

SKOMANTAS

ŠARVAI NAUGARDO KUNIGAIKŠČIUI

Sunkus šarvuotas žirgas, greitėdamas su kiekvienu šuoliu, dundėjo tiesiai į ąžuolinį skydą atstačiusį plačiapetį pagonį. Rudolfas jojo pasilenkęs į priekį, priglaudęs ietį prie šarvuoto žirgo kaklo. Raitelis, žirgas ir priekyje jų lekiantis ieties smaigalys tapo vienu kūnu. O prieš artėjančią ietį, tarsi ir pats būtų iškaltas iš to paties ąžuolo, kaip ir jo geležimi kaustytas skydas, įsirėžęs stovėjo galiūnas žemaitis. Susidūrimas buvo neišvengiamas...

Smūgį žiūrovai jauste pajuto, tarsi po jų kojomis būtų sudrebėjusi žemė. Trenksmas susiliejo su skylančio ąžuolo ir lūžtančio plieno garsais. Dundėjo žirgo kanopos, skriejo į šalis sutrupintos ieties šipuliai. Didįjį pagonį smūgis bloškė atbulą, jis susverdėjo, bet atsistūmė trumpakočiu kirviu į žemę ir nepargriuvo. Tačiau kairėje rankoje laikomas skydas buvo perskeltas pusiau, ir jam besistojant likusi didesnioji skydo dalis išslydo ir trenkėsi į žemę. Kairioji galiūno ranka nusviro. Atrodė, jog jis jos nebevaldo.

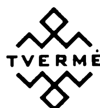
Riteris Rudolfas nujojo iki priešingo aikštės krašto ir apgręžė žirgą. Jis pakraipė galvą, pro šalmo plyšį įvertindamas padėtį. Galiūnas pagonis pasitraukė atbulas beveik iki aikštės vidurio. Skilęs skydas ir ieties šipuliai liko susidūrimo vietoje. Plati kairioji rankovė buvo perplyšusi, ir galėjai matyti, kaip sunkiasi kraujas. Jis varvėjo nuo sulenktų rankos pirštų ant žemės. Jei ir ne sulaužyta, ranka buvo sužeista. Dešiniąja jis laikė nuleistą kovos kirvį.

Riteris Rudolfas paragino pentinais žirgą...

Skomantas

Šarvai Naugardo kunigaikščiui

Apysaka

UDK 888.2
Sk-46

Redaktorius Eugenijus VALOTKA
Dailininkas Gintaras JOCIUS

ISBN 9986 - 476 - 13 - 5

1

Ordino pasiuntiniai

Daubaras patraukė savo plačiais pečiais ir giliai atsiduso. Jis pažvelgė į miško pakraštyje virš kitų savo sesių iškilusią augalotą pušį, kurios viršūnėje, įsispraudusi tarp vienos padžiūvusios ir kitos dar žaliuojančios šakos, kantriai tūnojo Junda. Vos tik grįžęs iš pavojingos kelionės Polockan, Zervis išvyko pas Uvį į Pskovą, tad jau antrą dieną kelią teko stebėti jam su Junda. Todėl į senąją pušį, iš kurios viršūnės galėjai apžvelgti beveik visą mylią per krūmais apžėlusią laukymę besidriekiančio kelio, teko kabarotis Jundai.

Daubaras, kaip ir priderėjo vyresniajam broliui, pasisiūlė ją pavaduoti. Vargais negalais įsiropštė į pušį iki tos vietos, kur jau buvo galima kopti nuo vienos šakos į kitą, tačiau iki pat viršūnės, iš kur galėjai žvelgti iki gretimo miško pakraščio, įkopti nesisekė. Įkopti būtų ir įkopęs, tačiau sausoji šaka pradėjo taip gailiai girgždėti, kad teko nusileisti žemiau. Iš ten, suprantama, ne tiek toli matėsi.

- Lipk žemyn, - šūktelėjo tuomet iš apačios Junda. - Kol iš ten pamatysi, bus per vėlu.

- Nieko baisaus... Pasistiebiu ir matau... - Daubaras pasistiebė, ir pušis vėl grėsmingai sugirgždėjo.

- Lipk žemyn, pasakiau! - įsakmiai pakartojo Junda. - Dar man visą pušį nulauši.

Nors ir būdama dvejais metais jaunesnė už brolį, Junda daug kuo priminė motiną Medeiną. O Medeinos klausė visi, įskaitant ir tėvą Žybartą. Todėl Daubaras pakluso jos griežtam balsui ir, vargais negalais nusliuogęs žemyn, sunkiai dribtelėjo žemėn. Lengvas vėjelis nučiuožė medžių viršūnėmis, ir pušies šakos sulingavo.

- Matai, ir pušis dėkoja, kad nulipai... - Junda, pasipusčiusi delnus, jau vikriai kopė į viršų. - Patenkinta, kad tokio drimbos atsikratė.

- Ką čia tauzyji, - numykė Daubaras, pažvelgdamas į viršų. - Ugi tai vėjas, nieko kito...

Jis patrynė plačius delnus, atsisėdo ant žemės ir patogiai at-

sirėmė į pušies kamieną. Žinia, apačioje laukti buvo kur kas maloniau, tik kartkartėmis tekdavo braukyti nuo kojų skruzdėles, ieškančias plyšelio jo odinėse kelnėse.

- Rado mat ką tauzyti... Pušis patenkinta... O pati tai jau nieko nesveria. Plunksnelė atsirado, - murmėjo sau panosėje.

- Plunksnelė gal ir ne, bet ir ne stumbras! - Junda jį vis dėlto išgirdo, nors jau buvo įkopusi beveik į pačią viršūnę. - Bet dabar tyliau... Dabok miško pakraštį.

- Et, - numojo Daubaras. Stumbru jį ir motina kartais pavadindavo. Bet sakydavo tai su pasididžiavimu, patapšnodama jo plačius pečius. Vieni jį vadino stumbru, kiti lokiu, o brolis Uvis - dažniausiai Griaumedžiu. Vis dėl jo ūgio, pečių platumo ir jėgos. Daubaras pasišaipymus priimdavo geraširdiškai. Pats žinojo: davė jam dievai jėgos ir dribtelėjo. Nepagailėjo trijų vyrų galybės. Tačiau nebuvo čia ko per daug didžiuotis. Dievai duoda, dievai ir atima.

- Dabok pakrūmes, kad tave Pykuolis... - burbtelėjo dar tyliau, ne tiek saugodamasis Jundos, kiek prisiminęs, kad dievų, tuo labiau piktesnių, garsiai minėti neverta. Nežinai, ką prisišauksi, ypač svetimuose miškuose. Todėl Junda, įkopusi į pačią viršūnę, taip akylai ir stebėjo apylinkes, kad pro juos ir pelė neprasmuktų. Junda turėjo akis ne prastesnes negu medžioklinio sakalo ir iš šimto žingsnių, nusitaikiusi savo kryžlankiu, galėjo į musę pataikyti. Bet tai - irgi dievų dovana.

Daubaras nekantriai barbeno į išsikišusią pušies šaknį, kita ranka gainiodamas įkyrias, vis lendančias prie kojų čiurnų skruzdėles. "Šit tau ir darbas, brolau... - mąstė sau. - Skruzdėles ganyti... Ir kažkokią pušį saugoti... O pušis, negana to, dar ir nepatenkinta, kaip Junda sako... O tuo tarpu Vykintas, ko gero, žygį į Mozūrus ruošia, vyrus renka..."

Ne viename žygyje Daubaras jau buvo dalyvavęs, ir visi vertino jo plačius pečius ir sunkią ranką. Tačiau šį kartą jį brolis Uvis įkalbėjo keliauti į tolimą Pskovo kraštą ir pabandyti sutrukdyti ruošiamą sandėrį tarp Ordino ir Didžiojo Naugardo. Kad šis reikalas svarbus, Daubaras gana greitai suprato. Tiesa, jam

nepatiko, kad pradžią davė tas išsišokėlis Mindaugas. "Bet juk ne dėl Mindaugo tavęs prašau, Griaumedi, - kalbino jį Uvis. - Dėl vieno Mindaugo tai ir aš nejočiau. Čia dėlei visko mums svarbiausio. Dėl Ventės ir Žemaičių krašto. Jei susiuostys Ordinas ir Didysis Naugardas... Pagalvok tik, kas tada nutiks..."

Nutiks nelabai geri dalykai, Daubaras puikiai tai suvokė. Todėl ir prisidėjo. Tačiau kol kas per visas tris savaites jie nieko kito neveikia, tik tą kelią iš Izborsko į Pskovą daboja. Belaukdamas tų Ordino pasiuntinių, net pasiusti gali iš nuobodulio. Zuja visokie rusų kaimiečiai tuo keliu, prakeliauja vienas kitas bojarinas, pradarda su palyda pirklys iš Naugardo ar Vitebsko, o tų vokiečių kaip nėr, taip nėr. Tiesa, prieš savaitę pasitaikė tokie du, kurie dėjosi esą vyno pirkliai. O iš tikrųjų jie buvo Kuoknesės komtūro Haseldorfo pasiuntiniai. Nepavyko, rupūžėms, prasmukti nepastebėtiems. Teko juos mažumėlę aplamdyti, ir tai šiek tiek paįvairino gyvenimą.* Tačiau po to vėl visą ilgą savaitėlę - jokios prošvaistės. Maknoja tuo pažliugusiu keliu rusai iš Izborsko į Pskovą ir, ko gero, vos apsisukę, cimpina atgalios. Iš tolo žvelgiant, jie tokie panašūs, kad Daubaras vis dažniau pagalvoja, jog čia tie patys pirmyn ir atgal tyčia zuja. Gerai dar, kad lietus užvakar liovėsi ir kad vakar pasisekė neblogą stirniną sumedžioti. Tai prisiminęs, Daubaras pažvelgė į ilgėjančius šešėlius.

- Klausyk, gal nekamuok ir tu jau tos vargšės pušies, - šūktelėjo jis, užvertęs galvą. - Ar ne laikas namolia? Kas taip vėlai ir plūksis į tą Pskovą?

- Ramiau, - perspėjo jį Junda. - Kažkokie du vyrai kaip sykis išėjo į laukymę.

Ji nutilo ir įdėmiai žvelgė į vakarus.

- Na, gerai... Išėjo... - nutraukė tylą Daubaras. - Tam ir kelias, kad žmonės eitų. O mums jau pats laikas atgalios...

- Tyliau! Jiedu ten stovi ir kažko dairosi...

- Et... Didelio čia daikto, kad du ruskiai pamiškėje bindzi-

---

* Apie tuos netikrus vyno pirklius skaitykite apysakoje "Polocko ranka".

nėja. Matyt, žiūri, kur kokios vakarienės prasimanyti. Žinai, neblogai būtų ir mudviem ko nors užkrimsti.

Daubaras nutilo, pajutęs, kad skrandis ne juokais užkurkė. Prieš akis šmėkštelėjo vakar vakare iškepto jauno stirnino kulšis. Vieną kulšį jie sukirto, bet antroji liko. Pakabino ją po gegnėmis šalia dūmų angos. Daubarui pasivaideno, kad jis užuodžia keptos stirnienos kvapą.

- Junda, tegul tie ruskiai sau žinosi... - nurijo seilę jis. - O man jau grobas grobą ryja.

- Cit... Jie tikrai kažko žvalgosi... Dabar išsiskyrė. Vienas eina į pietus, kitas - labiau į mūsų pusę... - prislopintu balsu pasakojo Junda. - Eina pamiške. Ir žinai, jie, ko gero, visai ne rusai... Bent jau ne pskoviečiai...

- Vokiečiai? - užmiršęs alkį, pašoko nuo žemės Daubaras.

- Gal... Gal ne. Tas vienas, kur eina į pietus, panašus į teutoną.

Daubaras pažvelgė į tą pusę, kur ranka parodė Junda, bet iš pušies papėdės matėsi tik kylanti kalva. Kito miško pakraštys prasidėjo už geros mylios.

- Ko jam ten prireikė? - Jis prislopino balsą.

Junda dar pasistiebė ir įtempusi akis žvelgė vakarų pusėn.

- Atrodytų, tarsi kažko ieško. Vis dairosi... O tas, kuris eina į pietus, tikrai gali būti teutonas.

- Ugi biesas, - sunerimo Daubaras. - Jei nuo laukymės pasuks į rytus, gali netyčia pataikyti į mūsų lūšneles. Negi į tą pusę šiaušia?

- Atrodo, kad į tą... - Šaka, ant kurios pasistiebusi stovėjo Junda, pavojingai susiūbavo, ir ji nusileido mažumėlę žemiau. - Jis jau už kalvos. Nebematau...

- Ar greit ėjo?

- Ne. Sakiau juk, kad dairydamasis. Kažko lyg ieško.

- Na, kad jis surūgtų, - burbtelėjo Daubaras. Jam pasivaideno, kad tas prakeiktas teutonas, ko gero, ieško kaip tik jų lūšnelių, o aptikęs būtinai pirmiausia griebs po gegnėm pakabintą, taip gražiai paskrudintą stirnos kulšį. To tai niekaip ne-

buvo galima leisti. Daubaras giliai atsikvėpė ir apsisprendė: - Ugi, paklausyk! Uvis sakė, kad nė vieno menkiausio vokietuko negalim praleisti... Tai aš bėgu aplenkti jį pamiške.

Kad vokiečių negalima praleisti, buvo neabejotina teisybė, tačiau Uvis taipogi buvo prigrasinęs jiems jokiu būdu neišsiskirti. Tačiau Junda tūnojo aukštai medyje. Be to, ji puikiausiai gebėjo ir pati apsiginti.

- Tai aš bėgu... Gerai?

- Tylėk, sakiau.

- Kaip sau nori... Tu stebėk tą kitą vokietį, o aš bėgu, - šūktelėjo per petį Daubaras ir nėrė į tankmę.

Nepaisant ūgio ir svorio, Daubaras gebėjo judėti stebėtinai vikriai, todėl netrukus lengva ristele gerai pažįstamu mišku jau skuodė pietryčių link. Šitaip jis galėjo užbėgti už akių tam į laukymės pakraštį nuėjusiam nepažįstamajam ir patikrinti, kas jis per paukštis. Jei ir nepavyktų, tai bent atkirstų kelią į lūšneles, tapusias jų prieglauda.

Junda dar spėjo pamatyti, kaip platūs brolio pečiai šmėkštelėjo tarp šaltekšnio krūmų, dar spėjo išgirsti pirmuosius jo žingsnius, bet netrukus įsivyravo tyla. Ji atsigręžė į laukymę, ieškodama akimis to antrojo vyro. Surado jį gana greitai. Jis jau pasiekė nedidelę aukštumėlę, kurioje iš žolės kyšojo akmenys - sudegusių trobesių pamatai. Pasilypėjęs ant didžiausio akmens, vyras įdėmiai žvalgėsi, ir Jundai net pasivaideno, kad akimirką jo žvilgsnis stabtelėjo prie virš kitų medžių išsišovusios pušies, į kurią ji buvo įkopusi. Tačiau, žinoma, iš ten pro pušies šakų ir spyglių dangą jis jos nepamatytų. Apsižvalgęs vyras atsisuko į mišką, iš kurio buvo išėjęs. Kurį laiką, tarsi kažką svarstydamas, dar stovėjo ant akmens, po to pasistiebė ir pamojo ranka.

Pamojo... Kam?

Junda prigludo prie pušies kamieno. Tai, ką ji netrukus pamatė, privertė stipriau suplakti jos širdį. Kitoje laukymės pusėje, šiek tiek į šiaurę nuo kelio, išniro keli raiteliai. Nebeliko jokios abejonės, kad tai - vokiečiai. Pirmasis iš jų buvo apsi-

siautęs baltu apsiaustu, ir nors per tokį atstumą nebuvo galima įžiūrėti, kas ant jo išsiuvinėta, Jundai nekilo net mažiausios abejonės, jog tai - raudonas kalavijas.

Komtūras Haseldorfas patapšnojo savo pavargusio žirgo kaklą ir pro tankią skirpstų ir šaltekšnių lapiją įdėmiai sekė priekin pasiųstus žvalgus. Jie jau buvo nutolę daugiau kaip per arbaleto šūvį, todėl jis mostelėjo šalia stovinčiam ir šauti pasiruošusiam kariui, kad šis nuleistų ginklą. Vienas iš žvalgų tikrino pietinę laukymės pusę, kitas atsargiai kopė į nedidelę aukštumą. Greičiausiai ten kadaise būta sodybos, bet, matyt, pagonys, o gal net ir Ordino kariai ją jau senokai sudegino. Prieš kelerius metus pats Haseldorfas buvo surengęs žygį į Pskovo žemes. Tada jie užpuolė Pskovą iš pietų ir gerokai nusiaubė jo apylinkes. Paties miesto nepuolė, nes nepakako jėgų. Tačiau ši vietovė jam buvo lyg ir nepažįstama. Laukymėje žvalgas jau pasiekė kalvos viršūnę ir, atidžiai apsidairęs, pamojo jų pusėn. Tai reiškė, jog nuo kalvos nieko įtartino nematyti.

- *So weit, so gut!**, - sumurmėjo panosėje Haseldorfas ir paragino žirgą. Jo balse nesijautė palengvėjimo, tik paprastas teiginys, kad štai dar viena kelionės atkarpa įveikta be užpuolimo iš pasalų. Jis pats nepasitikėjo rusais nė per nago juodymą. Jei ne didžiojo magistro Folkvino tvirtas įsitikinimas, kad jis sugebės prisivilioti sąjungininku Didįjį Naugardą, Kuoknesės pilies komtūras Haseldorfas jokiu būdu nebūtų išsirengęs pavojingon taikion kelionėn į Pskovą. Jo nuomone, tie schizmatikai buvo klastingesni net už pagonis. Tuo jį galutinai įtikino kraupus įvykis, atsitikęs prieš pat kelionę į Pskovą. Net daug visko matęs ir patyręs komtūras Haseldorfas buvo sukrėstas.

Dieną prieš jiems iškeliaujant iš Kuoknesės jam buvo atsiųsta jo būsimojo sąjungininko kunigaikščio Glebo nukirsta ranka!

---

* "Tiek toli, tiek gerai" (*Vok.*)

Štai kiek teliko iš visų jo slapčia regztų planų, turinčių palenkti Polocką Ordino pusėn... Tik nukirsta ranka su sidabriniu žiedu ant pabalusio, susiraukšlėjusio piršto. Žiedas ir ranka buvo atsiųsti patyčioms, ne kitaip. Parodyti, kad žinomi jo slapčiausi sandėriai. "Jei reikės atsiųsti nepažįstamą žmogų, įduosiu jam žiedą. Šitą žiedą", - kalbėjo jam Glebas tą vienintelį kartą, kai jie buvo susitikę, ir todėl žiedą Haseldorfas atidžiai apžiūrėjo. Be jokios abejonės, žiedas buvo kunigaikščio Glebo. O ranka - greičiausiai irgi jo. Panagės buvo pajuodusios, o švara Glebas tikrai nepasižymėjo. Išeitų, jog ir galva nepasižymėjo, nes ją dabar tikriausiai irgi buvo praradęs. *"Sic transit gloria mundi!"**

Glebo Haseldorfas negailėjo - jis tebuvo tik įrankis, kuriuo tikėjosi išplėsti Ordino įtaką Polocke. Teprasmenga Glebas pragare su visais kitais schizmatikais! Tačiau šis kraupus įvykis įtikinamai parodė, jog atsargumas būtinas. Daug kam rūpėjo pakenkti jų sutarčiai su Naugardu. Pirmiausia, žinoma, tam prakeiktam Mindaugui. Be abejo, ir kitiems. Rusų kniaziai dabar šnairuoja vienas į kitą kaip vilkai ir kiekvienas stengiasi, kad kuris kitas per daug nesustiprėtų. Todėl Haseldorfas kelionėje ir ėmėsi visų įmanomų priemonių, kad nepatektų į pasalą.

- *So weit, so gut...* - pakartojo jis, išjojęs į laukymę, ir atsisukęs pamojo trims knechtams sekti iš paskos. Vežimas, kuriame buvo sukrautos Naugardo kniaziui skirtos dovanos, įskaitant ir paties magistro parūpintus puikiuosius šarvus, liko miško tankmėje. Saugojo jį dešimties iki dantų ginkluotų vyrų palyda ir dar riteris Rudolfas. Tas tai jau sugebės apginti vilkstinę, jei kas užpultų. Patyrimo kovose šis riteris turėjo kaip reta, tai pripažino ir Haseldorfas. Nors, žinoma, jo svarbiausias darbas buvo saugoti didžiojo magistro patikėtinį brolį Steponą... Haseldorfas atsiduso. Atrodytų, ir taip kryžių gyvenime pakanka: ir pagonys, ir schizmatikai... O čia dar brolis Steponas. Kad jis ir gudrus, ir mokytas, niekas neginčija. Tačiau ar teisinga, kad šis nupiepęs, net kalavijo niekad rankose nelaikęs cistersų

---

* "Taip praeina pasaulio garbė" (*Lot.*)

vienuolis būtų svarbiausias ne tik vyskupo, bet ir didžiojo magistro patikėtinis?

Tačiau dabar negalėjai pasiduoti liūdnoms mintims. Reikėjo stebėti aplinką, nes vietos pasalai čia buvo palankios. Užjojus ant kalvos, tapo aišku, jog čia būta didelės sodybos. Iš žolės kyšantys apdegę rąstai liudijo, jog ją kažkada juosė aukšta ir tvirta tvora.

- Kaip? - kreipėsi į laukusį jo žvalgą Haseldorfas.

- Šioje kelio pusėje miške nieko nėra... Haraldas ten gerai apžiūrėjo. Dabar jis tikrina kitą pusę.

- Gerai... O kiek dar iki Pskovo? Tu čia jau pažįsti kraštą.

- Iki Pskovo - dvi valandos vežimu. Viena - jojant kiek įkerta. Taip. Kraštą pažįstu... - Žvalgas atsakinėjo į klausimus paeiliui. Kraštą jis išties pažinojo. Ne veltui išbuvo daugiau kaip penkerius metus Pskove ir jo apylinkėse belaisviu. - Čia buvo Trifono sodyba. Su aukšta rąstų tvora. Esu buvęs... Neblogą midų darydavo. Aplinkui tiek liepynų... O ten toliau - Rudojo Filimono, paskui dar kelios...

Balse suskambo vos ne svajingumo gaidelė, ir Haseldorfas nekantriai mostelėjo ranka, nukirsdamas žvalgo prisiminimus:

- Buvo ir nebėr. Pagonys?

- Ne. Mūsiškiai. Tada mane ir išlaisvino. Prieš ketverius metus.

- Tau pasisekė.

- Taip... - numykė žvalgas, nors jo balsas neskambėjo itin džiaugsmingai. - Tikrai neblogas midus buvo. Ir dvi dukras turėjo tas Trifonas.

- Va kas tau galvoje. Kažkokio Trifono dukros. Verčiau patartum, kur čia palikti vyrą, kad saugotų mūsų užnugarį. Jaučiu pavojų.

- Kelios vietos tinka, - iš karto suprato klausimo esmę žvalgas. Viena svarbiausių atsargumo taisyklių - nuolat tikrinti, ar kas neseka iš paskos. Ši laukymė tokiam stebėjimui buvo itin paranki. Pro ją nepastebėtas neprasmuksi. - Bet pati geriausia

vieta bus va ten. Va ta sena pušis. Atsimenu, ir tada ji buvo virš kitų medžių išsišokusi.

Haseldorfas prisimerkė, kad geriau įsižiūrėtų, ir pritardamas palingavo galvą.

- Parinkai neblogai.

Jis mostelėjo trims jį atlydėjusiems raitiems knechtams. Du jų buvo ginkluoti ietimis, o trečiasis, vardu Fridrichas, buvo nepeiktinas arbaletininkas. Kaip ir priderėjo, ginklą jis laikė pasidėjęs ant balno rago. Jau įtemptu lanku. Strėlių dėklą buvo pasukęs taip, kad lengvai pasiektų... Jei tik prireiktų, Fridrichas sugebėtų akimirksniu iššauti, ir iššautų taikliai.

Svetimame krašte, besiartinant prie neperžvelgiamo miško, pravartu turėti tokį palydovą.

2

Belaisvė savo noru

Kai Junda įsitikino, kad vokiečiai iš tikrųjų joja jos pusėn, ji nusileido kiek žemiau, iki tos vietos, kur pušies kamienas pradėjo storėti. Čia, įsispraudusi tarp dviejų šakų ir prisiglaudusi prie kamieno, ji galėjo būti tikra, kad jos nepamatys netgi tada, jei prajotų pro pat pušį.

Ir pasitaikyk tu man taip, kad jie užsimanytų įjoti į mišką kaip tik toje vietoje, kur ji įkopusi į pušį! Jojo jie lėtai, atidžiai tyrinėdami visą miško pakraštį ir net nepakeldami akių į medžių viršūnes.

Ne, jie jos nematė... Matyt, jie visai atsitiktinai įjojo į mišką kaip tik čia. Pro spyglių ir šakų dangą vokiečiai jos įžvelgti negali, tad jaudintis visai nėra ko. Vos tik jie prajos, ji nusliuogs nuo medžio ir galės juos sekti toliau. Jie tikriausiai pasuks miesto kryptimi.

Ir pasitaikyk tu man taip, kad jotų tiesiai į jos pušį... Junda atsargiai pasuko galvą, kad akies krašteliu galėtų pažvelgti iš už medžio kamieno.

Dabar vokiečiai buvo taip arti, kad juos nesunkiai galėtų pasiekti jos kryžlankio strėlė. Deja, kryžlankio su savimi ji neturėjo - sunkus ginklas medyje tik trukdytų. Dabar Junda matė juos kaip ant delno. Vienas iš raitelių turėjo kryžlankį. Laikė jį pasidėjęs prieš save ant balno rago. Lankas, atrodo, įtemptas. Vadinasi, joja pasirengę kautis. Ir joja tiesiai jos pusėn! Atrodytų, tiek miško į visas puses, o jie artėja tiesiai prie jos. Tiek medžių miške, ir ko jiems rinktis kaip tik šitą?..

Kodėl jie pasirinko šitą?..

Pakartojus klausimą, atsirado ir atsakymas. Nuo tos minties Jundai net užėmė kvapą. O kodėl jie su Daubaru, atidžiai apžvelgę visą pamiškę, pasirinko šitą medį? Todėl, kad iš čia toliausiai matyti!

O jei vokiečiai irgi nutarė pasižvalgyti po apylinkes?

Iš tikrųjų... Matyt, ne veltui jie buvo pasiuntę tuos du žvalgus ir ilgai dairėsi į visas puses, ieškodami stebėjimui tinkamiausios vietos. Ir nusižiūrėjo kaip sykis jos pušį...

O dabar jau per vėlu! Per vėlu pabėgti. Jie raiti ir ginkluoti. Vienas turi net kryžlankį. Nušautų nelyginant zuikį, o jei strėlės pagailėtų - nusmeigtų. Nors imk ir apsižliumbk.

Ką daryti?.. Ką daryti?..

Raiteliai buvo jau taip arti, kad Junda girdėjo, kaip girgžda balnai ir dunksi į dar vis įmirkusią žemę žirgų kanopos...

Deive Medeina, ką daryti?..

Prakeikti teutonai... Šimtus kartų prakeikti... Jundai šią akimirką šmėstelėjo atmintyje prakeikimo žodžiai, kuriuos dažnai kartodavo Alvita, iš latgalių krašto kilusi jos vaikystės auklė. Junda tarsi išgirdo jos savitai tariamus žodžius... Ir savo pačios vaikiško balselio aidą, kai ji mėgdžiodavo savo gerąją auklę...

O dabar tie prakeikti teutonai čia pat, ir netrukus jie pakels akis į aukščiausio apylinkės medžio viršūnę...

Ką daryti? Geroji medžių deive Medeina, patark.

Ir staiga Junda suvokė, ką reikia daryti... Bet veikti reikėjo nedelsiant. Stipriu truktelėjimu ji nuplėšė žalvarinius smeigtukus, kuriais buvo susegta jos stirnos odos striukė. Pati striukė, tiek dienų praleidus medyje, buvo ištepta sakais ir nutrinta, tačiau žalvariniai smeigtukai per daug žibėjo. Ji skubiai atrišo liemenį juosiančią juostą, kurią iš Mozūrų krašto parvežė tėvas, nusmaukė plaukus veržiantį, gintaru papuoštą stangrios odos lanką. Viską sugrūdo gilyn į sausoje storoje šakoje genio iškirstą uoksą. Prieš tai peiliu perrėžusi striukės rankovę, ji nedvejodama į uoksą įgrūdo ir savo peilį. Įkišusi pirštus į prorėžą rankovėje, stipriai truktelėjo, kad ta padidėtų. Dabar reikėjo žengti dar vieną žingsnį. Ji užsimerkė, atsilošė ir, kiek jai leido jėgos, trenkė galva į šiurkštų pušies kamieną. Trenkė pasukusi veidą, kad kliudytų skruostą ir kaktą.

Šaulys, išgirdęs dunkstelėjimą, tuoj pat nušoko nuo žirgo ir pakėlė paruoštą ginklą.

- Kas ten? - paklausė Haseldorfas, nejučiomis priglusdamas

prie žirgo kaklo ir skubiai nuleisdamas šalmo antveidį.

- Ten... Yra žmogus medyje.

- Į šalis! - įsakmiai mostelėjo Haseldorfas savo ietininkams. Šie jau laikė atkišę ietis, tad įsakymą įvykdė tuojau pat. Kaip buvo išmankštinti, pajojėjo po keliolika žingsnių į kairę ir dešinę ir įsitempę laukė. Jei reikės pulti, jie pasiruošę.

Visi sustingo. Haseldorfui matyti trukdė nuleistas antveidis. Plyšys buvo pritaikytas žvelgti į priekį ir dar truputį į šonus, bet ne į viršų. O arbaletininkas, užvertęs galvą, jau taikė į išsišakojusios pušies viršūnę.

- Tikrai yra?

- Tikrai. Bet lipa žemyn. Šauti?

- Luktelk dar! - Jis visu liemeniu pasisuko į ietininkus. Tie dabar tramdė pavojų pajutusius žirgus. - Ką nors dar matot?

- Ne. Prie pat medžio nieko nėra, - atsiliepė kairysis ietininkas. - Nebent kur toliau miške.

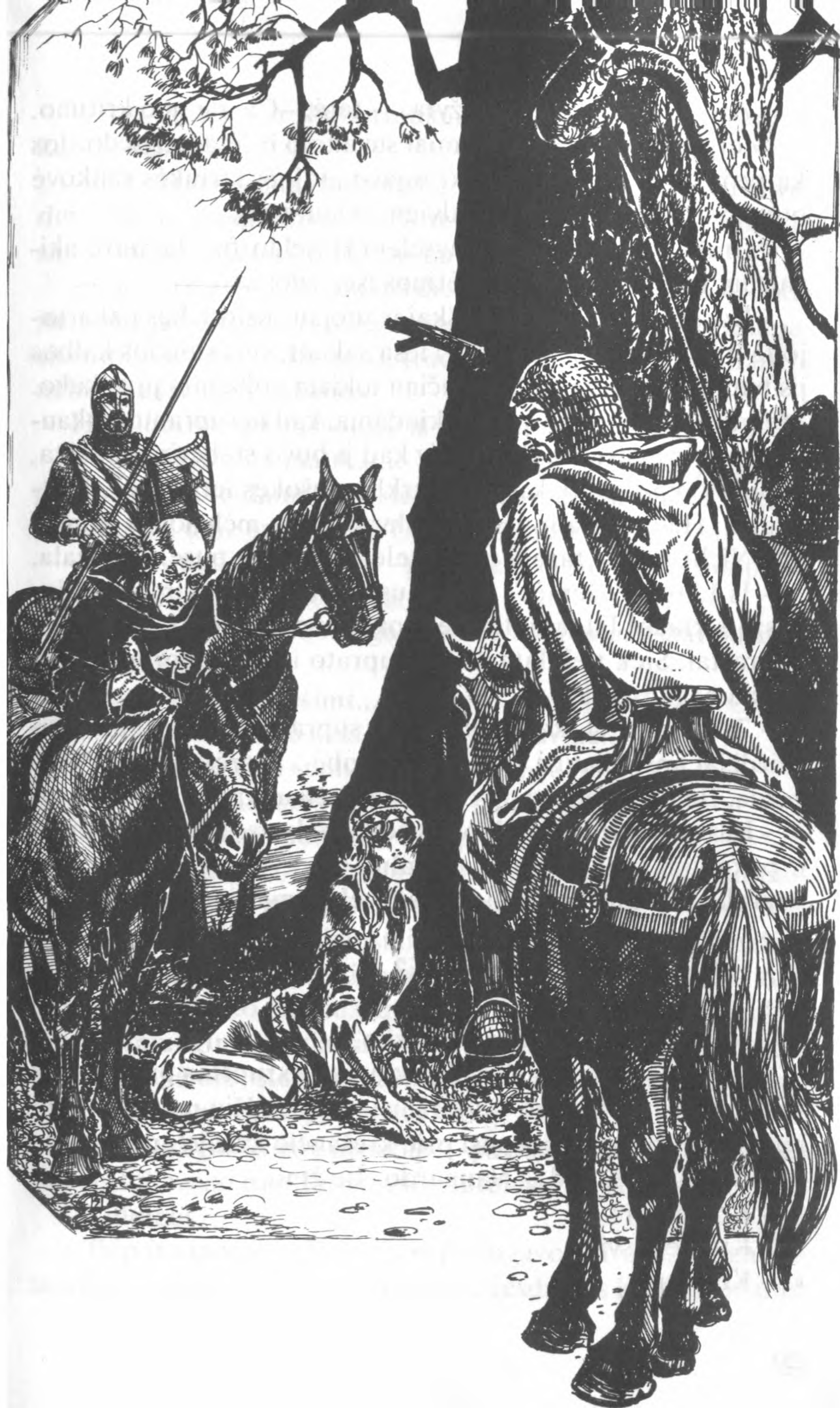
Komtūras Haseldorfas, pakėlęs šalmo antveidį, pats pažvelgė į viršų. Iš tiesų, dabar ir jis aiškiai matė, kad nuo šakos ant šakos atsargiai leidžiasi žmogus. Storasis pušies kamienas užstojo lipantįjį, tačiau kai pasirodė jo galva, komtūras pamatė, jog išsitaršę plaukai siekia žemiau pečių.

- Nejaugi moteris? - paklausė jis arbaletininko, kurio akys buvo kur kas aštresnės.

- Ir jauna... - patvirtino tas. - Gerai, kad sakėt nešauti.

- Dar neaišku... - sumurmėjo Haseldorfas. - Kas čia per kraštas, kad moterys po medžius karstosi? Judu! Pajojėkit į priekį...

Abu ietininkai, paraginę žirgus, nurisnojo iki pat senosios pušies. Haseldorfas neskubėdamas jojo įkandin. Mergina, nes dabar ir Haseldorfas jau aiškiai matė, kad jai ne daugiau dvidešimties, buvo pasiekusi apatines, kelių sieksnių aukštyje esančias šakas ir, apglėbusi abiem rankom kamieną, atsargiai sliuogė žemyn. Dar nepasiekusi kojomis žemės, ji neišsilaikė ir slystelėjo kamienu žemyn. Žnegtelėjo į žolę ir nugriuvo. Vienas iš ietininkų nušoko nuo žirgo ir priėjęs pasilenkė prie gulinčios merginos. Jis atsitiesė tik prijojus Haseldorfui.

- Atrodo, gerokai apdaužyta... - tarė. - Čia ne nuo kritimo.

Mergina pakėlė galvą, kimiai suvaitojo ir lėtai atsisėdo. Jos kairysis skruostas ir kakta kraujavo, odinės striukės rankovė buvo perplėšta ir kadaravo dviem skiautėmis.

"Graži, tikrai graži", - dingtelėjo Haseldorfui. Tai buvo akivaizdu, nepaisant jos apgailėtinos išvaizdos.

- Kas tu? - paklausė vokiškai ir tuojau susigriebęs pakartojo tą patį klausimą rusiškai. Tiesą sakant, šios sunkios kalbos jis temokėjo keletą žodžių, tačiau tokiam pokalbiui jų pakako. Mergina papurtė galvą, paaiškindama, kad nesupranta, sukaupė jėgas ir atsistojo. Pasirodė, kad ji buvo stebėtinai aukšta, visai tokio pat ūgio, kaip nuo arklio nušokęs ietininkas. Ji atsisuko į Haseldorfą ir pažvelgė skvarbiomis mėlynomis akimis.

- Nicht rus... - tarė ji ir mostelėjo į vakarų pusę. - Latgala.

- Iš Latgalos žemės? - paklausė sėdintis ant žirgo ietininkas. Jis klausė latgalių tarme, nors tarsena liudijo, kad moka ją prastai. Šiek tiek latgališkai suprato ir Haseldorfas. Daug geriau negu rusiškai.

- Taip, taip. O, kaip gerai, kad suprantat! - Mergina akivaizdžiai apsidžiaugė. - Mane pagrobė... Norėjo vežti į Naugardą. Bet aš pabėgau... Ir tada pamačiau, kad atjojat.

- Kas pagrobė? - Haseldorfas neskubėdamas nulipo nuo žirgo ir pakabino sunkų šalmą ant balno rago. - Pasakok, kas tave pagrobė, - pakartojo jis, įdėmiai žvelgdamas į merginą.

- Vyrai iš Naugardo...

- Iš Naugardo? Tu įsitikinusi?

- Taip sakėsi...

- Ne iš Polocko? Ne iš Vitebsko?

Mergina papurtė galvą. Jos kairysis skruostas buvo ne tik kruvinas, bet ir ištinęs. Išsitaršiusių liepžiedžių medaus plaukų sruoga styrojo prikepusi prie krešančio kraujo ant kaktos.

- Ir kiti sakė, kad iš Naugardo. Jie žino.

- Kokie kiti?

- Kiti belaisviai.

- Kiek jų?

- Trys moterys ir du berniukai. Vyrus jie nužudė iš karto, kai tik užpuolė.

- O kad juos šimtas belzebubų! Ir juos didysis magistras vadina mūsų sąjungininkais! - Haseldorfas tvojo dešine kumštim sau į šlaunį. - Kada? Kada tai buvo?

- Prieš, palaukit... Aš jau dvi dienas bėgu ir slapstausi. - Junda įtemptai galvojo, koks laiko tarpas galėtų įtikinti. Ordino pasiuntiniai keliauja, ko gero, trečią dieną. - O pabėgau antrą naktį. Bus keturios dienos.

Haseldorfas net sušvokštė iš įtūžio.

- Prakeikti schizmatikai... Va, matot, - atsisuko jis į savo palydovus, pereidamas į vokiečių kalbą. - Sutarta, kad vykstame derėtis, o jie sau terioja Ordino žemes!

- Matyt, nedidelis būrys, - pastebėjo ietininkas. - Šiaip juk neprasmuktų pro pasienio sargybą.

- Kiek buvo tų... tų naugardiečių? - vėl latgališkai pasiteiravo Haseldorfas.

- Daugiau kaip dešimt... Visi raiti. Vyrus nukirto... O mane... - Junda nudelbė akis. - Aš nepasidaviau...

- Tai jie tave taip sumušė?

Mergina, netardama nė žodžio, palingavo galvą.

- Prakeikti schizmatikai... Šitaip moterį...

Tiesą sakant, nei Haseldorfas, nei juo labiau jo kariuomenės vyrai vietinių gyventojų per daug netausojo. Primušimas buvo viena švelniausių bausmių, kurių sėliai ir latgaliai galėjo tikėtis. Tačiau dabar jį siutino ne tiek užpuolėjų žiaurumas, kiek jo valdomo krašto pažeidžiamumas. Kad tuo buvo įrodyta būsimųjų sąjungininkų klasta, jo ypatingai nestebino. Komtūras giliai įtraukė oro, stengdamasis tramdyti pyktį. Prikandęs lūpą ir suraukęs antakius, jis ilgokai žvelgė į žemę.

- Ar Kuldigos kraštą užpuolė? - paklausė jis staiga, parinkdamas toliausiai nuo Kuoknesės nutolusį Latgalos kampą.

- Kuldigos...

- Taip ir maniau! - Komtūras palingavo galvą ir, staiga apsisukęs, nuėjo prie žirgo. Pasilenkė, liesdamas kakta balną, ir,

atrodo, įtemptai galvojo. Po to, laikydamasis balno rago, įstatė koją į balnakilpę ir stebėtinai vikriai įšoko į balną.

- Apie tai daug nekalbėsim, - vokiškai ir jau kur kas ramiau kreipėsi jis į savo ietininkus. - Teks ją pasiimti su savimi, žinoma. Ne tik todėl, kad ji - Ordino pavaldinė. Galės, ko gero, mums ir praversti. Per derybas, kai tik schizmatikai ims verkšlenti dėl savo skriaudų, mes jiems ją ir parodysim! - Komtūras pasisuko visu kūnu į Jundą ir pasistengė net nusišypsoti.

- Tau daugiau nereikia bijoti, - tarė, kiek sugebėjo, latgališkai. - Keliausi kartu su mumis. Rusai tau nieko nebepadarys. Koks tavo vardas?

- Alvita... Aš noriu grįžti namo, į Kuldigą!

- Grįši kartu su mumis, Alvita. Dabar teks keliauti į Pskovą. Bet tau nėra ko bijoti.

- Aš ir nebijau. - Ji ištarė tai visai paprastai, ir Haseldorfas primerkęs akis į ją įdėmiai pasižiūrėjo. Jis nepajuto nuolankumo bei pagarbos jos balse ir laikysenoje. Galima pagalvoti, kad tie rusai per mažai ją lupo. "Sunku supaisyti pagones, - dingtelėjo komtūrui. - Geriausia jų vengti iš viso. Nors šį kartą..."

- Ar tu krikštyta, Alvita?

- Taip.

- Aha... - Jis buvo beapgręžiąs savo arklį, kai prisiminė dar vieną savo abejonę. - O kodėl buvai įlipus kaip tik į šitą medį?

Junda pažvelgė į pušies viršūnę.

- Kad ji aukščiausia, toliausiai matyti... Aš norėjau įsitikinti, ar manęs nesiveja. O kai iš medžio pamačiau jus, supratau, kad esu išgelbėta!

- Aha... Teisingai, - linktelėjo Haseldorfas pritardamas ir mostelėjo abiems ietininkams. - Tu nuvesk ją prie kelio ir ten palauk. O tu varyk žirgą atgal. Pasakyk, kad paskubėtų su vežimu. Ir junkerį Haraldą pašauk, kad tučtuojau atvyktų. Dvi valandos kelio liko iki Pskovo. Iki sutemstant būtina pasiekti.

3

Pskovo vartai

- Tai štai, ir atvedžiau jus saugiai iki pat Pskovo... - tarė komtūras Haseldorfas, stengdamasis, kad balse neatsispindėtų tas palengvėjimas, kurį jis dabar pajuto. Paskutinės mylios per užpelkėjusį mišką jam kėlė nerimą. Vietos buvo palankios pasalai - tankūs krūmokšniai, o vietomis ir eglynai, - ir komtūrui kelis kartus pasirodė, jog juos kažkas seka. - Nesuprantu, kodėl tas kniazius negalėjo mums atsiųsti palydos!

- Su Visagalio pagalba, - linktelėjo savo pusiau skustą galvą brolis Steponas ir susidomėjęs apžvelgė Pskovo miesto papilkėjusių rąstų sieną. - Savaime suprantama, prisidėjo ir sumanus jūsų vadovavimas. Tai būtinai pranešiu jo ekscelencijai vyskupui.

Negalėjai suprasti, ar plonos vienuolio lūpos vyptelėjo mandagiai pagirdamos, ar pasišaipydamos. Vyskupui ir net pačiam popiežiaus legatui tarnavusį cistersų regulos brolį Steponą perprasti buvo nelengva. Ypač klaidindavo jo išvaizda. Iš pirmo žvilgsnio galėjai pamanyti, jog šis smulkus, dulkėtais sandalais avintis, ant pilko asiliuko besikratantis vienuolis yra pats menkiausias iš viso būrio. Ant stipraus žirgo jojantis, paskirtas jo apsaugai riteris Rudolfas, ir net paskui vežimą klampojantys pėstieji ietininkai atrodė daug iškilmingiau. Tačiau Haseldorfas nė akimirką negebėjo pamiršti, jog ne jis, o brolis Steponas turėjo visus didžiojo magistro įgaliojimus, jog ne juo, o broliu Steponu visiškai pasitikėjo naujasis Rygos vyskupas Hermanas. Tad nors iš pažiūros atrodė, jog pasiuntinių vadas buvo komtūras Haseldorfas, tikroji būsimojo susitarimo sėkmė gulė ant smulkių brolio Stepono pečių.

- Neatrodo, kad mūsų čia lauktų... - suniurzgė komtūras, žvilgtelėjęs į dabar jau aiškiai matomus didžiuosius vartus. Geležinės jų grotos buvo pusiau pakeltos, o prieš jas, atsirėmę į sieną, ramiai šnekučiavosi du sargybiniai. Nesimatė ne tik pasitinkančių kunigaikščio atstovų, bet ir šiaip jokio sujudimo. - Va tik pažvelkit: mūsų valdas terioja, žmones žudo, moteris niekina, o jiems nė motais, kad atvyksta pasiuntiniai!

- Garbusis komtūre, prieš kelerius metus berods jūs pats vedėt kariuomenę į šį kraštą.

- Tai buvo karas! - numojo ranka komtūras. - Gynėmės, nes kitaip su klaidatikiais neįmanoma. O dabar malonėk būti jų sąjungininkas! Kai reikia pasiuntinius pasitikti prieš miesto vartus, nosį krapšto.

- Privalėsim būti kantrūs... - brolis Steponas pakasė savo asiliuko nulėpusias, kelionėje apdulkėjusias ausis. - Didelis užmokestis laukia mūsų už kantrybę. O schzmatikai, atrodo, vis dėlto mus pastebėjo.

Iš tiesų - sieną ramstę sargybiniai staiga sukruto, sumosikavo rankom, bet užuot žengę į priekį jų pasitikti, staiga smuko atgal pro vartus. Pasigirdo graudus ausį rėžiantis girgždesys, ir iš geležinių virbų supintos grotos ėmė leistis. Haseldorfas spyrė pentinais savo žirgui. Po kanopomis sudundėjo medinis tilto grindinys.

- *Halt!* - sugriaudėjo jis vokiškai. - *Sofort halt!**

Balsui nuaidėjus, iš vartų gilumos pasigirdo atsakas.

- Ne žemyn, ne žemyn, mulkiai!.. - sudundėjo įsakmus ruso balsas. - Į viršų, į viršų! Tučtuojau pakelkit, kad jūs nustiptumėt!

Besileidžiančios grotos dar gailiau suvaitojo ir nuščiuvo. Susiūbavo ir lėtai pradėjo kilti. Taip pat girgždėdamos, tačiau dabar jos girgždėjo nebe taip gailiai.

- Mulkiai jūs netašyti... - skardėjo įsakmusis balsas, ir išbėgęs į priekį aukštas, prakaulus vyras žemai nusilenkė Haseldorfui.

- Atleiskite, jūsų prakilnybe... - Vyriškis nusivožė keliom nušiurusiom sakalo plunksnom papuoštą šalmą. - Laukiame nesulaukiame kniaziaus iš Didžiojo Naugardo. Šitie vyrai neseniai iš kaimo, garbingų svečių pasveikinti nemoka. Skubėjo kelti vartus, bet suko veleną ne į tą pusę... Na ir ką jiems padarysi? Gaus rykščių!

Haseldorfas sutvardė įniršį, nes iš paskos jau artėjo kiti rai-

---

* Stot! Tučtuojau stot! (*Vok.*)

teliai, o mediniu tilto grindiniu dunksėjo smulkiai risnojančio brolio Stepono asiliuko kanopos. Prakaulusis sargybos viršininkas mostelėjo šalmu miesto pusėn.

- O šviesiausiasis kniazius jau kelinta diena jūsų laukia! Mano pareiga jus sutikti... - Sargybos viršininkas dar kartą mostelėjo šalmu ir žemai nusilenkė. - Tad būkite pasveikinti, laimingai pasiekę šaunųjį Pskovo miestą!

Komtūras irgi nusivožė šalmą ir delnu persibraukė vėsiu prakaitu aprasojusią galvą. Jau ir taip retėjantys jo plaukai, per kelionę šalmo nušutinti, tikriausiai dar praretėjo. Kiek jų dar liko? Šiaip Haseldorfas rusiškai pats šiek tiek graibėsi, tačiau dabar duso iš pykčio ir negalėjo rasti žodžių.

- Jisai jus sveikina... - paslaugiai paaiškino priartėjęs brolis Steponas. - Sako, sveikas atvykęs į šaunų Pskovo miestą. Aš mat per kelionę jau rusiškai spėjau mažumėlę pramokti.

Brolis Steponas be reikalo kuklinosi: rusiškai jis kalbėjo stebėtinai sklandžiai.

- Pasveikino, vadinasi... - suirzo komtūras. - Neturi jis teisės mus sveikinti! Jo darbas - vartus daboti. Geriau paklausk jo, ar tik į tą jo šaunų miestą šiandien neįjojo kokių įtartinų žmonių...

Brolis Steponas išvertė klausimą pažodžiui. Sargybos viršininkas suraukė kaktą, pasvarstė ir kažką atsakė greitakalbe.

- Jis sako, kad žmonių į miestą įjojo ir išjojo nemažai. Ir vežimais įvažiavo... - rimtai vertė sargybos viršininko žodžius brolis Steponas. - Taip pat ėjo žmonės. Į visas puses. Į miestą įėjo ir iš miesto išėjo...

Tarsi suprasdamas vokiškai, viršininkas po tų jo žodžių pamojavo ranka, rodydamas, kaip žmonės viena ir kita kryptimi ėjo jo saugomu tiltu.

- Tai pasakyk jam, kad daugiau nebeįleistų! - tvirtai tarė komtūras, net nesistengdamas spėlioti, ar čia juokiamasi iš jo, ar kalbama rimtai. - Mus kažkas sekė mišku. Tą gerai pajutau. Jo pareiga - prižiūrėti, kad nepageidaujami žmonės nepatektų į miestą. Paklausk, ar suprato?

- Sako, kad suprast tai suprato, - vertė brolis Steponas, - bet nori žinoti, ar tai supras žmonės, kurių jis neįleis. Ir kad norėtų žinoti, ar tai yra jo šviesybės kniaziaus Jurijaus įsakymas.

- Sakyk, jog kniazius tam pritars. Ir kad sargyba nuo šiol gali įleisti tik tuos žmones, kuriuos gerai pažįsta. Atsakys už tai prieš kniazių Jurijų. Paaiškink visa tai šitam bukagalviui.

Sargybos viršininkas, atidžiai išklausęs vertimo, nors ir nenoromis, tačiau linktelėjo. Lėmė paminėtas kniaziaus vardas. Užsidėjo nušiurusiom sakalo plunksnom padabintą savo šalmą ir pasitraukė į šoną, praleisdamas atvykusius.

Dovanų ir įvairios mantos prikrautas sunkusis vežimas jau buvo pradardėjęs tiltu ir dabar pamažu riedėjo pro vartus. Reikėjo važiuoti lėtai. Iš pradžių atrodė, kad jo aukštų ratų ašys užklius už vartų stulpų. Sargybiniams teko išeiti iš tarpuvartės, nes ten vietos jiems nebeliko. Jų buvo penki. Haseldorfas įtartinai nužvelgė kiekvieną. Stambūs vyrai, tačiau jų niūri išvaizda pasitikėjimo nekėlė. Vienas sargybinis buvo dar ir gerokai žvairas.

Junda Pskovą tebuvo mačiusi tik iš tolo. Matė net kelis sykius, kai kartu su Daubaru ar Zerviu, sekdami vilkstinę, buvo išsėlinę į pamiškę ir atidžiai apžiūrėjo vinguriavusią palei upės vagą stambių rąstų gynybinę sieną, bukus kampinius bokštus ir virš sienos kyšančius cerkvių kryžius. Iš ten miestas atrodė niūrokas ir pilkas, tačiau iš čia, iš kitos storųjų sienų pusės, jis pasirodė esąs kur kas įdomesnis. Miesto margumas ir žmonių maišalynė, kuri juos apsupo, ją apstulbino. Kadangi ji dabar visiems buvo ne rikio Žybarto vyriausioji duktė Junda, o Alvita, pagrobta valstietė iš Latgalos, tai savo nustebimą galėjo nesivaržydama parodyti. Jau pakeliui į Pskovą ji stengėsi įsijausti į naują vaidmenį, nors tai ir nebuvo lengva. Negalėjo nei taip aukštai, kaip buvo pratusi, kelti galvą, nei taip tiesiai

laikyti pečius, ir vos jos akys susitikdavo su kurio iš šalia žingsniuojančių vyrų akimis, tekdavo jas tučtuojau nudelbti. Tačiau tokia nuolanki laikysena turėjo ir blogų pusių. Netrukus knechtai, iš pradžių į ją tik vogčiomis šnairavę, pradėjo šaudyti akimis ir šieptis. Gerai dar, kad netoliese ant savo pilko it pelėnas asiliuko jojo toks keistas, smulkus vienuolis. Nors ir atrodė menkiausias iš viso šio vyrų būrio, Junda netrukus suvokė, jog jis yra gal net svarbesnis už patį komtūrą. Tereikėdavo vienuoliui tik dėbtelti į palaida rikiuote už vežimo žengiančius ietininkus, kai tie bematant nustodavo krizenti.

Kai jų vežimas su dideliais, beveik žmogaus ūgio ratais įdardėjo į miestą, jau beveik temo. Junda kantriai sekė paskui vežimą ir stengėsi laikytis kiek galima atokiau nuo ietininkų. Vos vežimas prasispraudė pro vartus, nuaidėjo įsakymai rusų kalba, kažko ėmė šūkalioti sargybiniai, ir girgždėdamos nusileido sunkiosios geležinės grotos. Atrodė, jog Pskovas iš tikrųjų šią dieną nutarė pro savo vartus nieko neįsileisti ir nieko neišleisti. Junda, užgniaužusi kvapą, apsižvalgė. Dabar ji pasijuto taip, tarsi būtų jau antrą kartą pagauta. Kol dar neprijojo miesto sienų, ypač kol juos supo medžiai, visa tai jai atrodė tarsi savotiškas žaidimas. Jei tik panorės, staigiai šoks į šalį, ir krūmai ją išgelbės. Tačiau dabar ją apsupo kitoks, kur kas svetimesnis ir daug ankštesnis pasaulis.

Iš visų pusių gatvę gožė net trimis aukštais kylantys namai, tarpduriuose ir tarpuvartėse stovėjo ir žiopsojo į juos miestelėnai. Nors prieš miestą vėjas jau spėjo išdžiovinti kelią, gatvėse telkšojo balos, o su mėšlu sumišusio dumblo buvo tiek, kad aukšti vežimo ratai ir priekyje jojantys raiteliai vos neskendo sūminkytoje tyrėje. Namų pasieniais buvo paklotos iš pušinių rąstų skeltos lentos. Junda kartu su pėsčiais ietininkais žingsniavo jomis ir dairėsi į šalis, vildamasi, kad tarp į juos spoksančių miestiečių pastebės skvarbų brolio Uvio žvilgsnį ar gudrią Einiaus šypsenėlę. Taip jie žygiavo visa ilga pagrindine Pskovo gatve iki plačios aikštės, kur pasuko į kairę. Nors jau temo, tačiau ji dar galėjo įžvelgti, jog aikštę iš vienos pusės rėmino

dvi cerkvės su daugybe mažyčių, į mėlynas ir auksines aguonų galvutes panašių bokštelių, o iš kitos - aukštai kylanti kita storų rąstų siena su trimis dideliais bokštais. Vieno bokšto šone žiojėjo atlapi vartai, ir ten jau būriavosi juos sutikti pasiruošę žmonės. Priartėjęs prie bokšto, vežimas sustojo, liovėsi žingsniavę ir ietininkai. Iš čia galėjai ne tik matyti, bet ir girdėti, kas vyksta prie kniaziaus pilies vartų. Ten nulipęs nuo žirgo komtūras santūriai linktelėjo sabalų skraiste apsisiautusiam barzdotam vyrui. Tai, matyt, ir buvo kniazius Jurijus. Palyginus su susitikimais, kuriuos jai teko stebėti Vykinto Medininkų pilyje, nekalbant jau apie gimtąją Ventę, šis mandagumas buvo aiškiai suvaidintas.

Netrukus komtūras su kunigaikščiu dingo už vartų, ir visi pasekė įkandin. Pagrindinė pilies aikštė buvo tik truputį mažesnė už ką tik matytą miesto aikštę. Čia taip pat kilo dvi cerkvės. Viena, matyt, neseniai buvo nudažyta baltai, todėl dabar švytėjo paslaptinga balzgana šviesa. Iki šiol griežta tvarka keliavusieji dabar iškriko. Atrodė, kad visi žino, kur jiems reikia eiti, ką daryti, ar bent sugeba to pasiklausti. Arklininkai iškinkė iš vežimo pavargusius arklius. Pėstieji ietininkai stūmė didįjį vežimą arčiau rūmų, kad galėtų patogiau jį iškrauti. Net pilkasis vienuolio asiliukas neliko užmirštas. Vienuolis perdavė vadeles atskubėjusiam tarnui, ir tas jau vedėsi jį, tikriausiai į tvartą. Tik Junda truputį sutrikusi dairėsi aplinkui.

- *Diese da...* * - išgirdo ji šalia užkimusį vyro balsą. Kalbėjo galingo sudėjimo raitas karys, kuris, kaip Junda pastebėjo, visą kelionę iki pat Pskovo nė per sieksnį nenutoldavo nuo vienuolio. Jis parodė Jundą išėjusiai iš rūmų maždaug trisdešimties metų moteriai, kuri linktelėjo ir atskubėjo prie jos.

- Tu miegoti su mumis, - tarė ji pakenčiamai aiškia latgalių tarme. - O rytoj jis su tavim kalbėti.

- Tas karys?

- Ne, ne Rudolfas. Jis nieko latgališkai kalbėti. Sakė, kad popas...

---

* Šitą čia... (*Vok.*)

- Popas?

- Toks mažiukas...

- Tas, kur ant asilo jojo?

- Matyt, kad tas... - Moteris suspaudė savo siauras lūpas ir, nužvelgusi Jundą, pakraipė galvą - *Padumat tolka, i on, značit, pop**... - tarė ji sau rusiškai.

Apie ką vienuolis žada su ja kalbėti, Junda nepaklausė. Šiai dienai galvosūkių jai pakako.

---

* Tik pagalvokite, ir jis, vadinasi, popas... (*Rus.*)

4

Laukimas

Daubaras prakeikė save už tai, kad paliko Jundą vieną. Apžiūrėjęs trobelę, truputį palaukęs ir įsitikinęs, kad vokiečių žvalgas čia neužklydo, jis atsipjovė gerą gabalą stirnienos ir grįžo prie pušies.

Iki laukymės pakraščio jis nužingsniavo ne itin skubėdamas, tačiau kai pamatė arklių sutryptą žolę aplink pušį ir įsitikino, kad Jundos tikrai nėra, vos nepametė galvos. Puolė tiesiai per mišką, tačiau kelią pasiekė, kai Ordino pasiuntiniai jau buvo pražygiavę. Pasivyti juos pasivijo, tačiau priartėti negalėjo - du kariai jojo truputį atsilikę ir nuolat žvalgėsi. Vienas iš jų turėjo kryžlankį.

Teko vėl grįžti į mišką ir kirsti lanką per kemsynus, mėginant užbėgti iš priekio. Pluošė Daubaras per švendrynus, keliskart įsmuko iki juosmens į liūną, brovėsi pro tankius, kibius gervuogynus, kol pagaliau, uždusęs ir nusiplūkęs, pasiekė kelią dar prieš pasirodant Ordino būriui. Prigulė už audros išrautos eglės ir pro paparčių šydą už kokio šimto žingsnių pamatė Jundą. Nuleidusi galvą, jo sesuo sekė paskui dengtą vežimą su dideliais ratais. Už jos žygiavo bent keliolika ietininkų.

Dėkui dievams, sesuo buvo ne tik gyva, bet, atrodo, ir sveikut sveikutėlė!

Tačiau tą pačią akimirką iškilo klausimas, į kurį Daubaras negalėjo rasti atsakymo.

Atrodė, kad Junda žengė paskui vežimą savo noru!

Nebuvo ji surišta, neatrodė, kad ją varu varytų. Ėjo netgi ne ietininkų būrio viduryje, o beveik šalikele. Taigi, jei tik panorėtų, galėtų nerti į mišką. Žinia, kiek atsilikę nuo vežimo, jojo tie du raiteliai, kurie sutrukdė Daubarui prisiartinti, vienas jų buvo ginkluotas kryžlankiu, tad toks šuolis galėjo būti pavojingas. Tačiau žygiuojant pro tankesnius krūmus, galimybė pabėgti buvo nemaža. Daubaras gerai pažinojo savo seserį. Jei tik ji norėtų pabėgti, tai jau seniai būtų pabėgusi.

Tačiau ne! Ji žingsniavo kartu su ta teutonų vilkstine tarsi sava. Žingsniavo, tiesa, kiek keistai nuleidusi galvą, bet šiaip

atrodė visai patenkinta tuo, kad eina su vokiečiais. Daubaras prikando lūpą, nes vos susilaikė nepašaukęs jos vardu.

Kodėl? Kodėl, kad tie teutonai raiste prasmegtų!

Vokiečiai užklupo ją medyje. Tiek galėjai suprasti iš pėdsakų. Ir kas nutiko tada? Turbūt jai grasino. Tikriausiai apiplėšė, nes Junda neteko ir savo diržo, ir žalvario segių. Be abejo, apsidžiaugė, sučiupę žemaitę...

Dabar Junda ėjo vos per kelis žingsnius nuo jo, gulinčio tankiame eglyne, ir Daubaras net sulaikė kvėpavimą, kad vokiečiai jo nepastebėtų.

Pala, pala...

O iš kur jie gali žinoti, kad ji iš Žemaitijos? Junda juk nesakys!

Aišku, Junda nesakys. Tai kas lieka teutonams? Tikriausiai galvoja, kad ji šiaip kokia vietinė mergina. Užtiko ir pasigriebė. Tam ir teutonai, kad grobtų, tuo nieko nenustebinsi. Bet Junda? Ko ji sau žygiuoja, tarsi visai nesijaudintų? Jei yra proga pabėgti, tai kodėl nebėga?

Daubaras dvejodamas papurtė galvą. Negi jai vis tiek? Bet jeigu jai pačiai vis tiek, tai turėtų bent suprasti, kiek rūpesčių ji dabar pridarė savo broliui...

Bet juk su Junda visiems vyrams vienas vargas! Be abejo, ir tiems vokiečiams atsirūgs. Eina ji sau tarp jų, tarsi visai jų nebijotų...

Daubaras sekė pasiuntinius iki pat Pskovo. Tiesa, artėjant prie miesto, kur prasidėjo plyni laukai, jis vilkstinę galėjo stebėti tik iš tolo.

Matė, kaip Ordino būrys prasmuko pro vartus į miestą, o po to vartai aklinai užsidarė. Pirmiausia nusileido geležinės grotos, o paskui dundėdami užsivėrė ir pagrindiniai, iš ąžuolinių tašų sukalti vartai.

Kas beliko daryti?

Daubaras dar paėjėjo paupiu, ieškodamas vietos, kur miesto siena būtų įveikiama. Jau temo, o vietovė buvo nepažįstama. Pagaliau, jei net ir būtų pažįstama, į miestą nepastebėtas

neįsigausi. Tam ir sienos statomos, ir vartai nakčiai uždaromi.

"Betgi mūsų sesutė ne pėsčia! Kas jau kas, tik ne Junda... Ji pati ir praneš Uviui, - mąstė Daubaras, iš nuovargio vos vilkdamas kojas. - Kad ir ką sakytum, ji dabar Pskove! Ir ne tik seka tuos Ordino pasiuntinius, bet į Pskovą atvyko kartu su jais. Pačiame jų būryje! O gal ji su jais ir ėjo tik tam, kad patektų į Pskovą?!"

Daubaras sustojo, nes šią mintį reikėjo apsvarstyti kiek galima ramiau. Paskui atsisėdo ant vos įžiūrimo prieblandoje kelmelio, leisdamas kojoms pailsėti. Tiek lakstyti jam neteko gal nuo tos dienos, kai jis pabėgo iš Rygos vyskupo karių nelaisvės dar per žiemgalių tvirtovės Mežuotnės puolimą.*

- Ką patarsi, Medeina?.. - garsiai paklausė jis, atsidusęs ir pakėlęs akis į viršų. - Ar tikrai taip?

Danguje jau žiebėsi žvaigždės, ir jų mirksinčios švieselės tarsi jam pritarė.

Ugi tikrai! Junda ėjo kartu su Ordino pasiuntiniais, nes pati to norėjo. Ji juos kažkaip apgavo!

Argi ne tai išbūrė motina dar prieš jiems iškeliaujant? Kad be Jundos jie nepasieks tikslo! Kai motina taip pasakė, nei jis, nei Uvis nebesipriešino, kad Junda prisijungtų prie jų būrio.

Motina žino, ką sako.

Nėra ko varginti ir taip jau pervargusią galvą. Verčiau daryti tai, kas tau pačiam skirta. Visų pirma reikia pagirdyti žirgą, o po to - užkąsti. Jėgų prireiks ir rytoj. O paskui kristi į guolį. Išsimiegoti reikia, štai kas.

O toliau bus taip, kaip Laimos lėmė. Kitaip vis tiek nebus, ir nėra čia ko per daug pergyventi dėl sesers.

Mažoje gatvelėje prisiglaudusios nedidelės užeigos šeimininkas Petruška patrynė savo stambią nosį ir atsiduso. Tų vokiečių nesupaisysi, mąstė jis. Kartais tarsi žmonės kaip žmonės.

* Apie tai skaitykite Skomanto apysakoje "Teutonų belaisvis".

Ir patys išgeria, ir tau pasiūlo, o kitą dieną paprašo ko nors išvirti ir ta nesuprantama kalba marmaliuodami vieni sau srebia. O šeimininkui - nei dėkui, nei prašau. Tiesa, uždarbis lieka visai ne liesas, bet sielai jokios paguodos. O šiaip vyrai, atrodo, neblogi ir dar visai jauni. Tas Kercė iš Rygos, nors ir gražiai nuaugęs, kažin, ar dvidešimties bus, o jo kiek šlubčiojantis tarnas - dar jaunesnis. O trečiasis, kuris vakar atvyko, tai netgi ne vokietis. Greičiausiai koks žiemgalis ar sėlis. Tiesa, jis ir nesiskelbė, kad vokietis. Visą laiką tyli. O Kercė paprašė atnešti visiems trims ko nors pavalgyti... Troškinta aviena su sorų kruopom jiems visai tiko.

Staiga Petruškai toptelėjo, jog tie trys tikriausiai net nežino naujienų, kurias jam papasakojo grįždamas iš tarnybos didžiųjų vartų sargybinis. O žinios - neeilinės. Juk ne kasdien atvyksta visas tuntas vokiečių, ir ne kur kitur, o tiesiai pas kniazių Jurijų. Be abejo, jiems turėtų būt įdomu, kad atvyko saviškiai. O gal kuris iš tų naujų vokiečių panorės apsigyventi pas jį?

Petruška pasidrąsindamas atsikrenkštė ir nužingsniavo prie stalo.

- Ko dar gerbiamiems ponams? - paslaugiai paklausė. - Naujo midaus gavau. Sako, trenkia kaip kumščiu per kaktą...

Kercė kilstelėjo galvą, ir jau iš žvilgsnio galėjai suprasti, kad jo tai nedomina.

- Lygiai tokio pat midaus nuvežė pas šviesiausiąjį kniazių Jurijų... - paskubėjo pridurti Petruška, bet, atrodė, ir tai vokiečio nesudomino. Tada Petruška griebėsi gudrybės. - Manau, kad ir jūsų tautiečiai, kurie šiandien atkeliavo, jo paragaus.

Aha! Dabar Petruška pataikė! Jaunojo Kercės akys pastebimai išsiplėtė. Pakėlė galvą ir tas žiemgalis ar sėlis.

- Ką sakei, šeimininke?

- Kad midus tikrai geras. Kaip kumščiu į kaktą. Tokį pat nuvežė į kniaziaus dvarą. Išsiprašiau statinaitę...

- Bet juk paminėjai tautiečius? Tai reiškia, vokiečius?.. Atkeliavo, sakei?

- Atkeliavo, tikrai atvyko. Man sargybinis pasakojo.

- Koks sargybinis?

- Vasia. Toks truputį žvairas. Bet šiaip jis geras vyras.

- Tai ką jis tau pasakojo apie tuos vokiečius?

- Et, visko pripasakojo! Žinot, kai prie vartų stovi, tai ir prisižiūri visko. Tai ką pasakytumėte apie midų?

- Aa, taip. Apie midų... - Jaunasis Kercė pasilenkęs kažką burbtelėjo savo tarnui. Tas palingavo galvą. - Žinai, atnešk ąsotėlį... Ir sau kaušo nepamiršk, šeimininke.

Petruškos veidą užliejo šypsena. Atrodė, jog nusišypsojo net ir jo didžioji nosis.

Midus, tiesą sakant, buvo tik pakenčiamas. Uvis midaus nei mėgo, nei apie jį per daug nusimanė, tačiau jei jau kartą paragavai kalvio Kerniaus daryto midaus, tai iki gyvenimo galo sugebėsi atskirti gerą nuo tik pakenčiamo. O kad dar kaip kumščiu į kaktą?.. Abejotina, jog šitokį vežė į kniaziaus Jurijaus dvarą. Už tokį midų kniazius galėjo pirklius ir išplakti. Užtat žinios buvo vertos geriausio midaus.

- Tikrai taip, buvo ir vežimas. Sunkiai prikrautas. O ko prikrautas, tai negali pasakyti. Viskas apdangstyta. Nors Vasia ir bandė pasižiūrėti, savaime suprantama. Maža, kad žvairas, bet mato kaip vanagas. Sakė, kad gal... Na, bet jis įsitikinęs...

Ką tik primygtinai kamantinėjęs, Uvis pripildė Petruškos kaušą iki pat viršaus. Dėl akių įvarvino ir Zerviui su Einium.

- Gal midaus statines veža?.. - pabandė atspėti.

- Ne, ne! - Petruška papurtė galvą. - Atleiskit, ponas Kerce, bet jūsų tautiečiai apie midų menkai tenusimano. Menkai... Esu ragavęs vokiško midaus. Tarp mūsų kalbant, ne kas. Ot pagonys, tie jau geriau moka. Bet, žinoma, jie yra prakeikti pagonys, todėl nesiskaito... Vasia mano, kad vežė šarvus.

- Šarvus?

- Aha... Sako, taip žvangėjo, kaip geras plienas. Dzingt, dzingt... Tylutėliai, bet mano Vasia ne tik akį, bet ir ausį turi.

- Negi netikrino? Juk tam ir sargyba, kad visus tikrintų!

- Ką jūs... Jie gi į kniaziaus Jurijaus dvarą. Tiesiai į pilį!

- Tai gal jie kokie didikai? - įsiterpė Zervis. Jis rusiškai kalbėjo prastai, bet suprasti galėjai. - Matyt, kokie pasiuntiniai... Gal sargybai jau buvo pranešta?

Petruška patrynė savo stambią nosį. Dabar, po trečio midaus kaušo, ji jau pradėjo keisti spalvą.

- Gal... Gal sargybos viršininkas ir žinojo. Vasia tai tikrai ne. Vasia buvo nustebęs. Sako, atjoja visi ant tokių žirgų, kad ir dviem vietos užtektų. Tik toks vienas vokietis popas - ne. Tas tai ant asilo. Sako, ne ką už ožką didesnio. Bet kad ir pats popas toks nedidutis.

- Aišku, tie! - susijaudinęs šnibžtelėjo Zervis Uviui. - Ir sargybai pranešta iš anksto.

- Ir, atrodo, brolis Steponas su jais... - pašnibždomis pritarė Uvis. - Jis arba vyskupo pasiųstas, arba didžiojo magistro, o gal net ir paties popiežiaus. Smulkiais reikalais neužsiima. - Jis atsisuko į Petrušką ir kilstelėjo savo kaušą.

- *Atstajoš, chaziajin...** - paragino jis rusiškai. - Aš štai ir sakau savo draugui, kad bus linksmiau, kadangi daugiau vokiečių pirklių atvyko.

- Kad ne pirkliai jie! - atsakančiai siurbtelėjęs iš kaušo, šūktelėjo Petruška. - Ginkluoti iki dantų!

- Neramūs laikai. Ir aš be ginklo nekeliauju.

- Ne, ne tai! Mat vežimas tik vienas. Kai tokia palyda, pirkliams reikėtų bent penkių vežimų. Kitaip kelionė neatsipirks, gerbiamieji.

- Tavo tiesa, - paskubėjo pritarti Uvis. Jis dėjosi pirkliu, tad tokią paprasčiausią tiesą ir pats turėjo apskaičiuoti. - Ginkluota apsauga šiais laikais kainuoja... Tai ką tas tavo Vasia mano, kas jie tokie?

- Et, Vasia... Ką jis gali manyti! Bet aš tai manau, kad jie čia dėl karo... Atvyko vokietis su mūsų kniazium tartis, ne kitaip. Eis, ko gero, prieš Polocką.

---

* Atsilieki, šeimininke. (*Rus.*)

- Na jau ne, klysti, šeimininke!

- Nemanau, kad klystu, jaunasis ponas Kerce! - palingavo galvą Petruška. Jis žvilgtelėjo į savo kaušo dugną, ir Uvis paskubėjo jį pripildyti. - Čia kažkas tvinksta, tvinksta... O kokios žinios iš Polocko? Oi, negeros žinios!

- Tai kad Polocke viskas ramu, - įsiterpė Zervis. - Buvau ten prieš kurį laiką... Viskas ramu!

- Va kiek jūs, vokiečiai, nusimanot.. Kniazių ten nugalabijo, štai kas.

- Michailą?

Petruška paniekinančiai nusišnypštė.

- Kad Michailą būtų... Tas Michailas gi pagonių užantyje tupi. Ne jį, o jo dėdę Glebą. Kas tiesa, tai tiesa, kniazius Glebas buvo sukčius kaip reta. Bet dabar gero nelauk, oi nelauk!..

Zervis vogčiomis mirktelėjo Uviui. Kai atsigręžė į šeimininką, jo akys buvo išpūstos iš nuostabos.

- O kaipgi jį nudėjo? - paklausė.

- Vieni sako, kad nukirto, kiti, kad nunuodijo. Bet kad negyvas, tai negyvas! Nes išvežė palaikus į Vitebską. Ir, kas dar keisčiau, sakė, kad kniaziaus kūnas be rankos... Oi, dabar visi verksim! Jau prasideda! Ir vokietis atkeliavo su mūsų kniazium tartis... Tik vieno dalyko neperkandu.

- Ko gi?

- Jei jie tikrai iš Ordino ir dar kariai, tai ko moterį kartu vedėsi?

Uvis su Zerviu susižvalgė. Kol kas Einius sekė pokalbį per daug nesigilindamas į tai, kas šnekama, bet brolio nustebimas jį sudomino.

- *Was ist los?** - vokiškai paklausė Einius.

- *Man sagt da is eine Frau dabei,*** - atsakė Uvis ir kreipėsi į šeimininką: - Negali būti! Moteris su Ordino pasiuntiniais?..

Petruška pačepsėjo lūpomis ir siurbtelėjo midaus.

- Kaip tik taip.

---

* Kas vyksta? (*Vok.*)

** Sako, kad tarp jų yra moteris. (*Vok.*)

- Ar tavo Vasia sakė, kokia ten moteris?

Petruška pakraipė galvą.

- Prie mergų tas mano Vasia kaip širšinas prie medaus. Apie ją daugiausia ir porino. Sako, aukšta, su ilgais geltonais kaip medus plaukais ir labai graži. Sako, kai tik dėbtelėjo į jį, tai jam visos blusos apmirė. Nors čia tai jis perlenkė. Kas ten į mano Vasią žiūrės...

- O kaip ji keliavo? Raita?

Petruška suraukė kaktą.

- Va čia aš savo Vasia kiek ir suabejojau. Ne, sakė, pėsčia. Ėjo kartu su ietininkais paskui vežimą.

Suraukė kaktą ir Uvis. Jis jau buvo beveik tikras, jog tarp pasiuntinių yra ir komtūras Haseldorfas, ir brolis Steponas. O vežime, aišku, dovanos, kuriomis norima įsiteikti Pskovo ir Naugardo kunigaikščiams.

Kai Petruška, nešinas ištuštintu midaus ąsočiu, nusvyravo į virtuvę, Einius ir Zervis klausiamai pažvelgė į Uvį.

- Tai va ir sulaukėme, - patylom burbtelėjo šis. - Maniau, kad Junda su Daubaru mums praneš, bet ir patys sužinojome. Keista, kad moteris su jais, žinoma...

Uvis tylėjo, kiti du irgi neištarė nė žodžio.

- O ką darysim dabar?.. - pagaliau garsiai ištarė visų tylomis svarstomą klausimą Uvis ir pats atsakė. - Pirma, reikės sužinoti apie teutonus kiek galima daugiau. Mitrofanas dvare turi pažinčių... O toliau? Bandysim veikti.

- Bet ką?.. - iškošė pro dantis Zervis.

- Ką? - Uvis atsidusęs patrynė pirštais akis. Dabar jis atrodė susirūpinęs ir pavargęs. - Dar nėra naugardiečių. Matyt, rytoj atkeliaus. Mitrofanas jau girdėjo, kad atvyks kniaziaus Jaroslavo sūnus Fiodoras. Tas Fiodoras jaunas ir, sako, baisiai atsargus. Pikti liežuviai kalba, kad tiesiog bailys. Gal reikėtų pabandyti jį pagrobti, ar ką?..

5

Vienintelis ir lokys

Šįkart Daubaras miegojo kaip niekad kietai. Vargais negalais nusigavęs iki miško laukymėje prisiglaudusių lūšnų, atstūmė duris, apgraibom susirado sausais paparčiais išklotą savo guolį, virto į čežančius paparčius ir užmigo. Kai pagaliau pabudo, pro dar neatmerktų akių vokus pamatė, kad jau prašvitę. Garsiai spragsėjo kūrenama ugnis, nosį maloniai kuteno kepamos mėsos kvapas.

"Matyt, Junda jau pabudusi, - tingiai mąstė jis. - Taiso pusryčius savo broleliui..."

Junda?! Bet juk ji...

Jis staigiai praplėšė akis ir pakėlė galvą.

Prie ugniakuro tupėjo vyras. Jau vien jo neregėtai platūs pečiai liudijo, jog tai ne Zervis ir ne Uvis, jau nekalbant apie Einių. Vyras tupėjo palinkęs į priekį, ir ugnies atšvaitas išryškino platoką nosį ir tankius kaip šepetys antakius. Kiek žilstelėję plaukai buvo užkritę ant kaktos, į pakirptą barzdą irgi buvo įsimetusi žilė.

Daubaras lėtai iškišo ranką iš po gūnios ir siekė visada dešinėje pusėje padėto kirvio koto. Ranka užčiuopė išsidraikiusius sausų paparčių stagarus, pirštai siekė jau gretimą guolį, kuriame paprastai miegodavo Zervis, tačiau kirvio koto nebuvo!

- *Aa, tapor iščeš...* - staiga, net nepakeldamas galvos, prabilo vyras. - *Jest, jest... Ne boisia!**

Vyras kalbėjo visai paprastai, tarytum sakytų kam nors iš šeimynos, kad oras šį rytą pasitaikė neblogas. Tai Daubarą pribloškė net labiau negu pats nepažįstamojo pasirodymas. Jis greitomis apžvelgė trobelę ir lėtai atsisėdo, stengdamasis susivokti, ką visa tai reiškia. Atrodė, jog trobelėje buvo tik jiedu.

- *Gdie jest?*** - paklausė jis rusiškai ir pats nustebo, kad ir jo klausimas nuskambėjo visai kasdieniškai.

- Pastačiau prie durų, - vyriškis mostelėjo ranka durų link.

Iš tiesų, ten buvo atremtas į sieną plačiaašmenis Daubaro

---

* Aa, kirvio ieškai... yra, yra... Nebijok! (*Rus.*)

* Kur yra? (*Rus.*)

kovos kirvis, o greta jo stovėjo kitas, trumpesnio koto ir siauresnių ašmenų, bet vis tiek pakankamai pavojingas kirvis. Atrodė, tarsi jie ten nuo seno draugiškai stovėtų. Įsivyravo tyla.

- Jei nori, tai pasiimk, - ramiai tarė vyriškis.

Daubaras ruošėsi stotis, bet vėl atsisėdo.

- Ko ieškai mano namuose? - paklausė jis, atsargiai rinkdamas žodžius, nes rusiškų žodžių jam trūko.

- Tavo? - Vyras pakėlė akis, nužvelgė Daubarą ir plačiai nusišypsojo. - Oho, koks tu didelis besąs! Sakai, tavo... Gal pats rentei?

Daubaras papurtė galvą.

- Matai! Ir aš nerenčiau, - atsakė nepažįstamasis. - Bet jau senokai čia lankausi. Tai gal šie namai ir mano...

- Bet mėsa, kur kepi, tai mano!

- Mėsa gal ir tavo, - noriai sutiko vyriškis. - Ir gausi jos. Man teks dalis už kepimą, o Petiai bus kaulai...

- Petiai? Yra čia ir antras? Kur jis? - Daubaras pašoko ir apsidairė. Kol jis manė, jog jiedu čia tik dviese ir abiejų ginklai prišlieti prie durų, per daug dėl šio keisto nutikimo galėjo nesirūpinti. Tačiau jei buvo ir antras atvykėlis - visai kitas reikalas.

- Petia - lokys, - tarė vyriškis. - Jis lauke, prie vyšnios.

- Petia - kas? - nesuprato Daubaras.

- Lokys.

- Tai jo vardas Petia ar Lokys?

- Pats Petia - lokys. Supranti, su letenom! - vyras pakėlė rankas ir pamosavo, vaizduodamas letenas. - O tu tai ne rusas, iš kalbos supratau. Na, bet ir Petia ne rusas. Jis iš Igaunijos.

- Iš Igaunijos?

- Ten jį pagavo. Mažas dar buvo. Bet dabar tai jau tikras lokys! Parodysiu. Tupi sau po senąja vyšnia.

- Lokys... - pagaliau suvokė ir Daubaras.

Atsiduso, pasikrapštė pakaušį, susiraukė. Turbūt taip ir buvo, kaip vyriškis sakė. Lauke už trobelės, prie vyšnios, matyt, iš tiesų pririštas lokys ir jo vardas turbūt Petia. Vyriškio balsas

ir pasitikinti savimi laikysena abejonėms nepaliko vietos.

- Na, gerai. Petia - lokys, o tu kas?

- Kas aš? - dabar atsistojo ir vyriškis, ir abu nužvelgė vienas kitą nuo galvos iki kojų. Taip, kaip nužvelgia vienas kitą du dideli, stiprūs vyrai, nes abu buvo stiprūs, tai buvo akivaizdu. Daubaras gal puse galvos aukštesnis, be to, jo pusėje - jaunystė. Tačiau atvykėlio pečiai platumu nenusileido, ir jis buvo kresnesnis. Amžius jo galimybių irgi dar nemenkino. Atrodė jis viso labo tik per keturiasdešimt.

- Oho, kad tu ir didelis!.. - atlošė galvą vyriškis. - Nemaniau, kad toks.

- Ugi toks jau esu. O tu?

- Pamanyk tik. Atrodo, net trupučiuką didesnis būsi...

- Bet kas tu esi?.. - pakartojo Daubaras. - Aš tai Daubaras, Žybarto sūnus. Kas tu?

- Aha! O aš - Vienintelis.

- Gerai, kad vienintelis. O vardas koks?

- Sakau - Vienintelis.

Daubaras atsiduso. Lyg ir derėtų supykti, kad kažkas ne tik įsibrovė į jo pastogę, kepa jo mėsą, bet dar ir tyčiojasi. Tačiau kažkodėl visai nebuvo pikta.

- Dar sykį klausiu. Kuo tu vardu?

- O aš kartoju - Vienintelis.

- Toks tavo vardas? Vienintelis?

- Taip mane visi vadina.

- Kodėl?

Vyriškis nutilo ir, apie kažką giliai susimąstęs, pasikasė savo žilstančią barzdą. Po to vėl lėtai atsitūpė prie ugniakuro ir įdėmiai pažvelgė į čirškiančią ant žarijų mėsą.

- Atrodo, bus galima ir valgyti, - tarė, bakstelėjęs mėsą pirštu. Taukuotą pirštą jis kruopščiai nulaižė. - Nebloga, valgyt tikrai galima. Prisėsk, Daubarai Žybartovičiau. Prisėsk. Ko stovi lyg mietas?

Neliko nieko kito, kaip sėstis. Daubaras atsisėdo ant kaladės ir paėmė jam skirtą mėsos gabalą, kurį, pasmeigtą ant peilio,

atkišo vyriškis. Mėsa pasirodė karšta, tad Daubaras pasidėjo ją ant plokščio akmens.

- Bet kodėl tave vadina Vieninteliu? - užsispyręs pakartojo jis vėl.

- Kodėl? - Vyriškis atsikando mėsos ir lėtai kramtė. Atrodė, jog jis vos pastebimai šypso, tačiau per žilstančios barzdos tankmę negalėjai tuo įsitikinti. - Matyt, todėl, kad toks esu.

- Atseit esi Vienintelis...

- Būtent taip!

- Aha...

Lyg ir paaiškinta, mąstė Daubaras. Štai jis valgo dar Jundos sumedžiotą stirnieną su barzdotu vyru, kurio vardas Vienintelis ir kurio lokys, vardu Petia, pririštas lauke už vyšnios. Ir tas lokys ne rusas, bet iš Igaunijos. O Junda iškeliavusi su Ordino pasiuntiniais, nes ji to panorėjo ir taip Laimos lėmė...

Viskas, matyt, turėjo savo gilesnę prasmę, ir Daubarui teliko palaukti, kol ta prasmė išaiškės.

Lokys Petia stirnos šonkaulius sučiaumojo tarsi padžiūvusius riestainius. Jis gulėjo po vyšnia ir kramtė Vienintelio atneštus kaulus. Ilgesniuosius šonkaulius gražiai prilaikė letena, tie traškėjo jo nasruose, kol pradingo be pėdsakų. Pabaigęs pakėlė savo didelę galvą į Vienintelio pusę, apsilaižė ilgu liežuviu ir smagiai nusižiovavo, parodydamas visus dantis, kurie taip lengvai triauškė kaulus. Daubaras Žemaitijoje ne kartą buvo medžiojęs lokius, tad jų prisižiūrėjo, tačiau taip iš arti pažvelgti tiesiai į lokio nasrus dar jam nebuvo tekę. Įspūdingas vaizdas! Iltiniai dantys buvo maždaug kaip Daubaro nykštys.

- Mano brolis turi vilką, - pastebėjo Daubaras. - Bet iltys vis dėlto ne tokios...

- Ir vilko neblogos. Bet vilkas yra vilkas, - samprotavo Vienintelis. - Vilkas vis į girią žiūri. O su lokiu - kitaip. Štai Petia, matai... - Petios ausys staiga krustelėjo, ir Vienintelis nu-

ščiuvo. Mirktelėjo Daubarui ir žengė keletą žingsnių atgal. - Nenoriu jo be reikalo užgaulioti... - tarė jis prislopintu balsu. - Mat Petia mano, kad jis toks pat, kaip visi... Tik kad labiau gauruotas... Jis įsitikinęs, kad jis visai ne lokys.

- Kaipgi taip?

- Jis mano, kad jis - kaip visi.

- Mano, kad jis žmogus?

- Na, taip. Gavau jį visai mažą. Kitų lokių jis net nematęs. Aplinkui tik žmonės, todėl jis įsitikinęs, kad jis toks pat.

- Ir supranta, ką kalbam?

- Rusiškai supranta. Nors jis ir iš Igaunijos. Nežinau, kiek ir kaip, bet supranta... - Vienintelis priėjo arčiau prie Petios ir pasilenkė. - Dabar norėtum išgert, Petia, ar ne? - paklausė. Lokys suurzgė. Iš tiesų atrodė, tarsi urgztų pritardamas. - Labiausiai Petia mėgsta midų, nors ir alaus neatsisako. Neturi čia?

Daubaras papurtė galvą. Vienintelis pakasė Petiai tarpuausį.

- Nieko nepadarysi, Petia. Kol į Izborską nukulniuosim, teks tau gerti vandenį. Šitas šeimininkas alaus neturi.

Lokys priekaištingai dėbtelėjo į Daubarą, paguldė galvą ant letenų ir pusiau prisimerkė. Atrodė, tarsi būtų nuliūdęs. Ir taip gulėdamas jis buvo didelis, ypač įspūdingai atrodė tamsesniais gaurais apžėlusi jo ketera. Didžiulės letenos dabar buvo sukryžiuotos, ir Daubaras įsitikino, jog lokio nagai apkirpti. Tai Vienintelis jam jau anksčiau papasakojo, aiškindamas, kaip jiedu su Petia keliauja per kraštą. Kai jam švilpauji, Petia sugeba net pašokti, nors, tiesą sakant, šokti jis mėgsta tik truputį išgėręs.Tai žmones prajuokina ir jie tampa dosnesni, bet geriausiai sekasi, jei vietovėje pasitaiko stiprių vyrų, arba bent tokių, kurie tariasi esą stiprūs. Tada galima surengti rungtynes ir neblogai uždirbti iš lažybų, nes Petia moka visaip. Jis moka pralaimėti, kai reikia, ir jam nėra vargo laimėti, kai būtina.

- Rungtynes? Kokias? - nustebęs paklausė Daubaras.

- Na, ristynes. Kaip kitaip su lokiu rungtyniausi? - paaiškino Vienintelis. - Jam uždedu antsnukį. Ne todėl, kad Petia kan-

džiotųsi, bet kad kitaip nė su pyragu nieko neprisiprašysi su juo ristis. Petios ir nagai dėl to apkirpti.

- Ir surandi tokių, kurie eitų su juo imtynių?

- Kartais nelengva. Kartais kalbini, kalbini vyrus, o tie pečiais trauko. Man pačiam tenka parodyti, kaip... - Vienintelis, pakreipęs galvą, nužvelgė Daubarą. - Va, jei tu prisidėtum. Tada tai gerai sektųsi.

- Aš? - nustebęs sumirksėjo Daubaras. - Kodėl aš?

- Kaip sykis. Toks vyras... Žmonės nebijotų netgi didelius pinigus pakloti. Tikėk manim, jie mėgsta tokias rungtynes. Ir tik nemanyk, kad čia didelis daiktas... Petia žino, ką daro, o tu išmoksi!

Pasakyta buvo su tokiu įsitikinimu, jog Daubarui šis pasiūlymas nepasirodė per daug keistas.

- Tai kaip? Prisidėsi prie mūsų?

- Bet... Matai, negaliu. Judu keliaujat į Izborską, o man reikia į Pskovą.

- Izborskas - irgi geras miestas. O ko tau į Pskovą?

- Sesuo ten.

- Aplankysim grįždami. Nepradings juk ta sesuo.

- Negaliu. Vokiečiai ją pagrobė.

Daubarui pasirodė, kad Vienintelis krūptelėjo. Jo akys susiaurėjo, net jų spalva pasikeitė, patamsėjo.

- Ką tu kalbi? Vokiečiai? Bet juk ne Pskove!

- Kaip tik Pskove. Ordino pasiuntiniai ten dabar. Ir jie pagrobė mano seserį...

- Ordino? Iš Rygos?

- Iš Rygos ir iš Kuoknesės. Jie dabar Pskove.

Vienintelis giliai įkvėpė oro. Jis atrodė susijaudinęs. Tai pajuto ir Petia. Pakėlęs stambią galvą nuo letenų, jis įdėmiai pažvelgė į savo šeimininką, paskui į Daubarą.

- Ar tu girdėjai, Petia... - tarė Vienintelis, ir jo balsas skambėjo kur kas kimiau. - Vokiečiai dabar Pskove! Ką gi... Ten ir keliausim. Supratai? Į Pskovą.

Petia suurzgė, jo baltos iltys žybtelėjo. Jis palingavo galvą,

tarsi pritartų šitam netikėtam kelionės tikslo pakeitimui.

Daubaras dvejojo. Vienintelį jis jau buvo spėjęs pamėgti, tačiau abejojo, ar susidėjus su juo bus lengviau.

- Kad, sako, jie dabar nieko neįleis į Pskovą... - numykė Daubaras. - Vos vokiečiai atvyko, miesto vartus uždarė. Užtat ir galvoju, kad reikės manytis, kur geriau lipti per sieną... Bet ar lokys perlips?

- Tu tik nesirūpink! - nukirto jį Vienintelis. - Mane įleis. Ir įleis kiekvieną, kas bus su manim.

- Hm... Gerai, jei tikrai taip... Bet kodėl?

- Sakiau gi... Aš - Vienintelis.

- Sakei, kad vardas toks.

- Ne tik vardas. Toks esu... Nesirūpink. Tuoj pamatysi - pateksim į Pskovą tiesiai pro didžiuosius vartus.

6

Pskove

Jundai Pskove miegoti sekėsi prasčiau, negu Daubarui miško trobelėje. Tarnaičių kamaroje buvo tvanku, girdėjosi, kaip ant pasieniais sustatytų gultų šnarpščia dar keturios merginos. Neįprastus garsus bei tvankumą dar būtų galima pakelti, bet blogiausia, kad kankino nežinia.

Junda vartėsi pusę nakties, kol pagaliau užmigo. Kai vėl atsimerkė, pro nedidelį langelį skverbėsi blausi šviesa. Dvi kamaros gyventojos jau kėlėsi. Viena dar tik rąžėsi lovoje, o kita, kresna raudonskruostė mergina, nevikriais pirštais pynėsi storą juodą kasą.

- *Ty spy*, - tarė ji, pamačiusi, kad ir Junda sėdasi. - *Ty ne nužna...**

Junda pasistengė nusišypsoti. Ji nebuvo pratusi bendrauti su tarnaitėmis, todėl pamanė, kad kažką daro ne taip. Nors rusiškai truputį ir suprato, bet nusprendė, jog geriau bus to neparodžius.

- Aš - Alvita... - latgalių tarme paaiškino ji, baksteldama sau pirštu į krūtinę. - O tu?

- Oi, Dieve mielaširdingiausias... - sukikeno raudonskruostė. - Mums pagonę įkišo. Ką dabar darysim? Bet tu sumušta... Kas čia?

Ji parodė ranka į skruostą. Patinimas spėjo atslūgti, bet ten, kur Junda stipriai smogė į kietą pušies žievę, oda buvo pamėlynavusi ir matėsi sukrešėjęs kraujas.

- O... Čia man trenkė... - paaiškino Junda latgališkai, paglostydama jautriąją veido pusę.

Raudonskruostė, nors ir nesuprato, tačiau akivaizdžiai užjautė. Ji vikriai apsisuko ir, nutvėrusi šalia gulinčios kaimynės koją, truktelėjo.

- Ania, kelkis... Pagonę turim. Gal tu susikalbėsi.

Ania pavadintoji kažką sumurmėjo, bet kai raudonskruostė dar kartą patraukė už kojos, pagaliau pakėlė suveltą galvą. Tai buvo ta vyresnė moteris, kuri jau temstant Jundą atvedė į kamarą, pasiuntiniams atvykus į pilį.

---

* Tu miegok. Tu nereikalinga. (*Rus.*)

- Va, žiūrėk, pagonė... Atrodo, kalbėt žmoniškai nemoka.

Ania suspaudė savo ir taip siauras lūpas.

- Nekibkit prie jos. Kalbėt moka, kiek reikia! - Moteris atsistojo ir priėjusi padėjo ranką ant Jundos peties. - Tu nekreipk dėmesio, - tarė ji laužyta latgalių kalba. - Mergos šneka niekus. Ar tu belaisvė?

- Dabar ne, - papurtė galvą Junda. - Aš su jais keliausiu. Namo, į Latgalą.

- Tave mušė jie?

- Ne... Ne vokiečiai, o tie, kurie mane prieš tai sugavo.

- Dieve mielaširdingiausias! Ania tikrai pagoniškai moka! - žavėjosi savo draugės sugebėjimais raudonskruostė. - O ką ji sako?

- Kad ji su vokiečiais čia atkeliavo.

- O ko?

- Pasižiūrėk į ją, ir bus aišku, ko... - įsiterpė kol kas tylėjusi trečioji mergina. Ji buvo stamboka, rauplėtu veidu.

- Na jau, - suabejojo raudonskruostė. - Juk sako, kad jie vienuoliai.

Rauplėtoji sukikeno:

- Klaidatikiai jie, o ne vienuoliai... Žiūrėk, ir prikūlė ją kaip reikiant.

- Bet jūs greičiau judinkit užpakalius, - įsiterpė Ania. - Šiandien darbo per akis. Ir taip jau prigužėjo svečių, o, sako, atvyksta dar ir iš Didžiojo Naugardo!

- Ar ir tas jaunasis kniazius Fiodoras? - raudonskruostė greitai keisdavo savo susidomėjimo kryptį. - Tas, kurį žmonės Fiodoru atsargiuoju vadina?

- Vieni - atsargiuoju, o kiti - bailiuoju. Ot, kad būtų jo brolis Aleksandras...

- Bet juk tas jau vedęs. O Fiodoras, sako, žmonos ieško.

- Na va! Tu jam tik pasirodyk...

- Aha. Tik pasivaipyk prieš jį atsakančiai.

- O ką jūs manot? - nesutriko raudonskruostė ir įžūliai pasikraipė. - Kuo aš prastesnė už kitas?

Visos suklego. Iš Didžiojo Naugardo atvykstantis kunigaikštis Fiodoras galutinai užvaldė tarnaičių dėmesį, ir jos paliko Jundą ramybėje. Varžydamasi prašyti merginų pagalbos, Junda pirštais priglostė plaukus ir truputį aplygino nugulėtus drabužius. Greitai paklojo savo guolį ir, palenkusi galvą, pro žemas duris išėjo į lauką.

Iš sklindančių kvapų suvokė, jog išėjo į ūkio reikmėms skirtą kiemą. Tiesiai prieš duris, už kokių penkiasdešimties žingsnių, kilo pilies siena, bet iš kiemo pusės ji buvo apstatyta neaukštomis pašiūrėmis. Namas, kuriame jai teko miegoti, buvo dviejų aukštų, mažyčiais langeliais, turbūt skirtas kunigaikščio dvaro tarnams. Iš kairės stūksojo didesnis pastatas. Pro plačiai atvertas duris sklido kepamos mėsos kvapas. Tas namas savo ruožtu šliejosi prie dar didesnio mūrinio pastato su aukštai iškilusiu stogu. Už jo baltavo dar aukščiau besistiebiantis varpinės bokštas. Auksinis jo stogelis atmušė rytmečio saulę. Pagrindinė aikštė, į kurią jie pateko pro pilies vartus, turėjo būti ten. Junda paėėjo iki namo galo, kur buvo tarpelis tarp pilies sienos ir namo. Išėjus iš už namo kampo, be aukšto balto varpinės bokšto, pirmiausia krito į akį dvi greta stovinčios cerkvės. Viena su keturiais, kampuose išdėstytais apvaliais bokšteliais, kita su trimis, mažesniais.

Junda iš tolo atidžiai apžvelgė vartus. Iš savo patirties ji žinojo, kad kur nors turėjo būti ir mažesni vartai, tačiau tie bus gerai uždaryti ir jai tikrai neįveikiami. Teliko pagrindiniai, bet ir tie nieko gero nežadėjo. Ventės pilies vartai paprastai būdavo plačiai atverti, kad netrukdytų judėjimui, ir tik vienas sargybinis stovėdavo lauko pusėje, stebėdamas iš toliau atvykstančius. Galėjai išeiti jo visai nesutrukdyta. Čia kitaip. Didieji vartai buvo užverti, ir atidarytos tik juose esančios durelės, pro kurias galėjai eiti tik po vieną. Matyt, vartus atverdavo tik vežimams ar raiteliams. O sargybinių iš kiemo pusės ji suskaičiavo tris. Du buvo su ietimis, trečiasis - persijuosęs lanku ir strėline. Iš lauko pusės turbūt buvo dar keli. Kai jie atkeliavo vakar vakare, ten būriavosi vos ne dešimt.

Tad pranešti Uviui apie save ar ištrūkti bus nelengva. Junda netruko įsitikinti, jog sargybiniams apie visus atvykusius, įskaitant ir ją pačią, jau pranešta. Tai patvirtino ir lanku persijuosęs sargybinis. Jis kumštelėjo savo draugui ir parodė jos pusėn. Ietininkas, leisdamas suprasti, kad ir pats ją pamatė, linktelėjo galvą. Tai reiškė, kad jie ją jau pažino.

Pastebėjo ją ir kiti. Junda jau ruošėsi grįžti į uždaresnį ir, kaip jai atrodė, saugesnį virtuvės kiemą, kai pamatė, jog tiesiai į jos pusę žingsniuoja aukštas vyras. Kadangi jis dabar buvo be šarvų, išsyk jo nepažino. Tik kai priartėjo per kokią dešimtį žingsnių, Junda suvokė, jog tai tas karys, kuris visą kelią jojo greta to smulkaus vienuolio, tarsi jį saugotų. Junda mokėjo įvertinti karius. Ji jau tada suprato, jog kovos lauke šis karys būtų vienas pavojingiausių.

Ji apsisuko ir, dėdamasi nepastebėjusi besiartinančio kario, norėjo smukti į tarpą tarp namo ir pilies sienos. Tačiau vyras šūktelėjo, ir šūktelėjo jai:

- *Alvita. Warte!**

Neliko nieko kito kaip sustoti.

- *Bruder Stefan, er möchte mit Ihnen sprechen***... - tarė prisiartindamas vyras. Ir nors galėjai apsimesti, kad nesupranti, ką jis sako, jo rankos mostų nesuprasti negalėjai. Jis pirma parodė tiesiai į Jundą, o po to - į mažesniosios cerkvės pusę.

Ten ant suolo sėdėjo tas smulkusis vienuolis. Iš toliau jis atrodė kaip vaikas, į kurį neverta kreipti dėmesio. Bet kaip tik jo kiekvieno žodžio klausė augalotasis karys Rudolfas, į jį pagarbiai žvelgė ietininkai, jo nuomonės paisė net latgališkai truputį suprantąs riteris, kuris ją užklupo pušyje.

Neliko nieko kito, kaip klusniai linktelėti.

Brolis Steponas gerai kalbėjo septyniomis kalbomis, pakenčiamai - dar penkiomis. Tarmių jis neskaičiavo, todėl savo su-

* Alvita. Palauk! (*Vok.*)
** Brolis Steponas, jis nori su tavimi pašnekėti. (*Vok.*)

gebėjimą susišnekėti latgalių, žiemgalių bei sėlių tarmėmis laikė tik vienos kalbos mokėjimu. Pažino šias tarmes pakankamai, kad atspėtų, iš kokio krašto žmogus kilęs. O štai dabar ši aukšta išvaizdi mergina kalbos atžvilgiu jam uždavė galvosūkį. Sakėsi esanti latgalė, ir kalbėjo panašiai. Tačiau ir ne visai taip. Jos tarsenoje skambėjo kažkokia ne visiškai atitinkanti tarmę gaida.

- Ar ten, kur gyvenai, vaikeli, yra daug igaunių?

Junda papurtė galvą.

- Ne. Beveik vieni latgaliai, yra keletas rusų šeimų.

- Ne... Ne tas! - Vienuolio siauras veidas atrodė susimąstęs. Junda jau spėjo susigaudyti, jog brolis Steponas, ją kalbindamas, bando patikrinti, ar ji jiems sakė teisybę. Taipogi suvokė, jog brolis Steponas, jos laimei, šiaurės Latgalos nepažįsta, ir todėl nedvejodama jam apibūdino būtent Ventės apylinkes. Tai ji sugebėjo padaryti nebijodama suklysti, ir tas jos įsitikinimas bei aplinkybė, jog nesusipainiojo smulkmenose, vienuolį lyg ir įtikino. Tačiau kažkas jam vis dar kliuvo.

- Ne ta gaida, - sumurmėjo sau brolis Steponas. - Mat rusų kalba turi tokį kietą atgarsį.

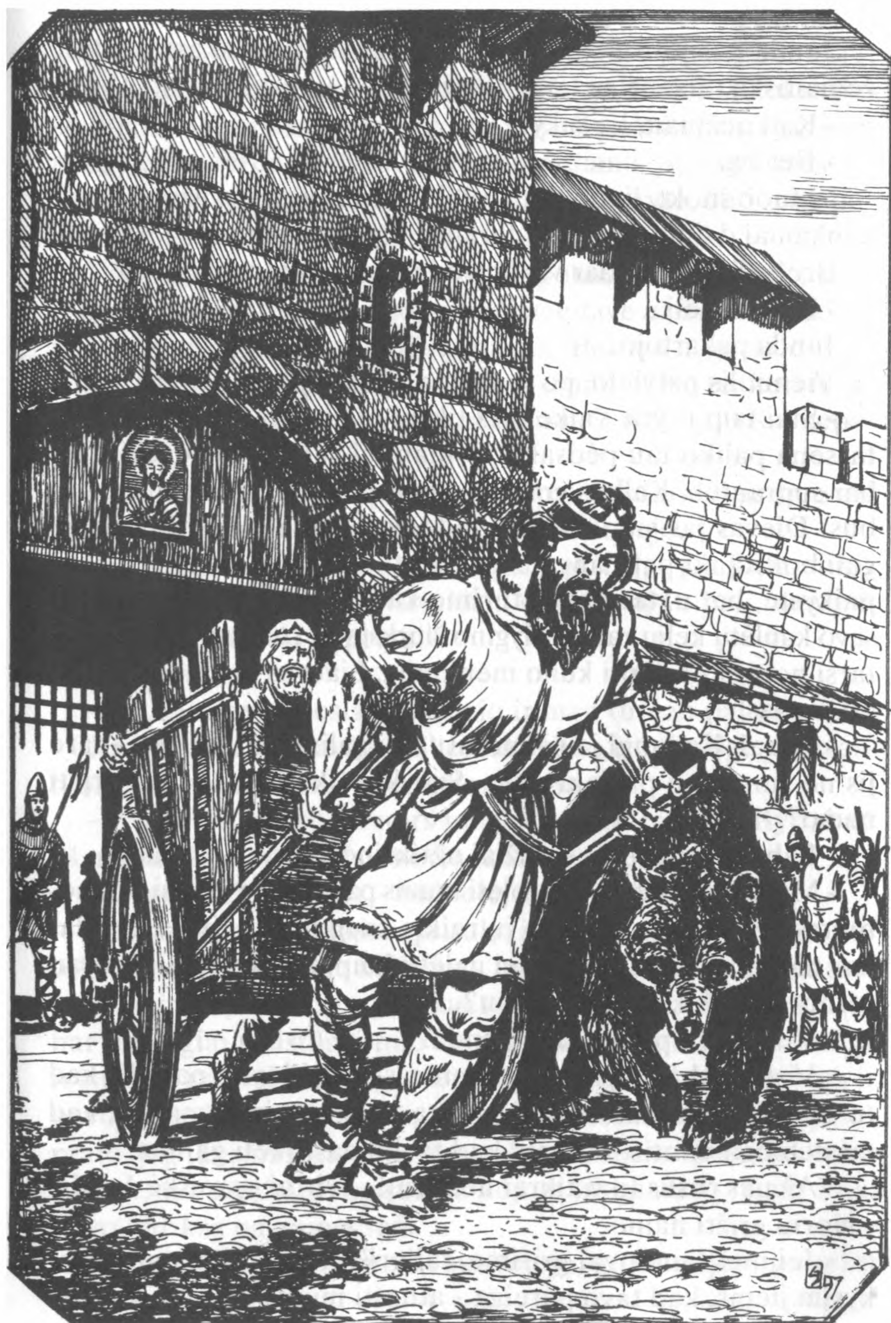
Jis kiek pakreipė galvą ir prisimerkė, tarsi klausytųsi kažkokių, tik jam vienam girdimų garsų. Cerkvės šešėlyje, kur jie abu sėdėjo ant suolo, buvo pakankamai tylu. Tik viršuje, cerkvės pakraigėje, burkavo karveliai, o nuo didžiųjų vartų sklido sargybinių šūkavimai. Vienas sargybinis keikė kitą ir sodriais išsireiškimais aiškino apie jo kilmę.

- Va, pasiklausyk, ar girdi?.. - Brolis Steponas kilstelėjo pirštą ir įsiklausė. - Pavyzdžiui, rusai garsą “y” kietai taria. Be to...

- Bet mane augino žemaitė auklė... - Junda pagaliau suvokė, kas kliuvo vienuoliui. Latgališkai buvo tik apgraibom iš auklės pramokusi. - Motina mirė, tai buvo auklė. Buvau net žemaitiškai išmokusi. Ir dabar truputį moku...

Brolio Stepono akys tiesiog sužibo.

- Moki? Labai mažai progų esu turėjęs išgirsti... Pakalbėk truputį!

Junda pasijuto nejaukiai. Ji jau ir taip pakankamai maišė žemaitišką tarseną su latgališkąja.

- Kad nežinau, ką sakyti.

- Bet ką.

- Liuob šuokt, liuob dainuot, liuob in turgų nuvažiuot, - pakankamai dainingai ištarė Junda.

Brolis Steponas dar vis šypsodamasis palingavo galvą.

- Dar kartelį...

Junda pakartojo.

Vienuolis patylėjo, po to tarsi vaikas suplojo delnais.

- Štai taip ir yra, vaikeli! Iš tikrųjų taip. Matai, tavo auklės tarsena paliko tau pėdsaką. O man tai sukėlė galvosūkį. Dabar suprantu... Kalbos yra nuostabus dalykas, vaikeli. Nuostabus. Dievas jas sumaišė dar tada, kai žmonės manė, kad jie gali bokštą iki pat dangaus pastatyti. Tai buvo paikystė, tikra paikystė, bet užtat dabar turime kalbas. - Jis atsiduso ir ant savo kaulėtų kelių ranka išlygino šiurkštaus, rudo audeklo abitą, tarsi norėtų paslėpti kūno menkumą. Siauras jo veidas vėl tapo rimtas.

- Gerai. Kadangi jau suprantu, tai galime eiti toliau, - tarė jis ne Jundai, o pačiam sau. - Sakyk, vaikeli, ar tu nori grįžti namo?

- Labai noriu! - nuoširdžiai užtikrino Junda. - Labai.

- Matau, kad nori... Tai galėsi mums padėti. Čia ne visi žmonės mums draugiški, daugelio jų reikia saugotis. O, jie viešai dabar nieko nedarys! Bet... Jei galėtų kaip nors kitaip... Bet tau turbūt neaišku, apie ką kalbu?..

- Neaišku, - prisipažino Junda.

- Viskas labai paprasta. Komtūras Haseldorfas pasiūlė, kad tu galėtumei mums nešioti maistą. O dabar ir aš manau, kad tai nebloga mintis. Manau, kad tavim pasitikėti galima.

- Aš pas rusus likti tikrai nenoriu! - tvirtai pareiškė Junda. - Noriu grįžti namo.

- Jei mes laimingai grįšime, tai grįši ir tu. Tai matai, pasakysim jiems, kad tavo pareiga - atnešti mums valgyti. Kiti ne-

gali, tik tu. Ir tu ten būk. Būk virtuvėje, kai jie taiso maistą, žiūrėk, ar verda mums atskirai, žiūrėk, ar neateina kokie pašaliniai... Mes pasakysim, kad tu nori išmokti virti taip, kaip pskoviečiai verda. Bet, savaime suprantama, jie nepatikės.

- Manot, nepatikės? Kodėl? - Jundai atrodė, kad toks paaiškinimas turėtų būti priimtinas.

- Nepatikės! - užtikrino brolis Steponas. - Manys taip, kaip ir mes manom. Pagalvos, jog siunčiame tave prižiūrėti, kad ko netinkamo nepakliūtų į mūsų maistą. Bet tas ir gerai. Jei jie žinos, kad mes saugomės, tai gal ir nebandys. Be to, komtūras ir kiti broliai turi geležinius skrandžius. O man tai visai nepavojinga.

Jis nutilo, tarsi lauktų, kol Junda paklaus, kodėl jis šiuo atveju yra išimtis. Tačiau Junda mandagiai tylėjo.

- Aš valgau tik duoną ir geriu tik vandenį, - paaiškino brolis Steponas. - Duonos atsivežiau, o vandenį tu pati man pasemsi iš šulinio. Ar supratai?

- Supratau.

- Pati. Pasemsi tiesiai iš šulinio ir man tuojau pat atneši.

Jis atsistojo, nubraukė dulkes nuo abito ir nužvelgė ją skvarbiom, tarytum kiaurai matančiom akim.

- Į vandenį sunku ko nors įmaišyti. Bent taip įmaišyti, kad aš nepastebėčiau. Tačiau noriu, kad atneštum tik tu.

- Gerai... Taip ir bus, - linktelėjo galvą Junda.

Brolis Steponas staigiai apsisuko ir smulkiais žingsneliais nutolo rūmų link. Kol jie kalbėjosi, tas kieto veido Rudolfas stovėjo atsirėmęs atokiau į cerkvės sieną ir kramtė smilgą. Dabar jis tingiai atsistūmė nuo sienos, numetė ant žemės smilgą ir nusekė paskui smulkųjį vienuolį. Rudolfas buvo patyręs ir pavojingas karys. Tą Junda iškart pamatė, tačiau dabar ji suprato, jog tas smulkus, už ją visa galva žemesnis vienuolis, kuris basom, tik sandalais apautom kojom žingsniavo rūmų link, buvo kur kas pavojingesnis.

Pirmą kartą Junda rimtai suabejojo, ar jie pajėgs pasiekti savo tikslą.

Mitrofanas traiškanotom akim pažvelgė į Uvį ir dejuodamas nusikeikė.

- Žmonės, ko jūs norit? Turėkit proto... Juk dar naktis!

- Jau seniai rytas, - Uvis susiraukęs apsižvalgė po Mitrofano kamarą. Tvarka čia buvo kaip kiaulių tvarte. Jei ne padėtos ant lentynos kelios apdulkėjusios rašalinės ir įkištos į plyšius tarp sienojų žąsų plunksnos, niekad net nepagalvotum, jog tai buvusio Pskovo kunigaikščio raštininko buveinė.

Mitrofanas atsisėdo savo sujauktame migyje ir, pritraukęs kelius beveik prie smakro, apkabino rankomis. Jis sumirkčiojo ir pasitrynė gerklę.

- Oi, koks troškulys smaugia!.. Ko atsibeldėt vos prašvitus?

- Matyt, gerokai išmetei vakar, jei nežinai, kas įvyko.

- Ką ten! Smulkmena. O kas įvyko?

- Ordino pasiuntiniai atkeliavo, štai kas.

Tai Mitrofano per daug nenustebino. Jis truputį pamąstė, pakraipė galvą ir, matyt, nusprendė, jog ramybės šį rytą vis tiek nebus. Teks keltis.

- Žinojau, kad atvyks. Jau visą savaitę kniazius jų laukia. - Jis susigrabaliojo kelnes ir stenėdamas jas movėsi. Iškart į kišką nepataikė ir susvirduliavęs atsirėmė į gultą. - Bet kodėl dėl tokio nieko reikia žadinti vargšą Mitrofaną, ponas Kerce?

- Renkis. Man reikia žinių iš dvaro.

- Jie juk jūsų tautiečiai, - nesiliovė aimanavęs Mitrofanas. - O aš - doras rusas. Jūs, vokiečiai, patys žinokitės. O man leiskit išsimiegot kaip žmogui. Kam manęs prireikė?

Uvis prieš kurį laiką Mitrofanui prisistatė kaip Kercė iš Rygos ir net įteigė jam, jog atvyko čia kaip Ordino tarpininkas. Einius dėjosi esąs jo tarnas, kurio vardas, kad nekiltų nereikalingų keblumų, nepasikeitė. Jis ir liko Einiumi. Tad Einiui nereikėjo per daug vargti, įsijaučiant į savo vaidmenį. Nebent tiek, kad visiems girdint turėjo neužmiršti kreiptis į brolį tik vokiškai. Tiek jis jau buvo pramokęs, todėl dabar stovėjo atsirė-

męs į durų staktą, abejingai stebėdamas, kaip Mitrofanas antruoju bandymu pataikė įkišti koją į kelnių kišką. Uvis, arba Kercė iš Rygos, dėjosi įniršęs, ir tai jam neblogai sekėsi.

- *Donner Wetter noch einmal!** - iš pradžių nusikeikė vokiškai, o tik tada perėjo į rusų kalbą. - Todėl, kad ne kas nors kitas, o tu, Mitrofanai, atvedei man tą sukčių Semioną Petrovičių!

Mitrofanas susirūpinęs pažvelgė į Uvį. Jis dar nesuvokė, kur šis suka, tačiau jau nutuokė, jog tai jam gero nežada.

- Kaip tai - sukčių? Juk jis...

- Jis pakartas! Taip ar ne?

- Deja, taip. Ir dar liko man skolingas...

- Tu man jį atvedei. O kniazius Glebas, kuriam jis tarnavo, nunuodytas... Negi sakysi, kad ir to nežinai?

Mitrofanas galvojo, ar geriau papurtyti galvą, ar palinksėti.

- Žinau. Girdėjau. Bet, bet, ponas Kerce, juk jūs prašėte, kad jums praneščiau, jei kas panorės susitikti su Ordino tarpininku... O tada dar man padėkojote. Ir dabar, kai atkeliavo visi Ordino pasiuntiniai...

- Per tavo žioplumą mane užgriuvo dideli rūpesčiai! - pertraukė jį Uvis. - Ir ne tik mane. Tave - taip pat.

- Kuo aš čia dėtas? Aš vargšas, iš darbo išmestas raštininkas. Man savo bėdų pakanka.

- Pasakyk tam kvailiui, ar jam negresia pavojus? - atsisuko Uvis į Einių.

- *O ja, ja!* - užtikrino tas. - *Sicher!***

- Tai matai, Mitrofanai. Pats kaltas, nes atvedei man tą apgaviką Semioną Petrovičių!

Jis taip riktelėjo, kad Mitrofanas net susigūžė. Uvis, dar naktį prabudęs, suko galvą, kaip išaiškinti Mitrofanui pasikeitusią padėtį. Tuo labiau kad Mitrofanas dabar tapo dar reikalingesnis, nes atvykus pasiuntiniams reikėjo žūtbūt prasiskverbti į kunigaikščio Jurijaus dvarą.

---

* Kad tave griaustinis! (*Vok.*)

** O taip, taip! Tikrai! (*Vok.*)

- Nebandyk išsiginti, - tai tu man atvedei tą sukčių. Aš per jį patekau į didelę bėdą, bet kol kas apie tave niekam neprasitariau. Bet jei nenorėsi padėti, kas man telieka? Teks paaiškinti, kas, ką ir kur...

- Bet kuo aš kaltas? Ką aš apie jį sakiau? - teisinosi Mitrofanas. - Sakiau, kad Semionas Petrovičius yra kniaziaus Glebo raštininkas, tik tiek. Ir tai buvo teisybė!

- Ir už tą teisybę Semionas Petrovičius pakartas? Nejaugi ir tu virvės užsinorėjai?

Kad Uvio žodžiai skambėtų įspūdingiau, Einius ranka suėmė sau kaklą ir iškišęs liežuvį bjauriai išsiviepė. Mitrofaną nupurtė drebulys. Dabar jis jau visiškai išsiblaivė ir atrodė apgailėtinai.

- Kuo gi aš kaltas, ponas Kerce? Aš tik ištikimai tarnavau kniaziui Borisui, ir už tai mane išmetė iš pareigų... Tik už tai.

- Vis tiek tau dar ne taip blogai, kaip Semionui Petrovičiui. Bet nebijok, aš tau padėsiu, - nuramino jį Uvis, nes Mitrofanas visai sutriko. - Dabar paklausyk. Per tą nelemtą Semioną Petrovičių aš dabar negaliu pasirodyti Ordino vyresnybei. O man ten verkiant reikia susisiekti su vienu draugu. Jis mums padės!

- Bet aš čia kuo dėtas, ponas Kerce?

- Tu man padėsi patekti į pilį. Ne už ačiū, aš užmokėsiu.

Mitrofanas pagaliau truputį atsitokėjo ir, paspjaudęs pirštus, prilaižė savo dar tankius tamsius plaukus.

- Ir, sakot, užmokėsit?..

- Jei bus už ką. Ar pilį pažįsti?

- Kaip savo kišenę! Gal net geriau. Per tuos penkerius metus, kai tarnavau kniaziui Borisui... Ir taip ištikimai tarnavau!

- Sakei jau. Tai va, - Uvis iš užančio ištraukė didelę beržo tošies skiautę, kurią susirado dar šeimininko Petruškos malkinėje. - Štai, nupaišysi man, kaip ten viskas išdėstyta. Kokie perėjimai, kur kieno kambariai..

- Tik tiek?..

- Reikės daugiau. Reikės sužinoti, kur dabar yra apsistoję

tie Ordino pasiuntiniai. Kokie žmonės ir kuriuose kambariuose jie apgyvendinti. Sužinosi, kas ta moteris, kuri atvyko su Ordino pasiuntiniais.

- Negi yra ir moteris? - Mitrofanas kreivokai šyptelėjo.

- Atrodo, kad yra. Reikia sužinoti, kodėl ji su jais. Ką tau reiškia? Įeisi ten ir paklausi.

Mitrofanas prikando lūpą ir atsiduso.

- Išties, eidavau ten kas dieną. Bet, matot, ponas Kerce, už tai, kad taip ištikimai tarnavau kniaziui Borisui, dabar manęs nebeįleidžia...

Uvis nekantraudamas krestelėjo galvą. Dėl savo buvusios tarnybos Mitrofanas dūsaudavo beveik be paliovos.

- Taip įsipykai, kad dabar, kai kniaziaus Jurijaus valdžia, jis uždraudė tau pilyje pasirodyti?..

- Deja... Nėra teisybės šitame pasaulyje!

- Arba ji brangiai kainuoja, - tarė Uvis. - Jei pažįsti sargybą, tai žinai, kurie labiau sukalbami. Pasiūlyk jiems šiek tiek...

- Kiek?

- Na, kad ir visą griviną, o gal ir dvi...

Mitrofanas nusišypsojo. Ne tik jo veidas, bet ir jis visas akimirksniu atgijo.

- O, tada bus galima sužinoti viską, ko reikia... - paskubėjo užtikrinti jis. - Tada daug kas taps įmanoma!

Iš pat ryto Zervis jau stoviniavo netoli didžiųjų vartų, vildamasis, jog pamatys Jundą su Daubaru arba atvykstančius Naugardo pasiuntinius. Po to, kai Ordino pasiuntiniai pasiekė Pskovą, prie kelio į Izborską jiems nebebuvo ko veikti. Tiesą sakant, jie Daubaro laukė dar tą patį vakarą, nes jiedu su Junda turėjo palydėti Ordino žmones iki Pskovo, pranešti apie tai Uviui ir kartu nutarti, kas darytina toliau. Tačiau nei Daubaras, nei Junda nesirodė. Nesirodė ir Didžiojo Naugardo pa-

siuntiniai, bent prie vartų susibūrę miestelėnai nieko apie juos nebuvo girdėję.

Paaiškėjo, jog kol kas iš buvusio kniaziaus Glebo raštininko Mitrofano naudos taip pat nebuvo per daug, nebent tai, kad jis sugebėjo išleisti abi jam Uvio duotas sidabrines grivinas. Mitrofanas teisinosi - Ordino pasiuntiniams atvykus, pilies sargybai duotas itin griežtas įsakymas nieko neįleisti ir laikyti liežuvį už dantų. Užtat sargybiniai dabar net kalbėti vengia, nes jei sugaus kurį plepant ko nereikia apie pilėnus, tai šis už bausmę praras liežuvį, o jei praleis į pilį asmenį, kuris ten neturėtų būti, tai sargybinis neteks akies arba net ir abiejų. Taigi ką nors sužinoti dabar yra neapsakomai sunku, o papirkimo kainos nežmoniškai pakilo. Bet, nepaisant to, guodėsi Mitrofanas, jis stengęsis iš paskutiniųjų ir visgi šį tą sužinojęs. Sužinojo, jog Didžiojo Naugardo kniaziui Jaroslavui Ordino magistras atvežė dovanų tokius šarvus, kurių neperšauna jokia strėlė, o moteris, apie kurią sklido gandas, iš tiesų yra. Atvyko kartu su komtūro palyda. Ji kilusi iš Latgalos ir ne tik aukšta, bet ir graži mergina.

- O ko ją atsivežė?.. - paklausė Uvis.

- Kalbų apie tai netrūksta, - numykė Mitrofanas, - bet jos visos nepadorios, tai kažin, ar verta jas kartoti.

Uvis sutiko, kad kartoti neverta. Prasitarė, jog už dvi sidabrines grivinas iš Mitrofano daugiau tikėjosi, todėl prašo dar pabandyti.

Mitrofanas atsisakinėjo, tačiau Uviui pakėlus kainą iki penkių grivinų, pagundai atsispirti nebepajėgė. Tiek sidabro paėmęs, turėtų ką nors rimto sužinoti, mąstė Zervis, žvelgdamas virš prie vartų susispietusių žmonių galvų. Čia reikalai kol kas klostėsi gana nuobodžiai. Mat vartų sargyba į Pskovą dabar įleisdavo tik tuos, kuriuos pažinojo kas nors iš miestelėnų ir už kuriuos galėjo laiduoti. Už vartų jau būriavosi smulkesni pirkliai, kuriems pažįstamų mieste pritrūko. Stambiųjų pirklių tokie sunkumai nebaugino. Netrūko ir kitokio plauko keliautojų, įskaitant elgetas bei varguolius, kurie, net ir turėdami pažįstamų,

stengėsi jų vengti. Karščiausi ginčai su sargyba vyko anksti rytą, o dabar daugelis jau įsitikino, kad įsiprašyti į miestą nepavyks. Todėl vieni pasuko atgal, o kiti stoviniavo prie vartų, neturėdami ką veikti arba, kaip ir Zervis, tikėdamiesi, jog kas nors atsitiks, ir vartai atsivers.

Tačiau tik pavakare šiokį tokį sujudimą sukėlė iš rytų pusės pasirodęs raitelis.

Šiaip raitų keliautojų netrūko, tad šis išsiskyrė nebent tuo, kad savo žirgo visiškai netausojo. Jota, matyt, buvo visą naktį, nes antraip nebūtų taip žirgo nuvaręs. Tuo labiau kad arklių žinovas nesunkiai galėjo nustatyti, jog tai būta išties tvirto ir patvaraus žirgo. Tačiau dabar jo kojas iki pat papilvės dengė pilkšvas, pusiau apdžiūvęs dumblas, šonai buvo įkritę ir padengti su dulkėmis sukepusiu prakaitu. Iš nuovargio žirgas svyravo ir, sustojęs prie vartų, vos nenugriuvo. Ne ką geriau atrodė ir raitelis. Tai buvo apyjaunis ir, matyt, tvirtas vyras, nes valios bei užsispyrimo dar turėjo. Vartų sargyba, kaip jai įprasta, vangiai išėjo pasižiūrėti į naują atvykėlį, tačiau tas taip įsakmiai ant jų riktelėjo, jog šie bemat sukruto. Pats sargybos viršininkas, išgirdęs kimų riksmą, puolė plačiau atidaryti privertus vartus, kad raitelis galėtų įjoti. Akivaizdu, kad tai buvo arba svarbus asmuo, arba turėjo svarbių žinių. Kai Zervis savo laužyta rusų kalba paklausė netoliese stovinčio kresno pirklio, kas jis galėtų būti, tas tik ranka numojo.

- Iš Rusos! O to Ivankos iš Vitebsko kaip nėr, taip nėr. Kiek galima jo laukti?

- Iš Rusos? - sukluso Zervis. - Kurgi tai?

- Į pietus nuo Naugardo. Nieko doro ten nėr. Nesuprantu, ko jam lėkti lyg akis išdegus.

- Tai Naugardo žemės. O kaip atpažįsti?

- Nagi ant ieties... Vėliavėlė! Jis įgulos karys, - pirklys mostelėjo ranka prajojančio link.

Raitelis stengėsi pentinais išjudinti žirgą, tačiau tas buvo taip nusikamavęs, kad nebojo skausmo. Jo papilvė ir taip buvo suraižyta pentinais, sukepęs dumblas sruvo plona kraujo juosta.

- Tokį žirgą nuvarė... Tiek jie ir težino - lakstyti kaip be galvos...

- Ko jis čia taip skubėjo?

- Et... Kniazius, matyt, liepė skubėti, todėl ir žudo gyvulį. Supaisysi juos! Gal kokia žinia iš to kniaziuko Fiodoro.

Nusivaręs žirgas ir raitelis tolo pilies link, tačiau pirkliui kur kas labiau rūpėjo nesulaukiamas svečias iš Vitebsko, o Zervis, vis dar neprarasdamas vilties, žvalgėsi, kada gi pagaliau pasirodys Daubaras ar Junda.

7

Junkeris Haraldas

Pirmą kartą Junda Ordino kariams maistą nešė jau per pietus. Paaiškėjo, jog kniaziaus Jurijaus virėjai savo amatą išmanė puikiai. Pietums jie patiekė veršienos kepsnį su viliojančiai kvapniu padažu. Be to, buvo lydeka drebučiuose ir blynai su tirpintu sviestu bei grietine. Pietūs buvo ne vidudienį, nes dar ilgokai buvo laukiama pasiuntinių iš Didžiojo Naugardo. Taip jų ir nesulaukus, pagaliau buvo nuspręsta sėsti prie stalo. Tai visiems, išskyrus jaunąjį junkerį Haraldą, gerokai sugadino apetitą. Naugardo pasiuntiniai turėjo atvykti tuo pačiu metu, kaip ir Ordino. Taigi jie privalėjo būti jau vakar. Todėl visi buvo įsitikinę, jog jie, nors ir pavėlavę, atvyks šiandien, ir jų laukė. Kai saulė ėmė krypti į vakarus, pats komtūras Haseldorfas pasakė, jog daugiau laukti neverta, todėl Jundai buvo pranešta, kad laikas nešti valgius į mėlynąją rūmų menę, kurią kniazius buvo perleidęs Ordino pasiuntiniams.

Valgė penkiese. Garbingiausioje vietoje sėdėjo pats komtūras Haseldorfas, šalia jo - brolis Motiejus bei brolis Morkus, toliau - junkeris Haraldas ir riteris Rudolfas. Abu pastarieji buvo iš kilmingųjų, o Haraldas - net iš labai kilmingos šeimos. Likusiems Ordino kariams teko valgyti kartu su kniaziaus asmens sargybiniais, ir nors jų maistas irgi buvo neprastas, tačiau padažai taip skaniai nekvepėjo.

Tiesa, kartu su visais menėje buvo ir brolis Steponas, bet jis sėdėjo atokiau, pačiame stalo gale, pasidėjęs prieš save atverstą knygą, riekę apdžiūvusios duonos ir pasistatęs ąsotėlį Jundos atnešto vandens. Retkarčiais jis atsižnybdavo duonos ir neskubėdamas kramtė. Iš Jundos atneštų dubenių sklindantys kvapai jo visai nejaudino. Atrodė, jog tie kvapai per daug nežavėjo ir likusiųjų. Visi valgė be ūpo. Junda stovėjo pasitraukusi arčiau prie durų, laukdama, ar kam ko prireiks. Kai ji įėjo pirmą kartą, visi nutilo, bet ilgainiui daugelis priprato prie jos buvimo ir nebekreipė į ją dėmesio. Tik junkeris Haraldas kiekviena proga dėbčiojo jos pusėn. Atrodė, jog tyla jį labiausiai vargino, tačiau menėje jis buvo jauniausias, tad pradėti kalbą nederėjo.

- Vieną derybų dieną jau galime išbraukti, - pirmas prabilo Haseldorfas. - Turime reikalą su naugardiečiais. Gal jie dienų taip tiksliai neskaičiuoja?

- Kaip tik skaičiuoja, - nesutiko brolis Morkus. - Kas tiesa, tai tiesa, broli komtūre - rusai nelabai pripratę laiką branginti, tačiau naugardiečiai - kitokie. Tai daroma su kokia nors priežastimi.

- Teisingai! Su priežastimi, - patvirtino brolis Rudolfas. - Pažįstu naugardiečius. Be priežasties ir be naudos sau jie nieko nedaro.

- Tai va! - įvertino padėtį komtūras. - O mes net neturime teisės įsižeisti. Prasidėk su tokiais...

- Bet veršiena tai skani... Hm! Liežuvį nuryti galima, - nei iš šio, nei iš to leptelėjo junkeris Haraldas. Komtūras metė į jį paniekinantį žvilgsnį, ir kurį laiką visi valgė tylėdami. Brolis Steponas atvertė naują puslapį ir įsigilinęs skaitė. Nepertraukdamas skaitymo, atsižnybo duonos, bet, prieš dėdamas tą trupinį į burną, susimąstė.

- O gal per greitai sprendžiame? - tarė jis. - Kniazius Jurijus juk giminė jam, ir jis taip pat laukė. Ne mažiau buvo nusivylęs, negu mes...

- Jie visi pripratę meluoti! Tik apsimetė, kad laukė...

- Neatrodo... - Brolis Steponas lėtai sukramtė savo duoną, paskui atsigręžė į Jundą ir perėjo iš vokiečių kalbos į latgalių. - O virtuvėje ar buvo pasiruošta būsimiems svečiams iš Naugardo?

Junda šiek tiek sutriko, nes nesitikėjo, kad ją įtrauks į pokalbį.

- Taip, - linktelėjo ji, kai suvokė, ko klausiama. - Maisto prigaminta ištisi kalnai... Virėjas sakė, kad antys - jaunajam kniaziui Fiodorui...

- Matote... Alvita sako, kad ir virtuvėje laukė.

- Tai nieko nereiškia, - paprieštaravo komtūras. - Jei jau meluoti, tai pilna burna. Va, lyg ir sąjungininkai, o mūsų pavaldinius grobia. Kokią kitą priežastį jūs matote, broli Steponai?

- Nežinomi Viešpaties keliai. Maža kas gali atsitikti. Liga, mirtis, nelaimė... Patariu nespręsti iš anksto. Reikalas, dėl kurio atvykome, per daug svarbus... Mums būtina sudaryti sąjungą su Naugardu.

- Net jei jie mus ir įžeidinėtų... - Komtūras atsikrenkštė, tramdydamas savo įniršį. - Patys gerai žinome tai, ką jūs sakote, broli Steponai... Aš pats tuos žodžius kartoju jau metų metais. Sąjunga - gerai, bet pagaliau turime jėgos ir mes vieni.

- Kol kas tik kniazius Jurijus mūsų pusėje, - ramiai tęsė brolis Steponas. - Kaip dabar atrodo, Polockas jau galutinai prarastas. Todėl toks svarbus Naugardas. Atvežėme puikių dovanų, įveikėme tolimą kelią... Dabar tereikia kantrybės.

Brolis Steponas įsigilino į knygą.

- Nors jie schizmatikai, - vėl prašneko junkeris Haraldas, - bet veršieną kepti moka. Žiūrėkite, ir vyno atnešta, o mes net neatkreipėme dėmesio. Ar pasiūlyti jums, broli komtūre?

Haseldorfas pažvelgė į du butelius, kuriuos sandėlininkas buvo įdavęs Jundai atnešti. Jie dabar stovėjo šalia beveik ištuštėjusio padėklo su veršienos kepsniais. Vienas buvo šviesesnio žalsvo stiklo, kitas - rusvokas.

- Man - ne, - trumpai tarė komtūras.

Kadangi negėrė jis, nederėjo ir kitiems. Todėl ne tik junkeris Haraldas, bet ir brolis Morkus atrodė nusivylę.

Kai Ania pranešė, jog Jundą vėl kviečia į mėlynąją menę, šioji iškart įtarė, jog kažkas ne taip. Pietūs buvo neseniai pasibaigę, o iki vakarienės dar liko geras laiko tarpas. Kiek ji sugebėjo suprasti iš pokalbių per pietus, pabaigę valgyti Ordino broliai žadėjo eiti pas kniazių Jurijų ir pareikalauti, kad tučtuojau būtų išsiųsti žygūnai į Naugardo pusę patikrinti, kur dingo taip laukiami pasiuntiniai. Tad kas ir kodėl dabar galėtų ją kviesti? Kai ji paklausė, siauras Anios lūpas iškreipė šypsnys.

- Tavo ponas. Sakė - svarbu, - tarė ji ir nuskubėjo į virtuvę.

“Aš čia neturiu jokių ponų!” - norėjo jai iš paskos šūktelėti Junda, tačiau nutylėjo. Visų akyse ji buvo Ordino tarnaitė. Kai ji Ventės pilyje kviesdavo tarnaitę, ta privalėdavo kuo greičiau atskubėti, tad ir jai nieko kito neliko.

Kaip ir reikėjo tikėtis, mėlynosios menės stalas buvo nurinktas ir nuvalytas. Tai padarė iš virtuvės atsiųstos tarnaitės. Pravėrusi duris, Junda sustojo ant slenksčio ir apsižvalgė. Nedidelėje menėje, pavadintoje “mėlynąja” dėl mėlynai dažytų lubų, nieko nesimatė, tik durys į vieną iš dviejų šalutinių kambarių buvo praviros. Ji jau buvo supratusi, kad kambarys, kurio durys dabar buvo per sprindį pravertos, yra skirtas broliui Steponui, o antrasis - vienam, o gal ir keliems Ordino broliams. Pats komtūras Haseldorfas buvo apgyvendintas antrajame aukšte. Junda dvejojo nežinodama, ką daryti, kai pusiau pravertos mėlynosios menės durys atsivėrė iki galo ir pasirodė junkeris Haraldas.

- *Kommen Sie herein, Alvita**, - tarė jis draugiškai ir nusišypsojo. Šypsnys buvo šiek tiek panašus į Uvio. Apskritai, junkeris Haraldas kažkuo jai priminė brolį. Jis buvo keliais metais vyresnis, bet kūno sudėjimu ir net laikysena buvo labai panašus. Pažvelgusi į jį iš nugaros, Junda neišvengiamai prisimindavo brolį. Ir judėjo jis panašiai, kaip juda patyrę, kalaviją puikiai valdantys ir savimi pasitikintys jauni kariai.

- *Komm, hab keine Angst***, - pakartojo Haraldas, ir nors Junda apsimetė, jog ji vokiškai nesupranta, kvietimą pakankamai aiškiai pabrėžė ir balsas, ir rankos mostas. Jei tik Junda būtų atsiminus, kad ji čia tik tarnaitė, tuomet, kaip latgalė ir valstiečio dukra Alvita, gal ir nebūtų žengusi toliau. Tačiau šią akimirką ji tokia nesijautė. Ji buvo Junda, rikio Žybarto iš Ventės duktė, ir vyrai prieš ją visada sutrikdavo. Net nepagalvojo, jog dabar praverstų atsargumas.

Ji įžengė į mėlynąją salę ir užvėrė paskui save duris.

Haraldas vėl nusišypsojo. Šį kartą plačiau, negu Uvis.

---

* Prašau įeiti, Alvita. (*Vok.*)
** Ateik, nėra ko bijoti. (*Vok.*)

- *Komm, ich will dir was zeigen...**

Jis šiek tiek paėjo į priekį ir rodė dabar į plačiau atvertas kito kambario duris. Mostas vėl akivaizdžiai paaiškino žodžius, tačiau Junda nusprendė, jog reikia parodyti, kad vokiškai ji nesupranta.

- Ko norit? - paklausė ji latgališkai.

Haraldo šypsnys truputį prigeso. Jis skėstelėjo rankomis, suraukė kaktą ir, atrodė, įtemptai galvojo.

- Aš... Parodyti... Ateik! - tarė jis, kartodamas, matyt, tik šiandien išmoktus žodžius. Išmoko juos turbūt iš brolio Stepono, kuris greičiausiai dabar su kitais Ordino broliais tarėsi, ką daryti dingus Naugardo pasiuntiniams.

- Parodyti - ką? - paklausė Junda.

- Parodyti. Ateik. *Bitte komm!***

- Ką parodyti? - pakartojo Junda ir pati nusišypsojo. Ši vaidyba jai pasirodė juokinga. - *Was? Was?****

Haraldas dar labiau suraukė kaktą. Jis stengėsi, tačiau tinkamų žodžių niekaip negalėjo rasti.

- *Einen Pancer*, - tarė jis, kaire ranka mušdamas sau į krūtinę. - *Einen grossartigen Pancer. Wunderbar...*****

Dabar jis abiem rankomis parodė šalmo pavidalą, o po to - krūtinės šarvų aptakumą. Dunkstelėjo krumpliais į metalinius durų vyrius, tuo pabrėždamas šarvų kietumą. Atrodė tai juokingai, bet Junda suvaldė šypseną. Ji jau seniai galvojo, kad būtų gerai rasti progą apžiūrėti dovanai vežamus šarvus.

- Ką? Šarvus? Ar kniaziui Jaroslavui?

Junkeris Haraldas patvirtindamas palingavo galvą.

- *Ja... Ja... Für den Fürsten Jaroslav bestimmtes Pancer... Sehr, sehr hübsch! Komm.******

Jis pasitraukė į šoną, ranka parodydamas gilyn į kambarį. Junda paėjo į priekį, kad sekdama jo rankos mostu galėtų pa-

---

* Eikš, aš noriu tau kai ką parodyti. (*Vok.*)

** Prašau, ateik... (*Vok.*)

*** Ką? Ką? (*Vok.*)

**** Šarvus. Puikiausius šarvus... Nuostabius... (*Vok.*)

***** Taip, taip. Valdovui Jaroslavui skirti šarvai... Labai, labai gražūs! Ateik. (*Vok.*)

žvelgti pro praviras duris. Kambario gilumoje iš tiesų žvilgėjo šarvai. Jie kabėjo ant jiems skirtos stovylos. Tai buvo lakštiniai, beveik visą kūną dengiantys šarvai. Iš arti Junda tokių šarvų niekad nebuvo mačiusi.

- Įdomu... - tarsi sau, tarsi junkeriui Haraldui sumurmėjo Junda. - Vadinasi, tie šarvai skirti kniaziui Jaroslavui.

- *Ja... Sehr, sehr hübsches Pancer,* * - tikino ją junkeris Haraldas.

Junda, įėjusi į kambarį, tik tarp kitko pastebėjo, jog jis pritaikytas vienam asmeniui, nes palei sieną stovėjo viena platoka lova. Nekreipė į tai dėmesio, nes jos akis prikaustė žvilgantys šarvai. Šalmas puikavosi ant atskiro, tik jam skirto stovo. Ir šalmas, ir patys šarvai buvo išraižyti įmantriais raštais. Ant lakštinių krūtinės skydų mirgėte mirgėjo įvairūs, jai nematyti žvėrys.

Kaip jų prasmę būtų aiškinęs junkeris Haraldas, kuris dabar bandė užverti duris į menę, ir kaip jų pokalbis būtų toliau tęsęsis, jai taip ir nebuvo lemta patirti. Junda atsisuko į Haraldą, norėdama paklausti, ką reiškia tas narsiai išsižiojęs, į gauruotą lūšį panašus, ant dešiniojo krūtinės šarvų skydo išraižytas žvėris, kai išgirdo atsišaunant laukujes duris į mėlynąją menę.

- *Ach, da sind Sie, Junker Harald!..*- išgirdo ji balsą, kuris galėjo būti brolio Morkaus. - *Schnell, man wartet auf Sie. Es gibt Nachrichten!..* **

Brolio Morkaus ji nematė, bet stebėjo Haraldo veidą, kuris atrodė beviltiškai sutrikęs. Junkeris Haraldas išėjo iš kambario, ir atrodė, jog stengiasi petim užverti duris. Tai jam nelabai sekėsi.

- *Ja? Was?**** - sumikčiojo jis ir pagaliau kaire ranka privėrė duris. Durys iki galo neužsidarė, nes reikėjo pasukti rankeną, kad atsivertų spyna.

---

* Taip... Laba, labaii gražūs šarvai... (*Vok.*)
** Ak jūs čia, junkeri Haraldai... Greitai, jūsų laukiame. Turime žinių... (*Vok.*)
*** Taip? Ką? (*Vok.*)

- *Wichtige Nachrichten. Ein angeblicher Angrif auf den Fürsten Fedor. Beeilt euch.* *

- *Ja... Sofort...* ** - vis dar mikčiojo Haraldas. Dabar jis stengėsi duris pastumti koja, bet ir tai nepadėjo.

- *Komm doch... Lass die Tür sein. Ist da jemand?..* ***

- *Nein, nein... Keiner.* **** - Haraldas dar kartą stumtelėjo duris, ir jo žingsniai nudunksėjo mėlynosios menės grindimis. Trinktelėjo laukujės durys, pasigirdo tolstantis duslus žingsnių aidas.

Ką tas brolis Morkus sakė apie Fiodoro užpuolimą?

Junda dabar jau neskubėdama apsižvalgė. Buvo tylu, o prie sienos stovintys šarvai masinančiai žvilgėjo. Priėjusi paglostė lygų jų paviršių. Ne tiek įmantrus raštas ją domino, kiek pats šarvų plienas. Apie plieną jai daug aiškino kalvis Kernius, todėl ji mokėjo skirti kietumą vien iš išvaizdos. Šarvų plienas žvilgėjo sodriu melsvumu. Tai liudijo apie aukštos kokybės grūdinimą. Kas dar svarbiau, šarvų skydeliai buvo sunerti taip, jog niekur nebuvo lygaus paviršiaus. Visur skydeliai buvo nuožulnūs, o tai reiškė, jog strėlė ar kalavijas ne įkirs, o nuslys jų paviršiumi.

Ji pasuko šarvus taip, kad matytųsi jų nugara. Atrodė beveik taip pat - tos pačios kokybės plienas, nors čia raižiniuose buvo ne pasakiški žvėrys, bet sudėtinga augalų pynė. Tie vijokliai kilo dviemis pynėmis ir, nepasiekę pečių, vijosi į du atskirus gyvatukus. Gyvatukai rangėsi aukštyn ir ten, kur jie susiėjo beveik į vieną tašką, nugaros skydas buvo išlygintas, tikriausiai todėl, kad raižytojas galėtų užbaigti raštą ąžuolų lapų puokšte. Junda palietė lygųjį paviršių. Kol kas ji dar nebuvo aptikusi šarvuose silpnos vietos, kurią galėtų perkirsti stipriai iššauta kryžlankio strėlė. Tačiau ši vieta teikė vilčių...

Jei šautum tiesiai į gyvatuko vidurį gerai grūdinta strėle...

---

* Svarbios žinios... Atrodo, kad Fiodoras buvo užpultas. Skubiai... (*Vok.*)
** Taip...Tuojau... (*Vok.*)
*** Ateikit, pagaliau... Palikit tas duris. Ar ten yra kas? (*Vok.*)
**** Ne, ne... Nieko nėra.(*Vok.*)

Junda staiga krūptelėjo, nes ją pasiekė tolimas balsų aidas. Ji neturėjo teisės įeiti į Ordino pasiuntiniams skirtus kambarius, išskyrus mėlynąją menę, ir tai valgių metu. Ji skubiai pasuko šarvus taip, kaip jie kabėjo, ir išėjo. Duris užvėrė be vargo. Tereikėjo tik paspausti rankeną ir pastumti. Kodėl Haroldas, kuris šiaip jau buvo gana nuovokus, to nesugebėjo padaryti, Junda taip ir nesuprato.

Šį kartą Mitrofanas buvo ne tik blaivus, bet ir drebėjo kaip epušės lapas. Persigandęs jis atrodė dar labiau apgailėtinas. Be to, jam teko itin nemaloni pareiga - grąžinti pinigus. Jis dėjo juos ant stalo prieš Uvį, ir tai jam skaudėte skaudėjo.

- Keturios... Penkios... Visos penkios grivinos, garbusis Kerce, - Mitrofanas padėjo paskutinę sidabro lazdelę ir giliai atsiduso. - Grąžinu ir sakau: atstokit nuo mano galvos. Atstokit! Nes aš ją prarasiu per tą sidabrą. Vos vos nepraradau šį rytą... Tik per stebuklą kailį išnešiau. Per tikrą stebuklą! Liežuvį man būtų nupjovę, akis išdūrę... Aš juk raštininkas, garbusis ponas Kerce, kniaziui ištikimai tarnavęs raštininkas. Kaip aš rašyčiau su išdurtom akim? Kaip, jūs man pasakykit! Aukščiausias Viešpatie! Kas būtų pamanęs, kad jie šitaip... Mane, visų gerbiamą raštininką Mitrofaną...

Jis pastūmė sidabrą Uvio pusėn, o jo balsas bei rankos virpėjo. Matyt, dar nebuvo atsikvošėjęs nuo neseniai patirto pavojaus.

- Tai tave pagavo? - paklausė Uvis.

Mitrofanas bejėgiškai palingavo galvą.

- Mane išdavė! Kai klausinėjau apie tą nelemtą latgalę. Negalima dabar į pilį patekt. Neįmanoma... Sakė, jau vieną sargybinį nuplakė beveik negyvai... Pakarti žadėjo, bet pirmam kartui tik nuplakė.

- Už ką?

- Už ką? - spygtelėjo Mitrofanas. - O už tą patį, ko jūs iš

manęs reikalaujat! Štai už ką. Kad įleido į pilį be sargybos viršininko žinios... Kažkokią mergą! O ką jau kalbėt apie vargšą Mitrofaną... Manęs tai neplaktų. Verdančio švino supiltų į gerklę. Akis abi išluptų. Tas prakeiktas Jurijus ir taip manęs nekenčia, o čia dar ta vokiečių šutvė viską stebi kaip vanagai. Sakau jums, sargyba ten dabar taip pergąsdinta, kad savo motiną išduotų... Mane juk išdavė! Kol tie vokiečiai ten, niekas į pilį nepateks. Bent aš - tai jau tikrai ne... Pasiimkit tuos pinigus pagaliau!

Penkios sidabro lazdelės gulėjo ant stalo, tuo akivaizdžiai didindamos Mitrofano kančias. Vien nuo minties, kiek midaus galima nupirkti net už vieną griviną, jam džiūvo gerklė. Uvis susėmė keturias, o penktąją griviną pastūmė Mitrofano pusėn.

- Čia tau už patirtą pavojų, - tarė. - Bet vis dėlto sugebėjai išsisukti.

- Per stebuklą! Tik per stebuklą... O pavojus buvo toks, kad viena grivina... - Jis nutilo, tarsi svarstydamas, ar imti, tačiau godumas nugalėjo, ir jis lėtai uždėjo ranką ant sidabro lazdelės. - Tai, vadinasi, tik vienos grivinos tevertos vargšo Mitrofano akys?.. Tik tiek? Išdūrę būtų įkaitinta geležim!

- Akis dar turi. Bet juk tu sakei, kad sargybos viršininką pažįsti... Negi jis?..

- Būtų išdūrę! - užtikrino Mitrofanas. - Ne viršininkas, tas tiesa. Tas gal būtų ir paleidęs, bet kad kiti sargybiniai matė, tai negalėjo. Tuojau būtų įskundę; ten dabar visi vienas kito bijo. Yra toks vienas iš Izborsko. Tie izborskiečiai visi velnio išperos. Taigi tas ir sako - reikia eiti pranešti kniaziui, kad pagavom besibraunantį Boriso pakaliką... Taip ir pasakė. Tada mane šaltas prakaitas ir išpylė... Paleiskit, draugužiai brangieji, sakiau jiems, balandėliai mieliausieji, tik paleiskit, ir aš į pilies pusę daugiau net nepažiūrėsiu... Bet ne! Tas izborskietis ir sako - negalim, viską reikia kniaziui pranešti... Kol tie teutonai čia, sakyta, jog net pelė į pilį neprasmuktų... O viršininkas, ką jis?.. Tik pečiais patraukė. Galas, manau, galas tau, Mitrofanai, kai tas prakeiktas kniazius Jurijus sužinos... Akis

abi tikrai būtų išdūręs vien už tai, kad aš taip ištikimai Borisui tarnavau.

Mitrofano akys sudrėko. Jį tebepurtė baimė.

- Bet tas izborskietis vis dėlto nenuėjo pas kniazių? - paklausė Uvis.

Mitrofanas pakėlė paraudusias akis.

- Per stebuklą! - sušniurkštė nosim. - Ir kokie neįžvelgiami būna Viešpaties keliai... Savo stebuklus jis ir per pagonis padaryti sugeba. Taip atsitiko ir šį kartą.

- Per kokius pagonis?

- Per litvinus... Kokie kiti čia rasis? Kai tas šunsnukis izborskietis jau norėjo bėgti pas kniazių... Va kur veisiasi tikrieji šunsnukiai bei pagonys - Izborske!.. Taigi, sakau, kai tas velnio išpera jau norėjo bėgt mane pražudyti, kaip tik atjojo žygūnas... Iš Rusos! O pilyje mat visi Naugardo pasiuntinių laukia.

Uvis kol kas ramiai sėdėjo ant vienintelio kambaryje kreivakojo suoliuko. Dabar jis pašoko.

- Pasiuntiniai atjojo?

Mitrofanas papurtė galvą.

- Sakiau, tik vienas žygūnas. Ir nusiplūkęs mirtinai. Sakė, kad pasiuntinius pagonys užklupo. Prie Rusos miesto.

Uvis giliai įkvėpė oro. Reikėjo kuo giliau įkvėpti, kad balsas nesuvirpėtų.

- Kalbėk, žmogau... Ko iš karto nesakei? Kas atsitiko tiems pasiuntiniams? Ar pagavo juos? Kiek tų pagonių? Kada?

Mitrofanas sumirkčiojo ir gūžtelėjo pečiais.

- Negi manot, kad man aiškins? Man juk akis išdurt ruošėsi. Jei būtų pranešę tam prakeiktam kniaziui Jurijui...

- Sakei, sakei jau! - vos nešaukė Uvis. - Klok, kaip su pasiuntiniais?.. Ką dar išgirdai? Va! - Jis siekė kišenėn ir ištraukė vieną iš neseniai ten įbruktų sidabrinių lazdelių. - Va... Užmokėsiu! Bet turi man pasakyti viską, ką žinai...

Mitrofanas apsižvalgė, tarsi baimindamasis, kad kas būtų galėjęs įslinkti į jo varganą kambarėlį, ir vikriai čiupo griviną.

- Rusa - pakeliui į Pskovą... - tarė. - Pagonys ten siaubė apy-

linkes. Negi pirmą kartą? Tai ir užpuolė... Manot, jiems svarbu, ką pulti? Jiems kad tik ko prisigrobus.

- Taip sakė žygūnas?

Mitrofanas papurtė galvą.

- Sakė tik, kad užpuolė pagonys. Prie Rusos. Ir kad jam reikia tuojau pat pas kniazių. O tas prakeiktas izborskietis norėjo pranešti apie...

- Sakei jau! Bet ką jie kalbėjo toliau?

- Toliau? - Mitrofanas pažvelgė į Uvi, tarsi šiam ne visi būtų namie. - Manei, kad aš lauksiu? Ar man proto trūksta? Kai tik jie užsiėmė tuo žygūnu, aš ir sprukau lauk... Bėgau iš tos prakeiktos pilies kiek kojos nešė... Pats Viešpats pasiuntė pagonis į Rusą, kad vargšą Mitrofaną išgelbėtų. Ne kitaip!

8

Vienintelis likęs gyvas

Buvo gerokai po vidudienio, tačiau nei Jundos, nei Daubaro, pagaliau nei Naugardo pasiuntinių nesimatė. Zerviui jau senokai pabodo pro vartų angą dairytis į ant tilto ir prieš vartus susispietusius žmones, tad jis atsisėdo bokšto šešėlyje, atsirėmęs į sieną. Galiausiai Daubaras - tai ne adata, mąstė Zervis. Kas jau kas, o jis tai jau ne. Nepraslinks nepastebėtas, o jei atvyks Didžiojo Naugardo pasiuntiniai, tai nors ir aklas būtum, vis tiek suprasi. Be to, buvo kam rūpintis visais atvykstančiais ir be jo. Storasis pirklys, laukiantis savo bendro iš Vitebsko, niekaip nenustygo vietoje. Vos tik atsisės, jei tik pastebės kokį menkutį subruzdimą prie vartų, tuoj vėl pašoks. Taip buvo ir šį kartą.

- Atvyksta! - sušuko jis, kai prieš vartus vėl pasigirdo balsai, raginantys žmones pasitraukti į šonus, kad praleistų atvykėlius. - Gal tas prakeiktas Ivanka pagaliau... Kiek gali žmogus laukti?

Jis pribėgo prie vartų, bet ten kažkodėl minia sutirštėjo, tad netrukus sugrįžo.

- Žmonės lipa vienas kitam per galvas, - pasiskundė jis. - Nieko neįžiūriu. Tu aukštesnis. Pasistiebk!

Zervis nenorom atsistojo ir paėjėjo kelis žingsnius iki susibūrusių miestiečių. Pasistiebė, kiek įstengė. Išties, šį kartą ten kažkas vyko. Žmonių spūstis prieš vartus padidėjo, nes visi stoviniavę ant tilto dabar kažkodėl plūstelėjo artyn prie pačios miesto sienos. Tiltas ištuštėjo, ir per žmonių galvas Zervis pamatė keistą reginį. Ištuštėjusiu tiltu žingsniavo galingas barzdotas vyras, o šalia jo... Nejaugi? Iš pradžių jis matė tik gauruotą keterą, bet kai vyras trumpam kilstelėjo didelę galvą, Zerviui abejonių neliko.

- Kas ten, ar Ivanka? - nekantravo šalia jo pirklys.

- Kad kažin... Nebent jis lokį kartu vestųsi...

- Ne, po velnių... Po šimts ratuotų belzebubų! - nusikeikė pirklys. - Ne Ivanka!

Jis apsisuko ir nuliūdęs nulingavo į šešėlį. Lokys jo, matyt, visai nedomino.

Tuo laiku žmonės nuo vartų spruko į šonus, tad vaizdas palaipsniui ryškėjo. Dabar jau galėjai gerai įžvelgti šalia barzdočiaus ramiai pėdinantį tilto grindiniu didelį rudą lokį. O pats barzdočius traukė dviračio vežimėlio ienas. Vežimėlis, nors atrodė ir nemenkai pakrautas, riedėjo lengvai. Netrukus Zervis pamatė, kodėl. Vežimėlį stūmė kitas plačiapetis vyras. Tokių plačių pečių, kad Zerviui teko prilaikyti kvapą. Toks plačiapetis galėjo būti tik vienas žmogus!

Jis pasistiebė ant pirštų galiukų, bet tuo metu vežimėlį stumiantis vyras atsitiesė, ir Zervis pažvelgė tiesiai į Daubarą!

Zervis šūktelėjo ir sumojavo rankomis, bet, matyt, per žmonių keliamą triukšmą Daubaras jo neišgirdo. Jis vėl pasilenkė ir toliau stūmė vežimėlį.

Priekyje, lėtai dėliodamas vieną leteną prieš kitą, ramiai pėdino didžiulis rudas lokys. Tuo nuostabūs įvykiai nesibaigė. Nors Zervis ir buvo jau pasiruošęs paliudyti, kad jis pažįsta tą plačiapetį, menkai rusiškai tekalbantį vyrą, pasirodė, jog to visai nereikia. Sargybiniai ir barzdotąjį galiūną, ir lokį, ir visą jo vežamą mantą praleido be jokių priekabių. Atvirkščiai, pats sargybos vyresnysis išėjo į priekį, žemai nusilenkė barzdočiui ir palydėjo vežimėlį pro vartus. Nors šiaip ir vežimus, ir nešulinius arklius stropiai patikrindavo, šįkart niekas barzdočiaus mantos nelietė.

Vos jiems prasispraudus pro vartus, Zervis, užuolankom apibėgęs lokį, pripuolė prie Daubaro. Daubaras paplojo jam per petį ir, atrodo, visai nenustebo jį išvydęs.

- O kur Junda? - užuot pasisveikinęs paklausė Zervis.

- Kaip tai - kur Junda?.. - sunerimo Daubaras. - Ugi dėl jos aš į Pskovą atsibeldžiau. Jinai čia!

- Ką čia niekus kalbi, - paprieštaravo Zervis. - Kaip ji gali būti čia? Aš palikau jus sergėti kelią!

- Tai va, mes ir sergėjom, kol pasirodė tie teutonai... Aš tada nusekiau vieną jų, bet kiti tuo metu pagrobė Jundą. Nežinau net, kas ten įvyko, nes atrodo, jog ji pati su jais ėjo...

- Ar tu matei?

- Tik iš tolo. Negi jūs nežinot, kur ji? Kur ta Ordino šutvė dabar?

- Pilyje... Pas kniazių Jurijų...

- Na va... Pagaliau susišnekėjome. Tai ten ir Junda!

Zervis paaiškino Daubarui, jog, jų žiniomis, su Ordino pasiuntiniais atvyko ir aukšta mergina, kuri, sakoma, yra iš Latgalos, tačiau dabar nebeliko abejonių, kad tai - Junda. Deja, susisiekti su ja nepavyko, nes pilis itin stropiai saugoma, dar stropiau, negu miesto vartai. O net ir pro tuos nelengva prasiskverbti.

- Kaip kam... - patraukė pečiais Daubaras. - O štai šitas Vienintelis eina sau kur tinkamas. Tikriausiai jis ir į pilį patekti gali. Jei tik panorės. Eikš, supažindinsiu, geras vyras. O lokys - iš Igaunijos, jo vardas - Petia. Tik prie jo garsiai nesakyk, kad tai lokys. Jam tas nepatinka.

- Kam? Tam barzdočiui?

- Ne, Petiai... Negi nesupranti!

Zervis išties nieko nesuprato, tačiau dabar ne laikas buvo aiškintis. Tuo tarpu lokys ir barzdotasis galiūnas jų ramiai laukė netoli vartų. Atrodė, jog daugybė žioplių jų visai nejaudina. Petia pavadintas lokys, susiradęs sausesnę vietą, išsitiesė ant šaligatvio kiek ilgas, ir visi, anksčiau ėję lentomis, dabar, nė trupučio neprieštaraudami, darė didelį lanką vis dar pažliugusia gatve. Petia, matyt, buvo pavargęs, nes tik viena akim teikėsi dėbčioti į pagarbiame nuotolyje stovinčius miestelėnus. Barzdočius, kurį Daubaras vadino savotišku Vienintelio vardu, stipriai paplojo Zerviui per petį.

- Surasim tą jūsų sesutę, - užtikrino jis, kai Daubaras paaiškino, jog ji dabar turėtų būti pilyje. - Kad jau atkeliavome į Pskovą, tai ir surasim. Tačiau štai Petia šiandien savo jau atpėdino. Pasnaust dabar jam reikia. Kur tu apsistojęs?

- Tokioje gatvelėje, - paaiškino Zervis. - Visai netoli nuo čia. Pas tokį Petrušką.

- Pažįstu, - tarė Vienintelis. - Petia jo midų mėgsta.

- Garbė man tai garbė, ponas Kerce, kad Vienintelis pas mane apsistojo, - numykė Petruška. - Bet kad man lyg ir per daug tos garbės. Vienintelis jau yra kartą pas mane gyvenęs.

Uvis gūžtelėjo pečiais. Jis neturėjo nei laiko, nei noro leistis į ilgas šnekas su kalbiuoju šeimininku. Neseniai iš mirtinai persigandusio Mitrofano sužinojo, jog kažkuri Mindaugo jotis prie Rusos miesto užpuolė Naugardo pasiuntinius, o dabar grįžęs namo išsiaiškino, kad ta latgalė mergina kniaziaus Jurijaus pilyje, su kuria jam kol kas nepavyko susisiekti, tai iš tiesų Junda! Išgirdus tokias naujienas, aplinkybė, jog jo galiūnas brolis Daubaras į Pskovą atkeliavo lydimas lokio ir kažkokio barzdočiaus, buvo ne tokia jau svarbi.

- Gerai, kad garbė, - sutiko Uvis. - Bet aš norėčiau sužinoti, kur dingo mano sužeistas tautietis*.

- Oi, iškeliavo, ponas Kerce. Šiandien, kol jūs buvot išėjęs, iškeliavo... Atvyko toks garbingas teutonas, tai jie tuoj po to susikrovė mantą ir iškeliavo.

Uvis palingavo galvą. Iš tiesų, to buvo galima tikėtis. Kai sąmokslas prieš Polócko kniazių Michailą nepavyko, matyt, jau pats Haseldorfas pasirūpino, kad jo dalyviai nesipainiotų, kur nereikia. Uvis turėjo vilties, kad galės jais pasinaudoti prasiskverbiant į pilį, tačiau dabar šaukštai po pietų. Su Mitrofanu ką nors dar bandyti buvo beviltiška, o tas Daubaro Vienintelis turbūt tik tuščiai gerklę laido. Negi patikėsi kažkokiu juokdariu, kuris giriasi galįs patekti kur tik panorėjęs. Laiko lieka vis mažiau, todėl reikia ieškoti tik rimtų galimybių. Matyt, kad jam pačiam teks naktį lipti per pilies sieną.

- Na, ką padarysi. Jei iškeliavo, tai iškeliavo, - numojo ranka Uvis. - Bet tau ne taip jau blogai sekasi, šeimininke. Vieni iškeliavo, bet atėjo kitas. Dar priedo ir lokys. Manau, už lokį daugiau paimsi, negu už du žirgus.

* Apysakoje "Polocko ranka" Uvis buvo atvedęs pas Petrušką du kalavijuočius, apsimetusius vyno pirkliais.

- Ką jūs, ponas Kerce. Tai juk Vienintelis. Jo apsilankymas - man garbė, bet negaliu imti pinigų iš Vienintelio!

- Negali? - Kaip Uvis jau spėjo įsitikinti, Petruška sugebėdavo pinigus priskaičiuoti ir už būtas, ir už nebūtas paslaugas. - Kodėl gi iš jo nepaėmus?

- Na, todėl, kad tai - Vienintelis.

- Gerai. Aš irgi esu vienintelis Kercė, kurį tu pažįsti, tačiau iš manęs lupi, ir nemažai...

- Aa, ponas Kercė mat jaunas... - Petruška patrynė savo stambią nosį ir prisimerkęs pažvelgė į Uvį, tarsi norėdamas įsitikinti, ar jis kalba rimtai. - Tai gal ir nežinot?

- Nežinau, - prisipažino Uvis ir išklausė ilgo pasakojimo, įtikinusio, kad Vienintelis tikrai ne tuščiai giriasi.

Kai Uvis, dešimtmetis berniukas, buvo Vyskupo karių pagrobtas ir praleido keletą vergovės metų pas Rygos žvakių meistrą Kercę, jis girdėjo kalbas apie didįjį igaunių sukilimą ir jų karą prieš Ordiną. Jis dar puikiai atsimena, kaip jį drąsindavo žinios apie igaunių laimėjimus ir kaip nuliūdo, kai sukilimas buvo žiauriai numalšintas. Malšinant sukilimą, Ordinas apgulė Dorpato tvirtovę*. Be igaunių, joje tada buvo ir įgula iš Pskovo, jų tuometinio sąjungininko. Po sunkios apgulties Ordinas pilį paėmė ir išžudė visus likusius gyvus įgulos narius. Paliko gyvą tik vieną rusą, kad šis galėtų pranešti žinią apie pralaimėjimą į Pskovą.

- Tai štai, ponas Kerce. Nuo to meto visos durys Pskove Vieninteliui atviros. Jis gali eiti, kur tik panorės. Ir niekas iš jo net menkiausio pinigėlio neims. Bet reikia pripažinti, kad jis ne dažnai Pskove būna. Matyt, išdidus ir pats nori užsidirbti sau duoną.

- Aš to nežinojau, - prisipažino Uvis. - Jis tikrai išdidus, tas matyti. Tai jis gali patekti ir pas patį kniazių?

- Kada tik nori! - patikino Petruška. - Kartu su savo lokiu. O tas, deja, ne šieną ėda.

Petruška atsiduso ir pažvelgė tvarto link, kurio vienoje pu-

* Dorpatas - vokiškas Tartu miesto vardas; rusai jį vadino Jurjevu.

sėje dabar buvo įsitaisęs lokys. Jau temo, ir už dar vis pravirų kiemo vartų miestas buvo aprimęs. Staiga pro vartus prabėgo vienas berniūkštis, paskui - dar keli. Visi, atrodo, skubėjo į didžiąją gatvę.

- Ei, kur lekiat lyg akis išdegę? - šūktelėjo Petruška, kai pasirodė dar du. - Naktis jau.

- Kad kniazius atjojo, dėde! - šūktelėjo vienas iš berniukų. - Tas iš Naugardo. Bėgam pasižiūrėti!

- Na štai... - mostelėjo gatvės link Petruška. - Turim dabar ir kniaziuką Fiodorą Pskove. Girdėjau, kad mūsiškis seniai jo laukė.

- Atrodo, kad laukė... - burbtelėjo Uvis. Jis giliai atsiduso ir, suraukęs kaktą, susimąstė. Tai reiškė, jog Mindaugo žygūnai to Fiodoro vis dėlto nesugavo. Tik tiek, kad kelionę geru pusdieniu uždelsė.

Tik dar nežinia, ar tai padės reikalui, ar tik pakenks.

9

Jaunasis kunigaikštis Fiodoras

Prieš dvejus metus, kai iš Pskovo buvo išvytas kunigaikštis Borisas su visa savo gausia šeimyna, pskoviečiai kreipėsi į Didžiojo Naugardo valdovą Jaroslavą ir paprašė atsiųsti jiems jo sūnų Fiodorą. Žinia, Pskovui nuolat tekdavo lankstytis prieš Naugardą, tad iš to lankstymosi vertėjo turėti bent naudos. Galingojo Naugardo paspirties pskoviečiams labiausiai reikėjo prieš dažnėjančius lietuvių genčių puolimus ir prieš Ordiną, kuris pamažėle šliaužė Dauguva prieš srovę, įsistiprindamas vis arčiau Pskovo. Geriausia būtų turėti soste patį Naugardo kunigaikščio sūnų, nes sūnui tėvas vis greičiau atskubės į pagalbą. Tačiau jaunąjį Fiodorą tuo metu kaip tik buvo sukausčiusi liga, ir Jaroslavas pabijojo jį išleisti. Pskovan jis pasiuntė pusbrolį Jurijų, tačiau netrukus pasigailėjo, kad taip padarė. Vos tik Jurijus Pskove pabučiavo kryžių, prisiekdamas ginti tikrąjį tikėjimą ir garbingąjį Pskovo miestą, jam ėmė augti ragai. Pusbrolis stengėsi veikti savarankiškai. Net sąjungininkų ėmė ieškoti ne kur kitur, o Ordine, prieš kurį dar ne taip seniai pats kariavo. Jaroslavas sunerimo. Žinoma, pusbrolis Jurijus dievažijosi, kad tai yra sąjunga prieš stiprėjančias lietuvių gentis, ypačiai ten iškilus Lietuvos žemių valdovui Mindaugui. Tame paaiškinime gal ir buvo dalis tiesos. Pastaruoju metu lietuviai giliai įsiveržදavo ir į Didžiojo Naugardo žemes, o per Polocko kunigaikštystę jie keliavo nieko nebodami, tarsi tai jau būtų jų pačių kraštas. Sutramdyti juos reikėjo būtinai, ir jei tai įmanoma pasiekti pasitelkus vokiečius, - tuo geriau. Tačiau Jaroslavui nepatiko, kad kaip tik Jurijus šį reikalą pradėjo, o po to dar teisinosi, jog kitaip neišėjo, nes Jaroslavo rankos surištos.

Kas pikčiausia - tame irgi buvo nemažai tiesos. Naugarde kiekviename žingsnyje reikėjo atsižvelgti ir į bažnyčią, ir į didžiūnų Večę. O vyskupas Antonas itin įtariai žvelgė į bet ką, kas tik kvepėjo bendravimu su lotyniškąja erezija, susitarimu su Ordinu abejojo ir stambieji Naugardo pirkliai, kuriems terūpėjo, kad nebūtų užkirsti jų prekių keliai. Tik bojarinus jis galėjo įtikinti be didesnio vargo. Tačiau, kad ir kaip ten būtų,

nebuvo galima leisti, kad derybas perimtų pusbrolis Jurijus ir sukurtų sąjungą ne tik prieš lietuvius, bet, ko gero, ir prieš Naugardą! Todėl kai atėjo kvietimas iš pačio didžiojo magistro, Jaroslavas apdairiai parinko pasiuntinybę, kad būtų atstovaujama ir vyskupui Antonui, ir pirkliams, tačiau savo atstovu paskyrė bojariną Kirilą, kuris buvo sumanesnis už visus likusius, kartu sudėjus. Tiktai jis turėjo nulemti įvykių eigą. Pasirinkimas buvo geras. Pasiuntiniai Rygoje taip sėkmingai parengė dirvą, jog susitarimo galimybės atrodė visai neblogos, todėl galutinėms deryboms Pskovan kunigaikštis Jaroslavas pasiuntė jau savo sūnų Fiodorą. Pats Jaroslavas vykti negalėjo, nes jį, kaipo lygų kitiems svečią, būtų priėmęs pusbrolis Jurijus. Pskovo dvarui stebint, jis Jurijui nusilenkti nenorėjo. Tai įžvelgdamas, nevyko ir didysis magistras, tačiau pasiuntė Kuoknesės komtūrą ir vyskupo įgaliotinį, prieš tai tarnavusį pačiam Romos popiežiui. Abi pasiuntinybės turėjo įgaliojimus pasirašyti sutartį, jei ji nenukryps nuo Rygoje sutartų sąlygų. Sūnus Fiodoras bus pakankamai įtikinantis įrodymas, jog Naugardas į šį klausimą žiūri palankiai, o kai Fiodorui prireiks gero patarimo, tam bus Kirilas. Tad Jaroslavas turėjo vilčių, jog derybos turėtų vykti sklandžiai.

Tuos sudėtingus tėvo apskaičiavimus jaunasis Fiodoras Jaroslavovičius įsivaizdavo, tačiau per daug nesigilino. Fiodorui ką tik buvo sukakę dvidešimt, ir jis dar nebuvo visai atsigavęs po pavasarį jį suėmusio baisaus kosulio ir galvos skausmų. Paauglys būdamas, Fiodoras buvo užsidegęs stoti į vienuolyną, tačiau pasimaišė pagundos gražių kambarinių pavidale (pikti liežuviai kalba, jog pats Jaroslavas jas pakišo, nes turėjo tik du sūnus, o jam reikėjo įpėdinių). Paaiškėjo, jog gyvenime esama malonumų, kurių ne taip lengva atsisakyti, ir jei ne po to pradėjusi kamuoti liga, Fiodoras į tuos malonumus būtų pasinėręs iki kaklo. Dėl nuolat jį apninkančių silpnumų teko laikytis saiko ir branginti gyvenimą. Nepasižymėjo drąsa jau ir anksčiau, o dabar, jei nebūtų buvęs kniaziaus sūnus, kiti jį būtų vadinę Kinkadrebiu. Tačiau šitaip viešai kalbėti buvo nepatar-

tina, tad aplinkiniai jį vadino Fiodoru Atsargiuoju, o jei arti pasimaišydavo koks aukštesnis dvariškis, tai dar pridurdavo, jog tokią gležną sveikatą turint ir dera būti atsargiam.

Dera, kaip nederės, nes gyvenimas brangus, o pavojų netrūksta. Todėl Fiodoras ir vengdavo išeiti už tvirtųjų Naugardo miesto sienų. Ypač žiemą, kai užšaldavo pelkės ir čia viename, čia kitame Naugardo žemių pakraštyje netikėtai pasirodydavo viską siaubiantys lietuvių pagonių būriai. Tai Dievo rykštė, kuria Aukščiausiasis pastaraisiais dešimtmečiais vis skaudžiau plakė nuodėmingus Naugardo piliečius. Jaunasis Fiodoras prisiklausė pasakojimų, nuo kurių šiaušėsi plaukai. Siaubė pagonys Toržoko ir Izborsko apylinkes, bent du kartus buvo įsiveržę į Rusos miestą, kur nepagailėjo nei cerkvių, nei vienuolynų. Kas dar baisiau, kelis kartus jie pasirodė ir visai netoli Naugardo miesto. Naugardo sienos bei stipri įgula juos kol kas dar atbaidė. Už tų sienų Fiodoras jautėsi saugus ir užgniaužęs kvapą klausėsi iš kovos grįžusių karių pranešimų apie eiklius tų pagonių žirgus, kaip sunku juos pavyti, kaip jie klasta įvilioja persekiojančius būrius į miškus, o ten staiga užpuola iš dviejų ar trijų pusių. Po to vykdavo kritusių kilmingųjų laidotuvės, kartais atvilkdavo į miestą ir nukautų pagonių kūnus. Paskutinį kartą tai atsitiko prieš metus, ir tą dieną, prislopinęs baimės virpulį, Fiodoras pats priėjo prie atvilkto pasityčiojimui lavono. Šis niekuo nesiskyrė nuo daugelio - vidutinio ūgio, šviesiaplaukis, krauju sukepusia barzda ir nedaug vyresnis už Fiodorą. Krito jis kovoje - tai ženklino trys ieties dūriai krūtinėje. Neišsiskyrė jis per daug ir apranga: panašus milas, panaši apnešiota, plieno skydais sutvirtinta odinė striukė.

Tačiau akys buvo kitokios. Sustingusios balkšvai mėlynos akys žvelgė į Fiodorą, persmelkdamos jį kiaurai, iki pat jo sielos gelmių, tarsi regėdamos ten susigūžusią slaptą baimę. O baimės tose akyse visai nebuvo. Nė kruopelytės. Tai šitaip žvelgė tas pagonis į jo krūtinę perveriančius iečių smaigalius, ir šitaip žvelgdamas nugrimzdo į pragarus, kur ir buvo jo vieta. Mirė amžinam prakeikimui, tačiau mirė be baimės.

Fiodoras tada krūptelėjo ir nusigręžė.

- Niekuo neypatingas... - burbtelėjo šalia stovinčiam lavonus atvilkusiam kariui.

- Kai nudurtas, tai gal ir taip... - pavargusiu balsu tarė karys. - Tris nudėjom. O mūsiškių daugiau kaip dvidešimt parvežėm. Gal dar ne visus. Miške mus užklupo.

Gaudė tada varpai, ir jų gaudesys taip skaudžiai aidėjo Fiodoro galvoje, kad jis norėjo kuo greičiau grįžti į savo menę ir užverti duris. Nuo tos dienos jis be gausios palydos nutoldavo nuo Naugardo tik tiek, kad galėtų matyti paauksuotus šventosios Sofijos cerkvės bokštus.

- Kelionė bus saugi, - aiškino jam Kirilas, kuris, kaip ir pats Fiodoras suvokė, buvo tikrasis pasiuntinybės galva. - Kad būtų patogiau, persikelsim per Ilmenio ežerą į Rusos pusę, ten jau lauks daugiau kaip tuzinas ginkluotos palydos su dviguba arklių pakaita. Dabar vasaros galas, tad pagonių nėra ko tikėtis.

- Nerūpi man jokie pagonys! - metė tada Fiodoras. - Tik noriu, kad greičiau atlikčiau tai, ką man tėvas pavedė. - Nors šiaip kalbėdami apie valdovą su kitais ir sūnūs vadindavo jį tik vardu ir titulu, šį kartą Fiodoras primygtinai pabrėžė giminystę. Kirilas tai įvertino ir demonstratyviai žemai nusilenkė.

- Mano pareiga padėti jums įvykdyti, kas šviesiausiojo Jaroslavo pavesta, - nuolankiai tarė jis. - Pasieksime Pskovą per dvi dienas, netgi per daug neskubėdami. Kelias šiuo metu neblogas - vasara buvo sausoka...

Ir vis dėlto kelionėje teko sugaišti beveik keturias dienas.

Prasidėjo ji smagiai. Pilies virėjai laivą taip gausiai aprūpino valgiais ir gėrimais, kad pakako jų ir vairininkui, ir irkluotojams. Tačiau vos jie išlipo iš laivo, Fiodoras pastebėjo, jog pasitinkantis Rusos joties vyresnysis kažko nerimauja. Tolydžio žvalgydamasis į pietų pusę, jis įsakė kariams nedelsti ir kuo

greičiau krauti mantą ant nešulinių arklių. Kai jis patylomis kalbėjosi su Kirilu, prie jų priėjo Gerasimas. Gerasimui, miestelėnų bei pirklių atstovui, visą laiką atrodė, jog kilmingieji nori jį apeiti. Dabar, padrąsintas kelionės metu dosniai pilstomo midaus ir norėdamas pabrėžti savo svarbą, Gerasimas garsiai paklausė joties vado, ar čia aptarinėjami slapti dalykai, ar tokie, kuriuos pravartu žinoti ir visiems. Nekeldamas balso, joties vyresnysis pakartojo ir jam, ką buvo sakęs Kirilui.

- Pagonys? Kokie pagonys? - garsiai paklausė Gerasimas.

Fiodoras apsisuko tarsi nudiegtas.

- Tu sakei - pagonys? - Jo veidas atrodė dar blyškesnis, nei paprastai.

- Šviesiausiasis kniaziau, karys sako, jog sklinda gandas apie pagonis... - paaiškino Gerasimas. - Sako, jie užkirtę mums kelią...

- Vasaros metu?.. Ko jie čia gali ieškoti vasaros metu? - Fiodoras prikando lūpą, kad ji netyčia nesuvirpėtų. Jis jau nutarė, jog tie pagonys čia atsibeldė ne atsitiktinai, o ieškodami kaip tik jo. - Kur jie ir kiek jų? Tučtuojau atsakykite!

Joties vyresnysis stengėsi paaiškinti, tačiau tikslių žinių trūko. Jis žinojo tik tiek, jog šį rytą į Rusos miestą galvotrūkčiais atjojo keli vakarų pusėje dvarus turintys bojarinai. Jų žodžiais tariant, ten miškuose pasirodė pagonių būrys ar net keli būriai. Apie jų skaičių spręsti dar negalėjai, be to, atrodė, kad tai prajojantys būriai. Neaišku, ko jie čia tokiu metu atklydo.

- Kaip tai - neaišku? - susijaudinęs paklausė Fiodoras. - Kaip gali būti neaišku, ko nori tie plėšikai? Paprastai, kai jie atjoja, jokių abejonių nebelieka. Degančių sodybų dūmai iš tolo parodo, kur jų apsilankyta. O kur dabar dūmai?

Visi pripažino, kad dūmų nėra. Iš tiesų, lengvais debesėliais pamargintas dangus visose pusėse buvo vaiskiai melsvas ir negrėsmingas

- Tai todėl, kad jie ieško manęs! - savo nuogąstavimus garsiai išreiškė Fiodoras.

Kirilas pabandė tuo suabejoti.

- Pasitaiko, kad ir vasarą pagonys užpuola, - patikslino jis. - Tačiau tai dažniausiai būna mažesni būriai. Ypač tais metais, kai pelkės padžiūva, o jų krašte pasitaiko nederlius, pagonys ir vasarą puola galvijų pasigrobti. O mums dabar baimintis nėra ko - galvijų kaimenės neturime, mus lydi rinktiniai vyrai, užnugarį saugo Rusos miesto jotis. Galime ramiai tęsti kelionę, reikia atvykti laiku, kaip buvo sutarta.

- Visą savaitę lijo, o tas aiškina apie išdžiūvusias pelkes! - įsiterpė Gerasimas. - Aš irgi įsitikinęs, jog tai ne atsitiktinumas. Reikia būti atsargiems. Jei jie pasirodė vakaruos, manau, mums reikėtų lenkti Rusą iš pietų pusės. Kokia jūsų nuomonė, šviesiausiasis?

Jis atsisuko tiesiai į Fiodorą. Tas prikando lūpą ir apsidairė, tarsi ieškodamas paspirties. Šitoje Ilmenio ežero pakrantėje per užliejamas pievas galėjai žvelgti iki pat už kelių mylių pilkuojančios Rusos miesto sienos. Jei jis neklydo, dešinėje pusėje nuo sienos matėsi artėjantys raiteliai.

- Kas ten? - paklausė jis. - Ar mūsiškiai?

Kirilas primerkė akis, stengdamasis įžvelgti.

- Manau, tai Rusos jotis, - nusprendė jis. - Jei tų pagonių ir būta, tai tikriausiai juos jau nubaidė. Jojam, kad nesuvėluotume.

Tačiau Kirilo akys, pasirodo, nebuvo iš aštriausių.

- Atsiprašau, garbusis, - įsiterpė joties vyresnysis. - Bet juk ten pagonys. Jie jau šitoje Rusos pusėje. Ką įsakysit, šviesiausiasis kniaziau?

Jei būtų įmanoma, Fiodoras būtų įsakęs lipti atgal į laivą. Tačiau irkluotojai skubėjo iki vakaro grįžti ir, iškrovę visą pasiuntinių mantą, jau buvo nusiyrę toli į ežerą. Jų nebeprisišauksi, tad dabar teliko nuspręsti, kur joti - ar tiesiu keliu į vakarus, nepaisant to, jog jį stengėsi užkirsti artėjantys pagonių raiteliai, ar trauktis atgal į rytus ir bandyti lanku iš pietų pusės pasiekti Pskovą.

- Jie pasiųsti manęs nužudyti, - dusliai tarė Fiodoras.

- Jie tik plėšikai, šviesiausiasis... - mėgino nuraminti jį Ki-

rilas. - Mes paprasčiausiai pataikėme išlipti tuo metu, kai jie plėšia šias apylinkes. Kai pamatys, kad mes pasiruošę gintis, paieškos lengvesnio grobio.

- Ne! Aš žinau, kad jie nori manęs... - tvirtai kartojo Fiodoras, kurio palydovai jau puolė kas prie savo ginklų, kas prie savo žirgo. - Mes josim į rytus!

Įsakymas buvo duotas, ir prieštarauti nebebuvo galima.

- Bet gerokai užtruksime, šviesiausiasis, - jau ir pats kopdamas ant žirgo, perspėjo Kirilas. - Reikėtų duoti žinią į Pskovą. Ir pasiųsti žygūną.

- Ne iš mano palydos! Siųskite iš Rusos joties... Skubiai... Skubiai... Ko laukiat!

Keli nešuliniai arkliai dar nebuvo tinkamai apkrauti, tai juos taip ir paliko pakrantėje. Žvalgai jau šuoliavo priekyje, penki lankininkai buvo paskirti dengti užnugarį, ir Naugardo pasiuntinių būrys kiek įkerta pasuko pietryčių kryptimi. Dabar reikėjo persikelti brasta per Lovatės upę, kur juos apsaugos tolokai į pietus nusidriekusios pelkės. O jei pagonys persekios, prie brastos juos sulaikys lankininkai.

Tą dieną jie beveik nuvarė žirgus, nes Fiodoras neleido sustoti nė akimirką. Kitą dieną jojo kur kas lėčiau. Ir žirgai buvo pavargę, ir kelias nebuvo žinomas. Stropiai apylinkes tikrinantys žvalgai neaptiko pėdsakų, kad čia būtų prajoję pagonių kariai. Nieko apie lietuvius negalėjo jiems pasakyti ir retai sutinkami šio krašto gyventojai. Į vakarus jie pasuko tik trečią dieną, o patį Pskovą pasiekė jau temstant.

10

Kas stipresnis?

Daubaras pasitrynė dešinįjį petį, susiraukė ir atsiduso. - Ugi ta Junda man bus amžinai skolinga, - suniurzgė jis. - Kas būtų pamanęs, kad dėl jos su lokiu ristynių eisiu. Tas Petia - tikras žvėris! Man visą petį numygo. Tikras meškinas!

- Bet kad tu jį apvertei, Daubarai... - visą priešpietę Einius užgniaužęs kvapą stebėjo, kaip Vienintelio prižiūrimas jo didysis brolis išbando su lokiu Petia įvairius ristynių būdus. - Baisi kupeta! Net neskaičiavau, kiek kartų apvertei. Ar jis labai stiprus?

- Nelygu kaip žiūrėsi. Tvoti su letena gali taip, kad tik šlapia vieta teliktų. Bet anas pusiausvyros neturi. Kai jau atsistoja ant užpakalinių, tai ir siūbuoja kaip lapelis. Pastumi - bumpt ir griūna.

- Bet juk tu dažniausiai pataikai ant viršaus. O kai jis į sieną virsta, tai atrodo, kad išlauš.

- Ką tu žinai, Spirge, - numojo ranka Daubaras. - Nedidelis menas pargriūti, tik kad ne visada gali taip nutaikyti, kaip Vienintelis norėtų.

- O kai Petia tave užgriūna, kaip tada? Būtumėt matę! - Einius aiškino ką tik grįžusiems Uviui ir Zerviui. - Pargriūna tiedu, ir Daubaro beveik nematyti. Baisi kupeta!.. Tas Petia kaip kalnas, iš po jo tik Daubaro kojos kyšo...

Daubaras papurtė galvą.

- Ugi nieko tokio! Jau lyg ir išmokom, tik kad ne visada dar pataikom nugriūti kaip reikia. Mat kai jau susikimbam, Vienintelis duoda ženklą, kaip reikės griūti. Anas sako, kad į pilį galim keliaut nors ir rytoj.

- Rytoj tai rytoj, - sutiko Uvis. - Iš Mitrofano dabar naudos maža, bet jis supažindino su dviem vyrais iš Fiodoro palydos. Iš to, ką jie pasakojo, supratau, kad ten tikrai būta Mindaugo vyrų, tik, matyt, jėgų jiems nepakako. Kai užkirto kelią į vakarus, naugardiečiai pasuko į rytus ir persikėlė per brastą. Jų buvo visa kapa vyrų, o dar prie Rusos laukė jotis. Kiek lietuvių būta, jie nežino. Sako, kad aibė, bet kai paklausi, kiek patys matė, atrodo, kad kokios dvi dešimtys. Tris lankininkus nau-

gardiečiai prie brastos prarado, bet kiti spėjo pabėgti. Sako, pirmąją dieną skuodė neatsigręždami.

- Dabar pats matai, kokia nauda iš to tavo Mindaugo! - vis labiau niaukėsi Daubaras. - Pasiunčia kelis piemenis, ir kas iš to? Pavaikė po balas, supykino tą kniaziuką, ir viskas. Dabar dar aršiau su teutonu tarsis. Tik blogiau bus...

- Kažin, ar blogiau, - nesutiko Uvis. - Su tokiu nedideliu būriu vis dėlto nusigavo iki pat Rusos. Jei būtų pasisekę, gal ir Fiodorą būtų pagrobę.

- Et! - vėl numojo atpakalia ranka Daubaras. - O kas išėjo? Man su tuo Petia ristis reikia, kad pskoviečiai pasijuoktų! Ir kokia iš to nauda?

- Pamatysim. Svarbu, kad susitiktum Jundą. Bet atrodo, kad šiokia tokia nauda iš to vaikymosi yra. Tiedu pasakojo, kad Fiodoras pagonių bijo iš tolo. O čia jam kaip pirštu parodė, kad ir vasaros metu jie gali joti kur tinkami. Sako, kiti norėjo kautis, bet tas Fiodoras šaukė, kad jotų kuo greičiau.

- Ugi tu juk tą patį sakai! - nenusileido Daubaras. - Jei jau jam atrodo, kad mes tokie baisūs, tai tuo labiau reikia su kitais vienytis.

- Ne visai tą patį... Gerai pagalvok: jei jis lietuvių bijo...

- Tai ieškos sąjungininkų! - baigė Daubaras.

- Bet tik tada, jei bus įsitikinęs, jog laimės, Daubarai, - įsiterpė Einius. - O jei abejoja ir bijo, tai išvis į kovą neis. Tupės už savo miesto sienų.

- Va, paklausyk jauniausiojo, Griaumedi. Tu galvoji taip, kaip tau pačiam atrodo. Bet tu pabandyk įsivaizduoti, kaip viskas atrodo, jeigu bijai...

- Jeigu bijau?.. - Daubaras susiraukė, patrynė kaktą ir atsiduso. - Jeigu bijau? Ugi ne taip pigu man tai perprasti.

- Geriau nė nesivargink, - tarė Uvis. Daubarui įsivaizduoti, kaip bijoma, iš tiesų buvo nelengva. - Geriau jau galvok, kaip pakišti koją tam Petiai...

- Kad anas tikras žvėris! - vėl atsiduso Daubaras. - Pats man koją kiša. Tiesą sakant, leteną, bet tas pats išeina...

Brolis Steponas sudėjo sausas plaštakas, tarsi ruošdamasis maldai. Bet dabar jis nesimeldė, tik palengvėle tryne delnus ir žvelgė į tolį. Taip jis elgdavosi, kai įtemptai galvodavo.

- Turime dabar nenumatytą kliautį, - lėtai tarė jis. - Pasirodo, kad jaunąjį kniazių mirtinai išgąsdino pagonys. Ir tai temdo jo mąstymą.

- O gal jis tik apsimetinėja? - nesutiko komtūras. Jis pats dalyvavo tame ilgame pokalbyje ir susidarė kitokią nuomonę. - Jis tempia laiką, kad mes daugiau pasiūlytume. Tie schizmatikai visada tokie. Kaip tam velniui: duosi pirštą, tai siekia visos rankos. Gerasimas būtinai nori, kad laisvai praleistume jų laivus. Na, bent kuriam laikui galėtume sutikti...

- Galėtume, - linktelėjo brolis Steponas. - Tačiau kažin, ar tai daug padės. Aš stebėjau jaunąjį Fiodorą. Ne be reikalo jį vadina Atsargiuoju. Tačiau atrodo, kad jis ne tik atsargus, bet ir išsigandęs...

- Man taip neatrodė, nors brolis Steponas galbūt giliai žvelgia į schizmatikų širdis... - Komtūras stabtelėjo, tarsi norėtų dar ką pridurti, tačiau krestelėjo galvą ir tęsė: - Iš pradžių net maniau, kad Fiodoras tą antpuolį bus prasimanęs. Tačiau pasirodė, jog jis iš tikrųjų buvo. Turiu rusiškai kalbantį ietininką, kuris išsiaiškino. Tai kažkokia nauja pagonių kvailystė.

- Kažin, ar kvailystė, - tyliai tęsė brolis Steponas. Jis vėl patrynė delnus, o jo sausas veidas atrodė susirūpinęs. - Pagonys jį pergąsdino, ir Fiodoras nebežino, su kuo jam dėtis...

- Savaime suprantama, kad su Ordinu! Jei jis tų pagonių bijo, tai kas jam lieka? - įsiterpė kol kas tylėjęs Rudolfas. Jo paskirtis buvo saugoti Ordino bei vyskupo atstovą, ir į pokalbius jis paprastai nesikišdavo. - Sudaryti sąjungą su Ordinu!

- O kodėl ne su pagonimis prieš mus? - Brolis Steponas pakėlė akis ir visus apžvelgė. - Kodėl gi ne? Jam jau iškilo klausimas - su kuriais bus saugiau? Kurie stipresni? Ir nemanykit, kad atsakymas jam paprastas. Pagonys štai jau įrodė, kad net

su mažu vyrų būriu gali atsirasti prie Naugardo slenksčio. Ir kaip mes jį apsaugosim?

- Paprastai... Sutrinsim juos. Su Naugardo pagalba!

Brolis Steponas nekantriai mostelėjo ranka, ir Rudolfas tuojau pat nutilo.

- Sąjungos dar neturime. Ir kol Fiodoras neįsitikins, kad mes stipresni, kažin, ar turėsime... Kad mes patys, įskaitant brolį komtūrą ir mano narsųjį riterį Rudolfą, esame tokios nuomonės, deja, nėra taip svarbu. Svarbiausia, kaip mums įtikinti Fiodorą. Žodžiai šiuo atveju nenusvers. Reikia veiksmų.

- Negi pulsim, kaip tie lietuviai? - paklausė brolis Morkus. - Naugardą pasiekti mes irgi galėtume. Tiesa, paimti - tai ne.

Komtūras Haseldorfas paniekinamai šyptelėjo:

- Duokit man tinkamas bombardas, ir pamatysime...

- Brolio Morkaus mintis gera, - nekreipdamas dėmesio į Haseldorfą, tęsė brolis Steponas, - bet antpuoliui laiko nėra... Reikia kito būdo, kuris parodytų Fiodorui, kad vokiečių ginklas yra stipresnis. Ką siūlote?

Jis nutilo ir laukė. Tylėjo ir kiti. Junda, kaip paprastai, stovėjo prie durų ir užgniaužusi kvapą klausėsi. Ji bijojo, kad tik kas nors nepakeltų į ją akių ir nelieptų ko nors atnešti. Tačiau dabar visi buvo užsiėmę brolio Stepono klausimu. Netgi junkeris Haraldas, kuris po to, kai parodė jai šarvus, dar dažniau į ją žvilgčiodavo, dabar susimąstęs žiūrėjo į langelį, tarsi ten rastų atsakymą.

- Tai kaip? - apžvelgė susirinkusius brolis Steponas. - Negi man teks pasiūlyti?

Vėl stojo trumpa tyla.

- Jei jau taip, tai pasiūlysiu, - skėstelėjo rankomis mažasis vienuolis. - Surenkime dvikovą.

- Dvikovą? - sumurmėjo Haseldorfas. - Nukirsti tuos rusus nukirstume, bet..

- Savaime suprantama, kad ne su rusais. Su pagonimis, - tęsė brolis Steponas. - Surenkime dvikovą tarp vokiečių ir pagonių. Štai junkeris Haraldas nuobodžiauja be tinkamo vyrui

užsiėmimo, o mano stiprusis sergėtojas net šarvus yra laimėjęs per turnyrą. Ir ne bet kokius! Nesikuklinkit, broli Rudolfai, pasakykite, kurio hercogo šarvus.

- Braunšveigo, - burbtelėjo Rudolfas. Tie, kurie to dar nežinojo, pagarbiai kilstelėjo antakius.

- Gerai jau, gerai. Mūsų pusė abejonių man nekelia, - perėmė kalbą komtūras. - Turim puikių karių, bet paklausiu: kur rasime kautis norinčių pagonių?

Brolis Steponas šyptelėjo:

- Sutinku, klausimas nelengvas, bet išsprendžiamas... Tik viena kelionės diena skiria mus nuo Izborsko. Rastume ten...

- Rastume. Na ir kas, kad rastume? - nekantriai įsiterpė komtūras. - Bet ar jie panorės kautis? Kad jau pagonis, tai dar nereiškia, jog beprotis.

- Kaip ir paprastai, garbusis brolis komtūras taikliai apibūdino mūsų uždavinį, - šyptelėjo vienuolis. Taigi: ar jie panorės kautis?.. Manyčiau, tai priklausys nuo to, kaip mes jų paklausim ir ką jiems pasiūlysim. Bet manau, kad šias smulkmenas jau jūs, gerbiamieji kariai, patys išspręsite...

Jis atsiduso, tarsi būtų atlikęs didelį, sunkų darbą, ir atsilošė. Komtūras, Rudolfas ir kiti dabar svarstė, kaip tinkamiausiai sumeluoti pagonims vergams, kuriuos jie ruošėsi atsivežti iš Izborsko. Brolis Steponas pokalbyje jau nebedalyvavo. Jis pakėlė akis, ir jo žvilgsnis sustojo prie Jundos. Kilstelėjo kaulėtą ranką.

- Visai baigiau vandenį, vaikeli, - tarė jis, pereidamas į latgalių tarmę. - Tiek išsikalbėjau, kad gomurys išdžiūvo. Ar atneši?

Šis klausimas, nors ir ištartas pakankamai švelniai, iš tikrųjų buvo įsakymas. Junda linktelėjo ir, paėmusi nuo stalo tuščią ąsotį, išėjo iš menės.

Pilies vartų sargybos viršininkas žvilgtelėjo pro siaurą šaudymo angą į aikštę prieš didžiuosius vartus ir vos neaiktelėjo.

- Tai tu šitam neleidai įeiti? - paklausė jis nerūpestingai į ietį atsirėmusio sargybinio. - Kur tavo protas?

- Jo nėra kniaziaus sąraše! - atšovė tas. - Ir dar su meška. Kur tai matyta!

- Kad tu iš Izborsko, dar galiu atleisti, bet kad kvaišas per visą pilvą... - širdo sargybos viršininkas. Po pietų jis buvo mažumėlę prisnūdęs, tačiau sargybinio pranešimas visus miegus išblaškė. Atsidusęs vėl žvilgtelėjo pro šaudymo angą ir dar kartą įsitikino, jog stovintis prieš vartus barzdočius iš tiesų yra garsusis Vienintelis. Už jo stovėjo dviratis vežimėlis, į kurį buvo atsirėmęs plačiapetis Vienintelio tarnas, o šalia, ant žemės, tupėjo lokys. - Ten juk Vienintelis! Vienintelis, ar supratai? Eik ir atsiprašyk jo dabar! Iki žemės nusilenk, kvaily!

Sargyboje tarnaujantis izborskietis pasikasė pakaušį. Jis buvo įpratęs vykdyti įsakymus, tačiau, norint nesusipainioti, reikėjo žinoti, kokį įsakymą šiuo atveju privalu vykdyti.

- Kadgi sakyta nieko neįleisti... - pasiteisino jis. - Tik tuos, kuriuos šviesiausiasis nurodė. Ir dar su meška!

- Ar tave motina ant galvos numetė? Ten lokys!

- Na, gerai jau, gerai, lokys... O ar kniazius įsakė lokį įleisti? Ir kas jis per vienintelis?.. Ar maža tokių, kurie lokius vedžiojasi?

- O šventieji Kirilai ir Metodijau! Už kokias nuodėmes man čia tokius priekvailius skiria?

Netekęs kantrybės, sargybos viršininkas numojo ranka ir pats išėjo iš tamsios patalpos į lauką. Spiginanti saulė privertė jį prisimerkti. Iš tolo linkčiodamas, jis skubėjo prie Vienintelio.

- Atleiskit, gerbiamasis... Mes naują sargybinį turim. Ir jaunas, ir kvailas, ir iš Izborsko. Nežinau net, kas blogiau. Bet kai viskas susideda į krūvą, taip ir išeina. Garbingų žmonių nepažįsta!

Vienintelis abejingai linktelėjo. Jis nemėgo perdėtos vaidybos, o ypač kai jo asmeniu ar vardu kas nors stengdavosi naudotis savo tikslams. O šito kaip tik ir susilaukdavo kniaziaus Jurijaus dvare. Mat naujai atvykęs kniazius stengėsi įgyti Pskovo visuomenės palankumą, ir vienas iš mažai tekainuojančių bū-

dų buvo viešai parodyti, kaip jis gerbia ir myli Pskovo praeitį bei jo didvyrius. Todėl jau pernai per ristynes su lokiu turgaus aikštėje jis Vienintelį ne tik dosniai apdovanojo, bet visų akivaizdoje pabučiavo į abu žandus ir lūpas, garsiai pareikšdamas, jog tiktai jam, Vieninteliui, visada atviras jo palankumas, nekalbant jau apie pilies vartus. Ne kas kitas, o šis sargybos viršininkas tada kniazių lydėjo.

- Jūs visada laukiamas pilyje! Tuojau pat pranešiu šviesiausiajam Jurijui, o tas nepraustaburnis iš Izborsko jūsų atsiprašys, - toliau aiškino sargybos viršininkas. - Meldžiu atleisti, nes atsargumui šį kartą yra svari priežastis. Greičiausiai žinote, kad turime visokiausių svečių...

- Žinau. Teutonų prilindo kaip skėrių... - atsainiai metė Vienintelis. Jis mostelėjo stovinčiam prie vežimo ir ramiai visą šį sujudimą stebinčiam plačiapečiui vaikinui, o šis patapšnojo pritūpusio lokio galvą. Lokys atsistojo ant visų keturių letenų, papurtė savo kailį, mėgindamas nukrėsti aikštės dulkes, ir plačiai nusižiovavo. Prieš vartus susibūrę sargybiniai pagarbiai nužvelgė blykstelėjusias sprindžio ilgumo iltis.

- Taip, tiesa, yra keletas iš Kuoknesės, - sutiko viršininkas, tik dabar susiprotėjęs, jog Vienintelis turėjo ypatingų priežasčių jų nekęsti. - Manau, čia ne tie, kur... Kur tada Jurjeve... Yra ir iš Naugardo visas tuntas...

Sunkiai pakrauto vežimėlio ratai sugirgždėjo. Plačiapečio vaikino traukiamas už ienų, vežimėlis pajudėjo vartų link. Lokys taikiai šlepsėjo šalia.

- O, turite naują padėjėją! - nusukdamas pokalbį, pridūrė sargybos viršininkas. - Tai gal jis eis imtynių su... su... Palaukit, kaip jūs vadinote lokį?

- Petia... Jis mat pakrikštytas... Tik nesakyk per garsiai, kad jis yra lokys. Gali įširsti. Na, pažiūrėsime. Jei kniaziui patiks...

- Patiks, kur jau jam nepatiks! Bet tas jūsų vaikinas tai ir už lokį ne ką menkesnis. Toks tai įveiks! - Sargybos viršininkas žingsniavo greta Vienintelio ir net pridėjo ranką prie vežimėlio, kai tarpuvartėje reikėjo pasisukti. Lokys neatsiliko nuo

vežimėlio ir jiems pasiekus tarpuvartę. Susispietę joje sargybiniai spruko į šalį. Atsidurti per arti tokio didelio žvėries niekas nenorėjo.

- Vienintelis tai Vienintelis... - sutiko izborskietis, kai kitas sargybinis greitomis paaiškino, kas kadaise įvyko Igaunijoje. - Gal įsileist jį ir reikia. Bet juk kniazius liepė visus iki vieno vežimus patikrinti. Kad ir kieno jie būtų!

- Na tai eik ir patikrink! - metė sargybinis.

Kaip tyčia lokys pasižiūrėjo į jų pusę ir pakėlęs snukį pauostė jam naujus iš pilies virtuvės sklindančius kvapus. Atrodė, kad jo rudos akys akimirką stabtelėjo prie izborskiečio. Virtuvės kvapai lokiui, matyt, patiko, nes iš nasrų kyštelėjo ilgas, beveik juodas liežuvis ir aplaižė snukį.

- Tai ko netikrini? - tęsė sargybinis. - Eik, patikrink!

- Tegu sau važiuoja, - tarė izborskietis. - Niekad nemačiau, kaip lokys su žmogum ristynių eina.

- Tai pamatysi, - nusijuokė sargybinis. - Gal Vienintelis prikalbins bent vieną iš tų teutonų su jo žvėrim ristis... Čia tai jau būtų įdomu!

Pasižiūrėti Vienintelio ir lokio susirinko ne tik dvariškiai, bet ir dauguma pilyje viešinčių svečių. Iš jų puošniais rūbais išsiskyrė jaunasis Fiodoras Jaroslavovičius, kurį lydėjo bojarinas Kirilas. Pasirodė ir komtūras Haseldorfas; jis oriai stoviniavo ant rūmų laiptų ir žvelgė iš toliau, tarytum jo tai nedomintų; buvo net ir brolis Steponas, kuriam jo sargybinis Rudolfas, darbuodamasis alkūnėmis, parūpino vietą pirmoje stovinčiųjų eilėje.

Junda į pirmąją eilę, žinoma, brautis negalėjo. Tai nederėjo dabartinei jos padėčiai, pagaliau netiko ir jos būdui. Tačiau šį kartą ji būtų mielai prasibrovusi į pirmą eilę ar net išbėgusi į aikštę. Jau kelias dienas ji suko galvą, kaip patekti pas brolius ir perduoti jiems tiek daug svarbių žinių. Ji atidžiai nu-

žvelgdavo kiekvieną aukštesnio ūgio vyriškį, pasirodžiusį pilies kieme, vis vildamasi, kad tai bus rusu ar vokiečiu persirengęs Uvis. Ji žinojo: jei kas ir sugebės prasibrauti pro stropiai saugomus pilies vartus ar net perlipti per sieną - tai būtinai bus Uvis. Tačiau kai ji, išėjusi iš virtuvės, pamatė, jog į pilį, traukdamas vežimėlį su dideliais ratais, lyg niekur nieko įžygiavo Daubaras, tai iš nustebimo net aiktelėjo. Vos susivaldė nepuolusi jam ant kaklo. O kad kitoje vežimėlio pusėje irgi lyg niekur nieko tingiai lapnojo didelis rudas lokys, Jundos jau nenustebino. Pamačius Daubarą, jai atrodė, jog viskas yra įmanoma.

Nors nustebti vis dėlto teko. Ir kaip čia nenustebsi, kai paaiškėjo, jog jos plačiapetis stipruolis brolis, kurį Ventėje ir taip ne vienas “lokiu” ar “stumbru” vadindavo, kuris karo žygiuose dešimties vyrų buvo vertas, čia, pačiame Pskovo pilies aikštės viduryje, tapo žmonių linksmintoju! Ir tai tik antraeiliu, nes pats svarbiausias čia, be abejonės, buvo rudasis didžiagalvis lokys. Antras pagal svarbą buvo barzdotas galiūnas, kuris, pristatydamas lokį, pareiškė, kad jo vardas - Petia, kad jis krikštytas net du kartus, ir todėl turi teisę savo sugebėjimus rodyti šventos Elenos cerkvės šešėlyje.

Netrukus pasirodė, jog tų sugebėjimų Petia turėjo nemažai. Pirmiausia jis prajuokino susirinkusius šokdamas ant užpakalinių kojų, kinkuodamas savo didele galva ir mojuodamas priekinėm letenom, tarsi jos būtų rankos. Pasistiebęs ant užpakalinių kojų, jis atrodė baugiai didelis, ir iš pradžių, vos tik priartėdavo prie pirmųjų žiūrovų eilių, daugelis, ypač moterys, spiegdamos sprausdavosi gilyn į minią. Tačiau jis straksėjo taip juokingai ir taip tiksliai klausė barzdotojo vyro nurodymų, jog netrukus su juo apsiprato netgi baikščiosios virtuvės mergos. Po to lokys dar vertėsi kūlio per galvą ir žygiavo, nutvėręs pagalį tarsi ietį. Įsikandęs barzdočiaus jam paduotą kniaziaus Jurijaus vėliavėlę, jis nedvejodamas nulapnojo prie rūmų laiptų, kur ant išneštų krėslų sėdėjo pats kniazius. Kai vėliavėlės paimti priėjo sargybos viršininkas, lokys lėtai papurtė galvą ir jos iš dantų nepaleido. Teko atsistoti pačiam kniaziui, ir lokys tuojau pat

atidavė vėliavėlės kotą. Kniazius Jurijus šypsodamasis iškėlė ją virš galvos, ir susirinkusieji ėmė šaukti ir ploti katučių. Nežinia kam daugiau, ar lokiui, ar kniaziui, bet pinigai gausiai biro į barzdotojo vyro aplinkui nešiojamą kepurę.

Tačiau pasirodė, jog visa tai tik pagrindinės pasirodymo dalies įžanga. Barzdočius, prieš tai žemai nusilenkęs kniaziui ir visiems padėkojęs už plojimus, pareiškė, kad jo draugas ir bičiulis Petia yra ne tik krikštytas ir visus mokslus išėjęs, bet taipogi geriausias imtynininkas visoje šalyje. “Ar čia kas tuo abejoja?” - paklausė jis ir apsižvalgė. Abejojančių neatsirado. Tada barzdotasis, liepęs Petiai pakelti letenas, pareiškė, kad, atsižvelgdamas į žmogiškąsias silpnybes, Petia štai nagus apsikirpo ir todėl pageidauja, kad visi, kurie išdrįs su juo eiti ristynių, irgi būtų nagus apsikirpę. Taipogi, kadangi Petia nemėgsta su vyrais bučiuotis, o moterų, kurios sutiktų su juo ristis, nors jis ir labai norėtų, kažin, ar atsiras...

- Na, o gal aš klystu? Gal atsiras? - čia barzdotasis pasisuko į susispietusias prie virtuvės durų pilies tarnaites, ir juoko banga nuvilnijo per aikštę.

- Taigi, - tęsė Vienintelis, - kadangi Petiai, atrodo, vis tiek teks ristis su vyrais, tai jis paprašė uždėti jam antsnukį.

Vos jis tai ištarė, pats Petia priėjo prie barzdočiaus ir kantriai laikė galvą, kol šis suveržė antsnukio dirželius.

- Ir štai - mes pasiruošę! Dabar pamatysim, ar yra tikrų vyrų Pskovo mieste! Kas ryšis paguldyti ant menčių mano Petią?

Vėl nuvilnijo juoko banga. Viename aikštės kampe merginos sukibusios išstūmė į aikštę besispyriojantį nedidelį vyruką, bet vos tik jį paleido, šis tuoj pat spruko atgal.

- Na, ar yra? - klausė Vienintelis. - Jūs nesivaržykit, Petia nei bučiuosis, nei nugarą kasys. Prašom, šaunieji Pskovo vyrai! Prašom...

Pagaliau į aikštę įžengė Daubaras. Jis jau prieš tai buvo su Junda susižvalgęs ir dabar, dirstelėjęs jos pusėn, kreivai šyptelėjo. Junda brolį suprato. Tai turėjo reikšti: štai kokių kvailysčių imuosi, kad tave, sesute, paguosčiau...

- Na, štai ir atsirado! - dėstė tuo metu barzdočius. - Tiesa, ne iš Pskovo, o iš tolimų kraštų, bet vyras iš stuomens ir liemens. Kas dabar laimės? Gal tu, Petia?

Petia rimtai palingavo galvą.

- Pamatysim! - kalbėjo barzdočius. - Pamatysim! O kol kas gerbiamieji Pskovo pilėnai galės savo spėliones patvirtinti lažybomis... Kas už Petią? Kas už šitą svetimtautį narsuolį?

Norinčių lažintis atsirado, nors, suprantama, dauguma lažinosi už lokį. Po lažybų šurmulio pagaliau prasidėjo ir ristynės. Petia vėl pasistiebė ant užpakalinių kojų, o Daubaras, tik nežymiai žiūrovams linktelėjęs, jį apkabino per gauruotą liemenį. Petia letenas padėjo jam ant pečių, ir kurį laiką lokys ir vyras susikibę svyravo pirmyn ir atgal.

- Laikykis, laikykis, Petia! Laikykis, drauguži!.. - šaukė iš šalies barzdočius. Nepasiduok! Pakišk jam koją!

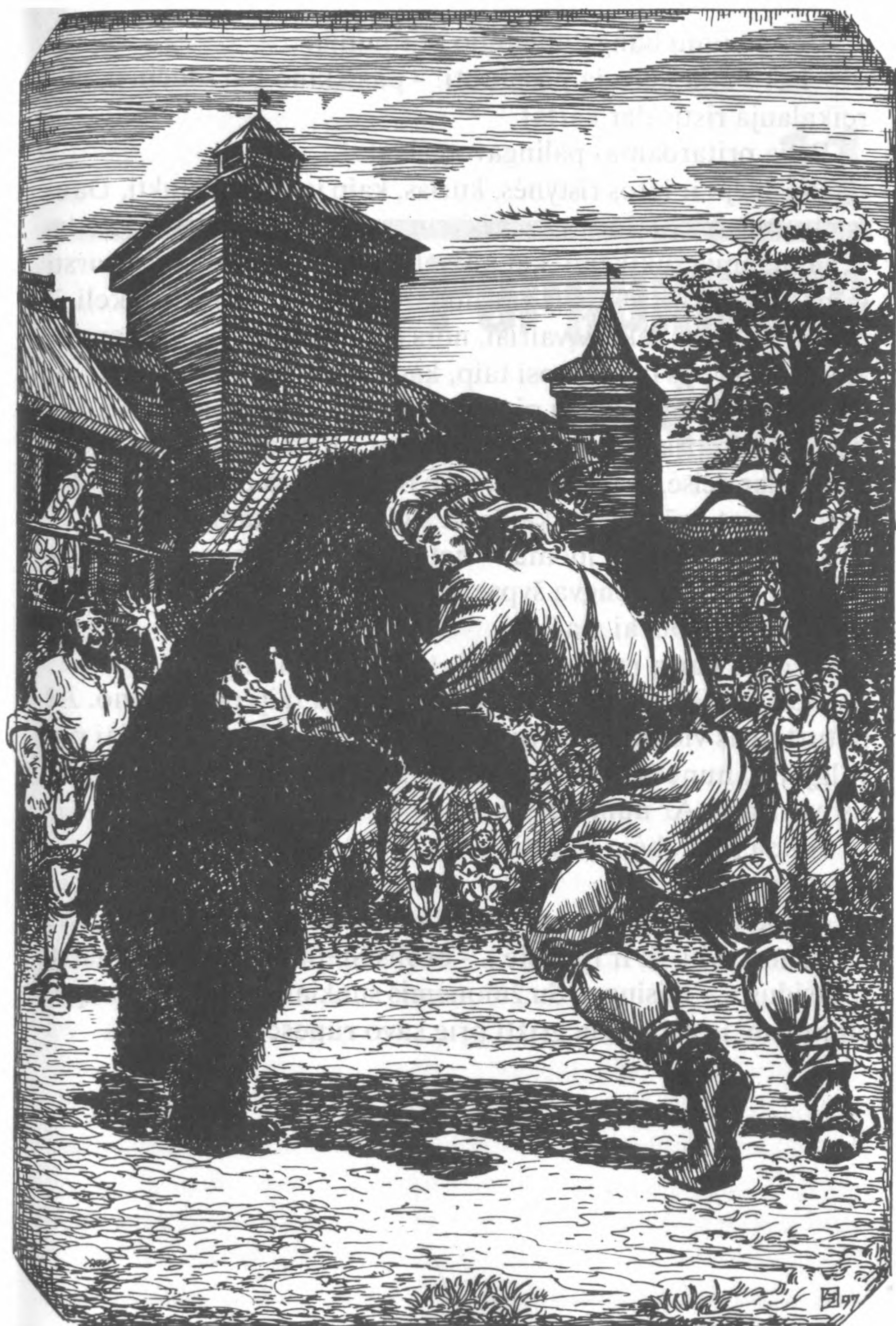
Truputį pasistumdydami čia į kairę, čia į dešinę, svyravo Daubaras su lokiu. Po to abu pasviro ir griuvo - o gal atsigulė, nelabai supaisysi. Pargriuvo ne per smarkiai, ritosi ant šono, ir besiverčiant Daubaras atsidūrė viršuje, o Petia aukštielninkas. Daubaras tuojau pat pašoko ir iškėlė abi rankas į viršų. Pamaskatavęs letenomis, lėtai atsistojo ir Petia. Lokys stovėjo ant užpakalinių kojų ir, įtraukęs į pečius savo didžiulę galvą, ją stipriai purtė.

- Na, ką padarysi? Ką padarysi, drauguži? - skėsčiojo rankomis barzdočius. - Juk kritai ant menčių... Ir visi matė, ar ne?

Dalis žiūrovų juokėsi, dalis šaukė, kad taip, kai kurie prieštaravo, tačiau Petia atkakliai purtė galvą.

- Na, ką aš padarysiu? Ką padarysiu? - skėsčiojo rankomis barzdočius. - Nėra kitos išeities, teks paklausti paties šviesiausiojo kniaziaus. Jo akis kaip vanago. Atleiskite, šviesiausiasis, ar krito mano draugas ir bičiulis Petia ant menčių?

- Krito! - kilstelėjęs krėsle, su šypsena tarė kniazius Jurijus, ir Petia tuoj pat liovėsi purtęs galvą, tuo parodydamas, jog su kniaziaus sprendimu susitaiko.

Vėl plojimų banga nuvilnijo per minią.

- Bet Petia nežada pasiduoti! - paaiškino barzdočius. - Jis reikalauja ristis dar kartą!

Petia pritardamas palingavo galvą.

Prasidėjo ir kitos ristynės, kurias, kaip ir derėjo laukti, Daubaras pralaimėjo. Junda, visa įsitempusi, stebėjo, kaip tai vyksta, ir nejučiomis sukikeno, kai pamatė, kaip brolis stengėsi virsti taip, kad šį kartą kristų ant nugaros. Po to įsidrąsino keli iš pilėnų, ir jiems sekėsi įvairiai, nors dažniausiai, ir kažin, ar per klaidą, ristynės baigdavosi taip, kad barzdočiui atitekdavo didesnioji lažyboms skirtų pinigų dalis. Kai viskas pasibaigė, net ir tie, kurie pralošė nemažai sidabro, skirstėsi šypsodamiesi. Junda dar delsė, svarstydama, kaip būtų galima prieiti prie Daubaro. Ji net krūptelėjo, kai šalia išgirdo pažįstamą balsą.

- Tai kaip, vaikeli, įdomu? - net ir brolio Stepono rimtą veidą šį kartą švelnino lengva šypsena. - Tokių juokų savo Latgaloj, ko gero, ir nebuvai mačiusi.

- Pirmą kartą matau. Bet vis tiek noriu namo...

- Grįši... Bet tiems verta užmokėti, kad taip prajuokino. Aš neturtingas vienuolis, savų pinigų neturiu. Žinai, ką? Kai pavalgysim, nunešk, kas liko iš mėsiškojo, tam lokiui. Manau, jis įvertins... Ar nuneši?

Junda paskubėjo sutikti.

- Ir nebijosi?

- Lokiai nebaisūs, - tarė Junda. - Žmonių reikia bijoti.

- Pamanyk! Tu ir filosofė... - brolis Steponas pakraipė galvą ir atsiduso. - Teisingai. Su žmonėmis sunkiau... Štai skaniai pasijuokėm, ir vėl reikia grįžti prie savo rūpesčių.

11

Pergamento ritinys

Petia neskubėdamas triauškino žąsies kaulus. Padėta jam buvo su visu didžiuliu alaviniu dubeniu, ir Petia, garsiai šnopuodamas ir šniukštinėdamas, tarsi mėgautųsi, rinkosi kaulą po kaulo ir neskubėdamas juos kramtė. Baigęs vieną, patenkintas sučepsėdavo ir ieškodavo kito.

Junda skubėjo kuo tiksliau viską išpasakoti Daubarui. Ji stovėjo atsisukusi į už kelių žingsnių kaulus šlamščiantį lokį taip, kad iš virtuvės pusės atrodytų, jog ji tik stovi ir laukia, kol lokys viską suės, kad galėtų pasiimti dubenį. Daubaras sėdėjo atsirėmęs pečiais į sieną ir nuleidęs galvą, tarsi būtų pavargęs ir jau snaustų. Jis išklausė apie Naugardo kunigaikščio sūnaus Fiodoro baimes ir abejones, sužinojo, jog dalis Naugardo pasiuntinių priešinasi sutarčiai, ir, kas svarbiausia, sužinojo, jog vokiečiai rengiasi suvaidinti dvikovą, norėdami juos įtikinti, kad mūšio lauke jie yra pranašesni už pagonis.

- Suvaidinti?.. - sušnibždėjo Daubaras, vos krutindamas lūpas, kad iš toliau nesimatytų, jog jis kalba. - Tie iš Naugardo ne visi tokie kvaili, kaip tas jų Fiodoras...

- Nekvailas ir pats Fiodoras, - skubiai dėstė Junda. - Jaunas ir bailokas, bet gal todėl, kad jo sveikata prasta. O su juo yra toks Kirilas, kuris tai jau tikrai nekvailas. Ne, dvikovą suvaidins tik tie belaisviai. Juos įkalbės tik apsimesti, kad jie kaunasi, ir už tai pažadės paleisti į laisvę ir dar apdovanoti.

- Ir nukirs juos?

- Taip, - sušnibždėjo Junda. - Vokiečių kariams įsakyta nukirsti juos taip mikliai, kad belaisviai nespėtų net susigaudyti. Jie skiria tam geriausius karius, tokį Haraldą, kuriam padės riteris Rudolfas. Jei belaisviai supras klastą ir bandys bėgti, juos nukirs Rudolfas. Jis bus raitas, o aplinkui stovės sargyba.

- O kad jie kur nustiptų! - nejučiomis garsiai keiktelėjo Daubaras. Petia suurzgė ir kilstelėjo galvą. - Ėsk, ėsk... Gera žąsiukė, - sumurmėjo Daubaras ir priėjęs pakasė jam paausius. Petia, aplaižęs ilgu liežuviu snukį, vėl stvėrė pilies svečių beveik neragautą žąsies šlaunelę.

- Kada tai turi būti? - vėl atsisėdęs tyliai, beveik nekrutindamas lūpų, paklausė Daubaras.

- Kai tik pasiruoš, - tęsė Junda. - Jau išsiuntė žygūną į Izborską, kad ten surastų pagonių belaisvių. Manė imti iš čia esančių, bet brolis Steponas nesutiko. Geriau iš kitur, tada apgaulė bus sėkmingesnė. Brolio Stepono nuomone, kniazius Jurijus numano, kas čia daroma, nors dėsis nieko nežinantis. O iš naugardiečių tikrai niekas to nežino.

Jie abu tylėjo, žiūrėdami, kaip Petia čiaumoja kaulus.

- Tai ką darysim? - burbtelėjo Daubaras.

- Būtų galima nukauti brolį Steponą, - aiškino Junda, nors galėjai jausti, jog ji tai sakė nenoriai. - Jis iš vokiečių gudriausias, todėl nuo jo daugiausia priklauso derybų sėkmė. Kai tik iškyla kokių nesklandumų, jis visad randa išeitį. Jei jo nebūtų, tai komtūras ir kiti su naugardiečiais sunkiau sutartų. - Ji patylėjo ir paklausė, ar Daubaras atgabeno jos kryžlankį.

- Yra. Bet ne pilyje. Nežinojom, ar tikrins prie vartų... - prislopintu balsu dėstė Daubaras. - Bet kitą sykį įvežti galėsim. Sargybiniai bijo Petios...

- Taigi, jei turėčiau kryžlankį...

Daugiau aiškinti nereikėjo. Su tuo ginklu Junda sugebėdavo pataikyti tiesiai į akį iš už šimto žingsnių.

- O Naugardo kniaziui jie atvežė šarvus, - toliau tyliai dėstė Junda. - Puikūs, nieko neprikiši. Lakštinio plieno, iš visų pusių nuožulnūs. Pati jų neperšaučiau. Nebent vienoje vietoje...

- Ugi! - nustebo Daubaras. Kad Junda ko nors neperšautų, buvo jam naujas dalykas. - Net su Kerniaus strėle?

- Nežinau. Gerai grūdintas plienas, nuožulnūs paviršiai, strėlė negali įkirsti. Tik nugaroje yra lygesnė vieta. Puikūs šarvai! - Junda atsiduso. - Todėl ir reikia pasistengti, kad jie Naugardo nepasiektų.

- Mes pasistengsim... Pažiūrėsim, ką Uvis sugalvos, bet ginklų vis vien prireiks... - murmėjo panosėje Daubaras. - Pasistengsim... Negalima, kad jie susitartų. Jokiu būdu negalima.

- Tyliau!.. - sušnibždėjo Junda. - Man jau metas eiti... Ne-

kelk galvos, tik iš padilbų pažiūrėk. Ten, prie namo kampo, pasirodė brolis Steponas... Tas mažiukas.

Daubaras lėtai, beveik nepastebimai pasuko galvą į tą pusę, kur žvilgsniu parodė Junda. Už virtuvės pastato kampo, netoli pilies sienos, pasirodė du vyrai. Vienas buvo augalotas ir tvirtas, kitas - visai mažiukas, vilkintis rudu, vos ne siekiančiu žemę abitu.

- Toks spirgas, - suniurzgė Daubaras. - Regis, tarp pirštų sutrinčiau!

- Kad tik jis mūsų nesutrintų... - Junda nusigręžė nuo Daubaro ir žiūrėjo į vis dar kaulus bešlamščiantį lokį. Jautė, kad abu iš už kampo išnirę teutonai ją stebi. Dėdamasi praradusi kantrybę, ji truktelėjo pečiais ir apsisukusi nužingsniavo jų link.

- Laukiau, laukiau, bet kad tas lokys neskuba ėsti! - tarė ji, kai brolis Steponas pažvelgė į ją. - Paimsiu indą vėliau...

- Ar ką sakė tas ten... Kur su lokiu ritosi?

- Tas? - Junda paniekinamai pamojo ranka. - Kad, man regis, jis ir kalbėt nemoka... Su lokiu lengviau susišnekėti.

Tris brolius ir Zervį apėmė neviltis, nes padėtis atrodė beviltiška. Vokiečiai su naugardiečiais sėdi pilyje, kur greitai pasirašys sutartį prieš Lietuvą ir Žemaitiją, o jie vis dar nesugeba išardyti tos keistos sąjungos. Jie pergalvojo daug galimybių. Daubaras pasisiūlė nudėti tą brolį Steponą, kai vėl atvyks su Vieninteliu į pilį, tačiau Uvis nesutiko. Ne tik todėl, kad pats Daubaras neišsigelbėtų, bet ir todėl, kad tai nieko neduotų. Vis tiek sužinotų, iš kur Daubaras yra kilęs, ir tai taptų įrodymu Naugardui, jog lietuviai bijo šios sutarties. Kaip tik todėl ją ir reikia sudaryti, nutartų jie. Jundos pasiūlymas buvo rimtesnis. Jei ji turėtų kryžlankį, gal ir atsirastų proga nukauti vienuolį ar komtūrą iš toliau, kad nesuprastų, kas šovė...

- Ir būtinai šauti su Naugardo strėle, - pridūrė Einius.

Uvis pritariamai linktelėjo. Žinia, Naugardo gamybos strė-

lę dar reiktų gauti, tačiau už gerus pinigus tai padaryti įmanoma, kadangi sidabro, kurį Uviui įteikė Mindaugo iždininkas, buvo likę nemažai.

- O jei tuos puikius šarvus pagrobtume, kai jie keliaus namo į Naugardą? - paklausė Zervis.

- Bus palyda iš Pskovo, - paaiškino Uvis. - Jaunasis Fiodoras, Mindaugo žygūnų išgąsdintas, būtinai to reikalaus. Kadangi vieną kartą juos jau užklupo, dabar bus dar atsargesni.

Jie svarstė ir kitą galimybę - užkirsti kelią kariams, grįžtantiems su belaisviais iš Izborsko. Bet net jeigu tai ir pavyktų, jie surastų kitus... Arba tas brolis Steponas paaiškintų, kad štai pagonys išsigando ir pabėgo, vos sužinoję, jog su jais kautis žada vokiečiai.

- Geriausia būtų, jei jie kautųsi ir laimėtų... - garsiai pasvajojo Einius. - Išeina ten sau prieš visus ir laimi!

- Ugi, jokios galimybės...- numojo ranka Daubaras. - Junda sako, kad jiems bus primeluota. Nukirs nejučiomis kaip viščiukus, ir viskas. Va, jei juos kaip nors perspėtume...

- Žiūrint, kas jie tokie, ar lietuviai, ar igauniai, - svarstė Uvis. - Bet greičiausiai pralaimėtų netgi žinodami, kas jų laukia... Teutonai dvikovai parinkti patyrę. O tie - vis tiek belaisviai. Darbų nuvarginti, nežinia, kiek metų ginklo rankoje nelaikę...

- Ugi. Reikia stiprių vyrų.

- Tokių, kaip tu, Daubarai, - pridūrė Zervis.

- Ugi! - linktelėjo Daubaras. Jam kuklintis nevertėjo. Pralaimėjo jis tik kartą gyvenime, besikaudamas prieš penkis išsyk. Ir tai buvo tik sužeistas.

- Ugi taip! - pakartojo Uvis, pamėgdžiodamas savo vyresnįjį brolį. - Kaip tik taip! Vadinasi, mums ir lemta kautis... Man ir tau, Daubarai!

Daubaras sumirksėjo. Visados ramus brolio balsas dabar skambėjo pakiliai.

- Ugi... Bet kaip mes?..

- Jie paskelbė, kad kovos prieš pagonis. Ar mes ne pagonys?

- Dėkui dievams! Ugi juk ne mūsų ten laukia.

- Ne mūsų laukia. Bet mūsų sulauks! - Uvis skėstelėjo rankom ir nusišypsojo.

- Bet juk jie pažins, kad mes - ne tie, - nesuprato Daubaras.

- Bet mes būsime t i e, Daubarai! Kaip tik tie, nes mes patys juos iškviesime į dvikovą! - Uvis jau kalbėjo dalykiškai, tarsi seniai būtų apsvarstęs visą planą. - O jie įsipainios į savo tinklus. Štai jie nori apgauti kunigaikštuką Fiodorą. Aiškina jam, kad kviečia į dvikovą pagonis. Va pagonys ir atsiras!

- Bet ar anie sutiks?

- O kas jiems belieka? Vienintelis pristatys kvietimą dvikovon tiesiai į pilį. Taip, kad girdėtų ir kunigaikštukas Fiodoras, ir tas prieš sutartį nusistatęs Gerasimas, ir kiti. Prie visų. Ką jie galės pasakyti? Negi sakys, kad bijo kautis? Mitrofanas surašys. Aš nupirksiu dailų pergamentą. Mindaugo pinigų negaila. Padedant Vieninteliui, įteiksim taip, kad visi išgirstų. Ir kas jiems beliks?

- Nieko nebeliks! - užtikrino Einius. - Prisivirė putros, ir patiems teks ją srėbti. O jūs juos sutrinsit į miltus...

- Ugi labai jau viskas gražu, broliuk... Jei taip vienas prieš vieną... Tada tai jau aišku! - Daubaras patrynė savo didžiulius delnus, tarsi jau maltų pakliuvusį tarp jų teutoną. - Junda sakė, kad vienas iš jų bus šarvuotas ir raitas. Tas tai jau man...

- Abu bus prityrę kariai... - Uvis prikando lūpą ir susimąstė. - Be to - šarvuoti. Nemanykim, kad bus lengva... Jei suklysim nors kartelį, gali būti galas.

- Baisi kupeta, jei Daubaras tvos!..

- Pirma reikia prisivilioti, kad galėtum tvoti, - surimtėjo ir Daubaras. Jis buvo patyręs karys, todėl gerai žinojo - neįvertinus priešo, laukia staigus ir kruvinas galas. - Betgi be šaunamojo ginklo?

Uvis papurtė galvą.

- Pilies kieme nepašaudysi. Ir į pergamentą įrašysim, kad gali būti bet kokie ginklai, tik ne šaunamieji.

- Tada man jų šarvai ne tokie jau baisūs. Bet kaip tu?..

Klausimą Uvis suprato. Daubaro ginklas buvo sunkusis ko-

vos kirvis, ir jei kartą jis jau pasieks priešininką, tai tam šarvai nedaug tepadės. Uvis kovojo kalaviju, ir nors jam lygių mažai teatsirasdavo, gera šarvuotė turėjo ir savo privalumų.

- Tikėkimės, kad dievai padės, - tarė jis. - O man reikės gerai pasiruošti. Bet mes kalbam taip, tarsi jau žengtume į aikštę. O juk dar net pergamentas nenupirktas...

- Ponas Kerce... Jūs esate pagonis?.. - sulemeno Mitrofanas. Buvęs kniaziaus Boriso raštininkas, kaip paprastai rytais, rungėsi su galvos skausmais ir kitomis nemaloniomis pagirių pasekmėmis. Tai neskatino mąstymo.

- Esu pagonis ir nesu Kercė, - pakartojo Uvis.

- Ponas Kercė nėra ponas Kercė! - Mitrofanas papurtė galvą ir užsimerkė. - Na, ir nustebinote mane, ponas Kerce... Gerokai nustebinote. Tikrų tikriausias pagonis?

- Taip. Ar tu labai jau nusistatęs prieš pagonis?

- Oi, ne! Ne, ne! Na, žinote, kartais. Štai mano svainį... Na, nugalabijo, jei jau tiesą sakysim! Bet tai įvyko seniai ir, tiesą sakant, jis niekam tikęs buvo. Sesuo po to ištekėjo už staliaus. - Mitrofanas pažvelgė į savo basas kojas. - Nelabai tikęs ir tas stalius... Tai pagonis, sakote? Negali būti!

- Pagonis! - užtikrino Uvis. - O vokiškai išmokau Rygoje, rusiškai - taip pat. Buvau belaisvis ten.

- Aa! - Mitrofanas pagaliau pirmą kartą rimtai nužvelgė Uvį. - Tai kaip tada iš tikrųjų vadinatės, ponas Kerce?

- Uvis. Tėvas - Žybartas iš Žemaitijos. Nori, kad pakalbėčiau žemaitiškai?

- Ne, ne! Tikiu jau, tikiu. Ką bedarysiu netikėjęs?.. - Mitrofanui pagaliau pasisekė prasklaidyti pagirių miglą, ir jo balsas dabar skambėjo kasdieniškai. Jis atsiduso, stengdamasis sėdėti tiesiai. - Tai laukiu, ką toliau pasakysite, ponas Kerce. Nemanau, kad tik šiaip sau, norėdamas vargšą Mitrofaną pralinksminti, man tą pasakojate.

- Tikrai ne šiaip sau, - sutiko Uvis. - Reikalas labai svarbus. Ar pergamento turi?

Mitrofanas apsižvalgė savo kukliame kambarėlyje, tarytum iš tikrųjų viltųsi kur nors surasti pergamento skiautę. Tačiau jokio pergamento nebuvo, kadangi jau seniai buvo išpardavęs viską, ką išsinešdavo iš kunigaikščio Boriso raštinės.

- Ne bėda, - tarė Uvis, kai Mitrofanas pasiduodamas gūžtelėjo pečiais. - Štai aš prieš ateidamas nupirkau. Ar tiks?

Jis išvyniojo balto pergamento ritinį. Mitrofanas iš nuostabos išpūtė akis.

- O!.. Šitoks tai tinka ir kniaziams laiškus rašyti... - tarė jis ir atsargiai brūkštelėjo pergamentą pirštu, tikrindamas, ar lygus paviršius.

- Kniaziui ir rašysim! - Bus kvietimas dvikovai.

- Kniazių kviesite? Na, žinote, to tai jau nerašysiu!

- Ne. Vokiečius, - nusišypsojo Uvis.

- Aa! Tada su malonumu!

- Bet įteiksim kniaziui, kad jis perduotų tiems vokiečiams... Kaip manai, ar sugebėsi surašyti?

- Ar sugebėsiu? Ar sugebėsiu? - kartodamas klausimą, Mitrofanas tarsi stiebėsi į viršų ir tiesėjo. Jis guviai atsistojo ir ištraukė iš sienos plyšio didelę žąsies plunksną. - Ar sugebėsiu? Garbusis ponas Kerce, ar ponas Uvi! Kaip norite, taip vadinkitės, tačiau atsiminkit, kad esu šviesiausiojo kniaziaus Boriso raštininkas, ir ne tokius raštus jam sugebėjau rašyti.

- Tik kad gražiom raidėm būtų.

- Bus tokios dailios, kad panorėsite lyžtelėti... - Mitrofanas atkimšo apdulkėjusią rašalinę, atsiraitojo rankoves ir atsisėdo prie stalo. Atsargiai išlygino pergamentą, padažė plunksną į rašalą ir pakėlė akis į Uvį. Dabar jis atrodė visiškai blaivas.

- Kaip pradėti? - dalykiškai paklausė.

12

Iššūkis

Kunigaikštis Jurijus giliai atsiduso ir, iš padilbų nužvelgęs komtūrą Haseldorfą, panarino galvą. Jam nelabai patiko visa tai, kas vyko jo pilyje. Kadangi vokiečiai su juo buvo susitarę jau anksčiau, tai dabar į jį nebekreipė dėmesio ir stengėsi įtikti vien tiems naugardiečiams. Jurijui būtų kur kas maloniau, kad jie pabaigtų tas savo derybas ir išsikraustytų kas sau. Žinia, nemaža garbė turėti tokius aukštus pasiuntinius savo pilyje, tačiau už garbę dažniausiai tenka mokėti. O už šitą - ypač daug. Mat visi valgyti nori, o kai prie kilmingųjų pridedi visus jų tarnus ir dar žirgus, kai visiems reikia parodyti Pskovo vertą svetingumą, tai atsieina nepigiai. Todėl, kai komtūras Haseldorfas Ordino pasiuntinybės vardu pareiškė, kad jie ruošia dvikovą tarp vokiečių ir pagonių, kunigaikštis Jurijus pirmiausia ir pasiteiravo, kiek tai užtruks. Šiaip tai nesipriešino, nes turėjo pripažinti, jog mintis yra gera. Jis neblogai pažino savo brolėną ir nujautė, kad Fiodoro delsimas - ne kokia gudrybė, o pagonių baimės sukeltas neryžtingumas. Antras jo klausimas buvo, ar vokiečiai įsitikinę savo pergale. Jokios abejonės nėra, patikino jį komtūras. Tačiau kiek tai truks, dar ne visai aišku. Priklausys nuo to, kaip greitai pasiseks rasti dvikovai tinkamų pagonių. Pokalbis įvyko prieš dvi dienas, ir dabar jis vėl, pasikvietęs komtūrą, klausė, kaip sekasi ieškoti pagonių.

- Gerai, - užtikrino komtūras. - Dar dvi, trys dienos, ir jau galėsime surengti kovą, kuri galutinai įtikins jaunąjį Fiodorą, o per jį ir šviesiausiąjį kniazių Jaroslavą, jog vokiečių ginklui nėra lygių. O dar šarvai, skirti šviesiausiajam kniaziui! Tokiems šarvams irgi niekur nėra lygių.

- Taip tai taip, - numykė kunigaikštis Jurijus. Tačiau šarvai, nors ir puikūs, buvo skirti ne jam, o jo pusbroliui Jaroslavui, kuriam, Jurijaus nuomone, ir taip pakako garbės. - Sakote, dar dvi-tris dienas teks palaukti?

- Na, gal kiek ir ilgiau, - samprotavo komtūras. - Tačiau tai ne bėda, pas jūsų šviesybę svečiuotis mums vienas malonumas, tad diena šen, diena ten - ne toks jau didelis skirtumas.

Kunigaikštis Jurijus mintyse suskaičiavo, jog avižų aruodams ir virtuvės sandėliams tas skirtumas nebuvo jau toks mažas.

- Taip tai taip, - vėl tarė jis, stengdamasis neparodyti nusivylimo. - Malonu, kad aukštai vertinamas mano svetingumas. Tačiau jei būtų galima greičiau...

- Mes tikrai vertiname jūsų šviesybės svetingumą, - paskubėjo pritarti komtūras. - O jūsų virtuvę ypač gerbiame. Mielas kniaziau, pasakysiu atvirai, palyginus su mūsų vienuoliška virtuve, jaučiamės lepinami...

Kunigaikštis pabandė nusišypsoti, nes tai buvo nuoširdus pagyrimas, tačiau mintyse pažadėjo, jog kitą kartą atvykus Ordino pasiuntiniams, įsakys virėjams maitinti juos avižų koše. Tada gal ir derybos greičiau judės.

- Malonu girdėti, - tarė jis. - Tačiau, kad viskas per daug neužsitęstų, paliepsiu dailidėms parengti aikštę dvikovai. Mano dailidės dirba greitai. Jūs pamatysite, jau rytoj aikštė bus paruošta!

- Skubėti nėra ko... Bet tegu ruošia. Pamatysite, kaip įtikinamai bus įrodytas vokiškojo ginklo pranašumas!

- Tikiuosi... - sumurmėjo kunigaikštis. - Nors taip pat norėčiau viltis, jog... na, kaip čia tarus?.. Sakykime, kad nebus persistengta...

Komtūras rusiškai kalbėjo ne itin tvirtai, todėl šitos plonybės iš karto nesuprato. Teko kviestis į pagalbą vertėją.

- Kaip tai suprasti? - paklausė jis, pakeldamas antakius.

- Matote, dėl tų pagonių... Jei jie bus... Na, jei jie bus tokie, prieš kuriuos laimėsite per lengvai... - Kunigaikštis atsiduso ir nusprendė, jog reikalas per daug svarbus, kad būtų kalbama apylankomis. - Užtikrinu jus, gerbiamasis komtūre, kad aš irgi trokštu įtikinti Fiodorą, o per jį - mano šviesiausiąjį brolį. Todėl norėčiau būti tikras, kad ši kova, į kurią įdedame ir laiko, ir pastangų, kad ji būtų, na, atvirai kalbant - įtikinanti. Kad būtų laimėta prieš tikrus pagonis!

Vertėjas išvertė, ir komtūras net sugriežė dantimis iš apmaudo. Nors brolis Steponas jį ir perspėjo, jį vis tiek siuti-

no, kad kunigaikštis taip lengvai perkando jų sumanymą.

- Bus tikri pagonys, - dusliai tarė jis. - Ir galiu užtikrinti, kad mūsų vyrai laimėtų prieš bet kokius pagonis. Bet kokius, kuriuos mums galėtumėt surasti.

- Mhm... - numykė kunigaikštis. - Aš ir neabejojau, kad pagonys bus tikri, tačiau sąjungininkams pasitarti juk visada pravartu... - Kunigaikštis dar svarstė, kaip čia mandagiau priminti, kad svečiai užsibuvo, o kartu ir per daug nesujaudinti šito karštakošio komtūro, kai pro duris įėjo jo raštininkas. Kunigaikščiui Jurijui pyktis kaupėsi jau seniai, ir dabar pasitaikė proga išlieti jį ant pavaldinio.

- Ar nematai, kad mes kalbamės su svečiu? - nekantriai sušuko jis. - Buvo įsakyta mūsų netrukdyti! Jei čia kokios kliautys, tai ne dabar laikas...

Raštininkas per daug nesutriko. Jis jau buvo įpratęs prie savo kniaziaus pykčio protrūkių, ir žinojo, jog turi svarią priežastį jį trukdyti.

- Kad šviesiausiasis man primygtinai liepėte tuojau pat pranešti jums, kai tik tai įvyks. Štai ir atėjau.

- Ką liepiau pranešti? Nekalbėk mįslėm, žmogau!

- Pranešti, kai tik Vienintelis pageidaus tarti žodį...

- Aa! - Kunigaikštis žvilgtelėjo į komtūrą, ir jo ūpas iš karto pasitaisė. Atsirado proga priminti tam vokiečiui, kad jam nepatartina elgtis taip, tarsi Pskovas jau būtų Ordino kišenėje. - Gerbiamasis komtūre, štai likimas mums atsiunčia skaudų priminimą apie praeities Ordino ir Pskovo santykius... Aš kalbu apie Jurjevą. Tai ten šis Vienintelis įgavo savo vardą. Manau, žinote kaip.

Komtūras apsiblausė. Jei jis būtų žinojęs, jog čia bus grįžtama prie tų senų skolų, būtų atsivedęs brolį Steponą. Tam jis čia ir atgabentas, kad tiems rusams liežuviu maltų.

- Jūsų šviesybe, tai buvo Dorpato vyskupo atsakomybė, be to, labai seniai. O tuo tarpu mes, kaip jūsų šviesybei minėjome, turime savo palydoje merginą, kuri buvo iš Kuoknesės komtūrystės žemių pagrobta vos prieš savaitę!

"Jūs - vienuoliai, ir jums su mergom vis vien nėra kas veikti!"- norėjo atrėžti kunigaikštis Jurijus, tačiau susivaldė.

- Tiriame tą atsitikimą. Sakiau jau, kad jį tiriame. Tačiau tas Jurjevo įvykis mums nėra praeitis. Pskovas pilnas našlių, kurių vyrus tada nukirtote. Jas gerbdamas aš privalau išklausyti tą Vienintelį. Vienintelį, kurį Ordinas tada paliko gyvą... Pakvieskite jį. Ką jis nori man pasakyti?

Raštininkas nusilenkė, tačiau liko stovėti.

- Sako, kad reikalas svarbus. Tačiau atsiprašau, šviesiausiasis, Vienintelis paklausė, ar įmanoma, kad tą reikalą gvildenant būtų ir jaunasis kniazius Fiodoras.

- Kodėl gi ne, - sutiko Jurijus. Ir Fiodorui ne pro šalį bus priminti, jog praeityje Pskovas nuo Ordino daugiau kentėjo, negu Naugardas. - Pakvieskit ir jį. Manau, kad jūs neprieštarausite, komtūre?

Komtūras atsiduso ir patraukė pečiais. Jis dar labiau įsitikino, jog vertėjo atsivesti brolį Steponą. Tačiau ką dabar bedarysi? Jis žengė keletą žingsnių atgal, kad galėtų patogiau atsiremti į menės lubas palaikantį drožinėtą ir mėlynai nudažytą stulpą, ir, nutaisęs abejingą veido išraišką, laukė.

Į menę įžengęs Vienintelis pirmiausia nusilenkė kunigaikščiui Jurijui, po to pasisukęs nusilenkė ir ką tik atėjusiam jaunajam Fiodorui. Nusilenkė santūriai, lygiai tiek, kiek būtinai reikėjo. Atsitiesęs pakėlė akis į stovintį komtūrą. Nužvelgė jį nuo galvos iki kojų, pasikasė barzdą ir vėl atsigręžė į kunigaikštį Jurijų.

- Štai dėl šitų čia ir esu... Girdėjau, kad jie kovoti su pagonimis užsigeidė. Reikia suteikti jiems progą.

- Gandai sklinda greitai, - pastebėjo kunigaikštis. - Viešai dar nepranešta, nes nežinia, kada atsiras tie pagonys...

- Pagonys jau atsirado! - iškilmingai tarė Vienintelis, ištraukdamas iš užančio pergamento ritinėlį. - Štai atnešiau raštą. Jie

prašė, kad perskaitytų šviesiausiajam Jurijui ir jaunajam Fiodorui. Bet skaityti teks jam. - Jis mostelėjo į raštininką. - Aš nemoku.

- Raštą nuo ko?

- Nuo pagonių. Kurie pasiruošę kautis. Bet pagonys bus ginkluoti. Kiek pamenu, vokiečiai linkę prieš beginklius kautis.

- Jei teisingai supratau, jie pasiryžę stoti į dvikovą? - pasitikrino jaunasis Fiodoras. Kai Vienintelis linktelėjo, kunigaikštis Jurijus pasilenkė į priekį.

- O kada jie galėtų?.. - paklausė.

- Bet kada. Nors ir rytoj.

- Manyčiau, kad rytoj bus pats tas, - Jurijus nusišypsojo.

Vienintelis kalbėjo vietine tarme, tad Haseldorfas jo beveik nesuprato. Tačiau matė, jog kunigaikštis kažkodėl apsidžiaugė. Jo nesusigaudymą įvertino ir Jurijus.

- Išeina visai neblogai, gerbiamasis komtūre, - tarė jis. - Štai jūs rūpinotės, ar atsiras pagonių, kurie išdrįstų stoti prieš jūsų karius, o man čia praneša, kad jau atsirado.

- Kas atsirado? - vis dar nesusigaudė komtūras. Vertėjas Vienintelio žodžius išvertė tiksliau.

- Tai nejaugi jau atvyko iš Izborsko? - sulemeno komtūras.

- Kuo čia dėtas Izborskas? - įsiterpė Jurijus. - Izborske gyvena tikri Kristaus išpažinėjai, nors, tiesą sakant, jūsų Ordinas tai kartais ir pamiršta.

Buvo akivaizdu, jog komtūras sutrikęs.

- Bet... Bet ar tai tikri pagonys? - paklausė jis.

- Ar tikri tie pagonys? - pakartojo jo klausimą Jurijus.

- Tikrų tikriausi! - patvirtino Vienintelis. - Pagonys, kaip reta. Jų kraštuose esu keliavęs, todėl apie pagonis nusimanau... Be to, yra raštas. Tegu anas paskaito!

Raštininkas, vis dar tebejaučiantis nuoskaudą, kad buvo neteisingai užsipultas, dabar oriai išpūtė krūtinę, išvyniojo pergamento ritinėlį ir pradėjo skaityti. Skaitė garsiai, iškilmingai, ir nors tai gal ir nebuvo būtina, po kiekvieno sakinio laukė, kol vertėjas perteiks jo žodžius vokiškai.

Raštas prasidėjo itin spalvingais sveikinimais šviesiausiajam Pskovo valdovui, kuriuos įrašė Mitrofanas. Po to sekė nuolankus prašymas kniaziui Jurijui ir Jaroslavo sūnui Fiodorui, kad šie perduotų jų kvietimą į dvikovą Pskove besilankantiems vokiečiams.

- "Jei teutonai turi kovotojų, kurie viešai drįstų prieš mus išeiti su ginklu, jei nepabijotų viso Pskovo miesto ir jo šviesiausiojo kniaziaus akivaizdoje stoti prieš du karius iš Žemaitijos, mes esame pasiruošę jiems suteikti deramą pamoką!" - skaitė raštininkas.

- Ką jis pasakė? Pamoką? Kaip jie drįsta! - nesusivaldęs įsiterpė Haseldorfas. - Ar tikrai taip parašyta?

Raštininkas dar kartą tai perskaitė, o vertėjas - išvertė.

Komtūras sušvokštė - iš nustebimo ar iš pykčio.

- Gal tai ir ne visai mandagu, gerbiamasis komtūre, - pastebėjo jaunasis Fiodoras, - tačiau pakankamai aišku. Juk jūs sakėte, jog bet kokie pagonys jūsų kariams nebaisūs. Tai ko jūs stebitės?

- Gerbiamasis komtūras, matyt, stebisi, jog drįsta kviesti dvikovon patys pagonys, - pridūrė Jurijus. Jo ūpas vis labiau taisėsi. - Jis taip jaudinosi, kad gali neatsirasti tokių pagonių, kurie išdrįstų, bet štai jie yra! O apie komtūro karių narsumą negali būti ir kalbos.

- Teisingai. Negali, - suglumęs sutiko Haseldorfas. - Mes jiems parodysim... Bet mums dar reikės pasitarti, jei viskas taip pakrypo.

- Puiku, tarkitės. Viskas gerai pakrypo. Ir pagonių atsirado, ir laiko susitaupė, - akivaizdus Haseldorfo sutrikimas leido kunigaikščiui Jurijui tvirtai perimti vadovavimą.

- Gerbiamasis komtūre, prašau atidžiai klausyti, ką toliau skaitys, nes raštą teks paskelbti Pskovo turgaus aikštėje.

- Paskelbti viešai... Bet palaukit! Mūsų pasiuntiniai dar nespėjo susirinkti ir apsvarstyti šiuos naujus įvykius...

Kunigaikštis gūžtelėjo pečiais.

- Jūs galite rinktis ir tartis, kiek tinkami. Tačiau raštas yra

viešas iššūkis, skaitomas dabar mano akivaizdoje, todėl jis privalo būti viešai paskelbtas. Argi ne taip?

Kreiptasi buvo į raštininką, ir tas oriai užtikrino, kad tokie jau Pskovo papročiai.

Haseldorfas sugriežė dantimis. Teko susitaikyti su mintimi, jog padėties nebepakeisi.

- Skaitykit, - metė jis. - Mes juos sutrinsim!

Raštininkas skaitė toliau... Bus laikomasi Pskove pripažintų kovos taisyklių. Priešininkų pasirinkimo teisė paliekama vokiečiams ir niekuo nevaržoma. Nevaržoma nei ginkluotė, nei šarvuotė, bet, atsižvelgiant į tai, kad dvikovos vyks viešoje aikštėje, šaunamieji ginklai neturi būti naudojami.

- Tai štai, girdėjote... - kunigaikštis Jurijus neslėpė pasitenkinimo. - Kaip gerai viskas klostosi. Jokių varžymų jums neužkrauna. Mano dailidės dirba sparčiai. Galėsime surengti dvikovą jau rytoj. Turėtumėt būti patenkintas.

- Taip... - numykė komtūras. Čia klostėsi kažkas nenumatyta, ir tai broliui Steponui sukels nemažai rūpesčių. Tačiau jei leidžiama bet kokia šarvuotė?.. Kas gi atsilaikys prieš junkerį Haraldą, o ypač prieš riterį Rudolfą? Prieš apsišarvavusį Rudolfą jis ir pats į kovos lauką išjoti nenorėtų.

- O kas pasirašo? - paklausė jis. - Negi tas įžūlus raštas be jokio parašo? Tik “du kariai iš Žemaitijos”?

- Yra ir parašas, garbusis komtūre, - tarė raštininkas. - Šviesiausiasis mane pertraukė, nespėjau perskaityti.

- Tai skaityk! - paliepė kunigaikštis.

- “Į dvikovą kviečia, - skaitė raštininkas, vėl išvyniojęs pergamentą, - Uvis, Žybarto iš Ventės sūnus, ir Daubaras, Žybarto iš Ventės sūnus. Rašyta Pskovo mieste.”

- Žybarto iš Ventės sūnūs... - sušnibždėjo Haseldorfas.

Prieš akis iškilo rikio Žybarto žmona Medeina ir dukra Gailė, kurios kelis mėnesius buvo laikomos įkaitėmis Kuoknesės pilyje. Brolis Steponas tada įsikišo, ir teko jas išlaisvinti.* Ha-

* Apie Medeinos ir Gailės pagrobimą skaitykite Skomanto apysakose “Užkeiktas lobis” ir “Dievų valia”.

seldorfas nebuvo prietaringas, tačiau vieną kartą patyręs pralaimėjimą nuo šios šeimos, nenorėjo, kad jis pasikartotų. Juk dabar ant kortos buvo pastatytas viso Ordino likimas.

- Taip... - pakartojo jis. - Mes būsime pasiruošę.

Arklių gatvės kieme vyko svarbūs pasiruošimai. Viename pašiūrės gale su kalaviju mankštinosi Uvis, kitame, kur Vienintelis laikė savo dviratį vežimą, Einius baigė galąsti didįjį Daubaro kovos kirvį. Kirvis svėrė vos ne pusę pūdo, o jo kotas Einiui siekė iki pažasties. Einius pagarbiai paglostė delnu blausiai žvilgančius, iki melsvumo nugaląstus kirvio ašmenis. Pilkos vaikino akys spindėjo iš susijaudinimo.

- Kad taip Daubaras teutoną prisiviliotų per keturis žingsnius... Ir galas tada jam! Šarvai ne šarvai.

- Per keturis žingsnius?.. - paabejojo Zervis. - Daubaro ranka juk tiek nesiekia...

- Va, matai, koks kotas. Jis nutveria už paties galo, ištiesia ranką ir šitaip pasisuka. - Einius parodė, kaip suka kirvį jo vyriausiasis brolis, ir pats tuo stebėdamasis papurtė galvą. - Man jis parodė, kaip. Per keturis žingsnius nukerta blauzdos storumo pušį. Vienu kirčiu. Čakšt, ir nėra. Teutoną pusiau perskels. Su visais šarvais.

- Na jau!.. - Zervis pripažino nepaprastą Daubaro jėgą, tačiau jis pats buvo patyręs karys, tad viską vertino blaiviai. - Teutonas nestovės kaip koks mietas. Jis ir juda, ir pats kerta...

- Baisi kupeta! - numojo ranka Einius. Jo akimis žiūrint, vyriausiajam broliui kautynėse nebuvo lygių. - Gali tas teutonas strakseti, kiek tinkamas. Kirs Daubaras, ir bus po viskam.

Iškrovę visą mantą iš Vienintelio vežimėlio, pačiame jo dugne atsargiai paguldė gerai išgaląstą Daubaro kovos kirvį. Einius, kaip retai kas, sugebėjo išaštrinti ginklus, ir tokiu kirviu dabar galėjai skustis - jei, žinoma, jį pakeltum. Kad vežimui besitrankant per Pskovo gatvių duobes ašmenys neatšiptų, Einius

kirvį suvyniojo į aliejumi suvilgytą drobulę ir apkamšė šienu. Ant viršaus uždėjo iš pelkėje mirkyto ąžuolo pagamintą, geležimi apkaustytą Daubaro skydą.

- O kada tavo pagaląsti? - šūktelėjo Uviui, kuris pašiūrėje kartojo sudėtingus kalavijų kautynių veiksmus. Uvis ką tik vikriai permetė kalaviją iš dešinės rankos į kairę ir šoko pirmyn taip, kad žvilgantis kalavijo smaigalys įsmigtų į vieną iš tam tikslui palei sieną sustatytų šiaudų kūlių. Uvis, kaip ir kiti broliai, buvo dešiniarankis, tačiau ankstyvoje jaunystėje pateko pas Rygos akrobatus, kurie keletą metų jį mankštino, mokydami žongliruoti, todėl kairę ranką jis dabar valdė beveik taip pat gerai, kaip ir dešinę.

- Greitai... palūkėk... - atsakė jis, truputį uždusęs. Jo marškiniai kai kur prilipo prie kūno, o veidas žvilgėjo nuo prakaito. - Matai... keletą savaičių nepasimankštini, ir ne visai tas.

- Kad visai gerai! - nesutiko Zervis. - Aš juk mačiau. Kerti ir greitai, ir stipriai. Ko dar reikia?..

- Turėtų būti greičiau... - Uvis vėl perėmė kalaviją dešine ranka, o kairiąja nusišluostė nuo kaktos prakaitą. - Dabar viskas priklauso nuo mūsų.

- Žinai, - pripažino Einius, - dar reikėtų paprašyti dievų, kad rytoj mūsų neapleistų.

- Ir gerai pailsėti. - įsiterpė Zervis. - Jei būsi pailsėjęs, tai ir dievai paglobos.

- Tai iš tiesų padeda, - sutiko Uvis. Jis priėjo prie vežimo ir, padėjęs savo kalaviją ant jo krašto, pažvelgė į dugne paguldytą ąžuolinį skydą. Kirvio ašmenys buvo uždengti, tik ilgas jo kotas kyšojo iš po skydo. - Jundos kryžlankio dar neįdėjot?..

- Ar reikia?

- Būtinai.

- Bet kausitės gi jūs.

- Mes tai mes. Tačiau... - Uvis prikando lūpą ir susimąstė. - Ką sakė motina, kai iškeliavome iš Ventės? Kad Junda viską nulems. Būtinai įdėkit ir jos kryžlankį.

13

Pirmoji dvikova

Didžiojo Naugardo kunigaikščio Jaroslavo patikėtinis Kirilas nekreipė per daug dėmesio į aikštėje besistumdančią prastuomenę. Jį labiau domino, kas ir kokia tvarka sėdėjo ant tik vakar suręstos pakylos, kuri prasidėjo prie rūmų laiptų ir vienu kampu rėmėsi į baltą, gesintom kalkėm dažytą šventos Elenos cerkvės mūrą. Prieš pačią pakylą stovėjo sukryžiavę ietis kunigaikščio sargybos rinktinės vyrai, jos apatinė pakopa buvo užsėsta žemesnių dvariškių, pats kunigaikštis Jurijus, kaip jam ir priderėjo, sėdėjo ant aukštesnio krėslo pačiame viduryje, o kairėje ir dešinėje išsidėstė kiti - pagal kilmingumą ir pareigų svarbą. Naugardo kunigaikščio Jaroslavo sūnus Fiodoras, apsuptas savo palydos, sėdėjo dešinėje nuo Pskovo valdovo. Kairėje, už keleto Pskovo kunigaikščio tarybos narių, matėsi atšiaurus Kuoknesės komtūro veidas, o šalia jo - rusvu apsiaustu apsigaubęs mažasis vienuolis, kuris tiek vargo pridarė naugardiečiams per derybas. Pačiam Kirilui vieta buvo skirta greta Fiodoro, jaunojo kunigaikščio, dešinėje pusėje, tad savo padėtimi jis galėjo būti patenkintas. Tiesa, jo padėtį šiek tiek menkino tai, jog iš kairės greta Fiodoro jau spėjo įsitaisyti pirklys Gerasimas, pasipūtęs nelyginant gaidys, patekęs į povų būrį.

Apačioje sargybiniai sukryžiuotomis ietimis ėmė stumdyti prastuomenę, atlaisvindami visą plotą prieš cerkvę ir kunigaikščio rūmus, iš kurių ką tik išėjo aikštėn junkeris Haraldas. Haraldas atrodė šauniai. Jis nulenkė galvą prieš sėdinčius ant pakylos kilminguosius ir plačiai nusišypsojo, įsitikinęs savo pergale. Jo šalmo antveidis buvo nuimtas, nes pėsčiųjų dvikovoje parankiau kautis be jo. Antveidis ne tik sergsti nuo strėlių bei netikėto dūrio iš šono, bet ir neišvengiamai apriboja matomumą. Tačiau smūgių pasiekiamos svarbios kūno vietos buvo gerai apsaugotos. Visą liemenį, įskaitant pečius ir dalį kaklo, dengė iš vientiso plieno lakšto nukalti krūtinės šarvai. Rankas ir kojas iki kelių saugojo sklandžiai sunerti, judesių nevaržantys grandžių šarvai. Šarvuotę papildė kairėje rankoje laikomas apvalus, nedidelis, todėl lengvai valdomas skydas. Haraldas stovė-

jo aikštėje, apšviestas vidudienio saulės, apsaugotas dulsvai spindinčių šarvų, ir šypsojosi, suprasdamas savo nepaliečiamumą.

Dar grėsmingiau atrodė per dešimt žingsnių už junkerio Haraldo atsitraukęs riteris Rudolfas. Raitelį ir jo sunkiasvorį žirgą gaubė melsvai blizgantys lakštiniai šarvai. Kėlė siaubą vien jau šalmas, dengiantis veidą ir kaklą iki pat pečių - vientisas plieno gaubtas, kuriame nejaukiai juodavo pailgas, dviejų pirštų platumo plyšys akims. Šalmą puošė viršuje styrantis povo plunksnų kuokštas. Taip pasirengę dvikovai Rudolfo gimtosios Saksonijos turnyruose pasirodydavo tik galingiausieji didikai. Būtent šiuos puikius šarvus, kurių vertė prašoko visą jo šeimos turtą, Rudolfas laimėjo ištrenkęs iš balno Braunšveigo hercogą. Balto cerkvės varpinės bokšto pavėsyje ši Europos turnyrų blizgesiui skirta šarvuotė atrodė itin įspūdingai.

Kirilas su giliu pasitenkinimu įvertino vokiečių šarvuotę ir jų rodomą pasitikėjimą pergale. Šalia jo ant kiek aukštesnio krėslo sėdintis jaunasis kunigaikštis Fiodoras irgi liko sužavėtas. Jis sėdėjo kiek pasviręs į priekį ir šiek tiek primerkęs akis. Burna buvo pusiau pravira, ir matėsi, panašiai, kaip ir šviesiausiojo Jaroslavo, atsikišę dantys. Iš kairės, taip pat palinkęs į priekį, suraukęs kaktą, sėdėjo pirklys Gerasimas.

- Atleiskite, šviesiausiasis, kaip jums atrodo, ar mūsų posadniko atstovas dar vis norėtų lažintis už pagonis? - sušnibždėjo Kirilas, tačiau pakankamai garsiai, kad išgirstų ne tik Gerasimas, bet ir kiti naugardiečiai. - Aš savo ruožtu būčiau linkęs, jog nesismulkintų, statytų daugiau.

- Tokie šarvai!.. Beveik kaip ir tie, kuriuos dovanoja šviesiausiajam tėveliui... - nuoširdžiai nustebo Fiodoras, atgręždamas savo blyškų veidą į Gerasimą. - Kaip manai, Gerasimai? Ar lažinsies? Nors aš tai nesilažinčiau. Nebent už tuos vokiečius. Tai kaip, Gerasimai?

- Aš?.. - Gerasimas tramdė vėl kylantį įtūžį. Tie prakeikti kilmingieji negalėjo praleisti progos jam neįgėlę. - Aš manyčiau, kad man per didelė garbė šviesiausiojo tarpininkavimas...

- Nieko tokio... Atsiradus progai, mėgstu lažintis ir aš... -

jaunas Fiodoro veidas vis dar negalėjo nuslėpti nuostabos. - Bet šį kartą aiškiai matau, kieno pusėje persvara. Tai ar lažinies?

Gerasimo žandikaulių oda įsitempė ir pabalo. Turtu jis negalėjo nė iš tolo lygintis su Kirilu, ir dabar tai skaudžiai išgyveno.

- Aš priimsiu jūsų patarimą, šviesiausiasis... - tarė pirklys.

Kirilas, neslopindamas balso, kimiai nusikvatojo. Šyptelėjo ir pats Fiodoras. Nemalonų Gerasimui pokalbį nutraukė kitoje aikštės pusėje kylantis šurmulys. Ten susispietę pilies tarnai ir per pažintis pilin patekę miestelėnai skirstėsi į šonus. Stumdė juos priekyje einantis, alkūnėmis besidarbuojantis barzdotasis Vienintelis. Pasiekęs minios pakraštį, jis pasitraukė į šoną, ir už jo nugaros pasirodė jaunas ginkluotas vyras. Minia nuščiuvo, net ir be aiškinimų suvokusi, kad į aikštę žengia antroji dvikovos pusė. Pirmas pasirodė jaunas pagonis, apsivilkęs odinę, šarvais apsaugotą striukę. Plieno tebuvo tiek, kad dengtų tas vietas, kur labiausiai galėjo kliudyti priešininko kalavijo smūgis. Lakštai saugojo viršutinę krūtinės dalį, pečius ir dešiniąją ranką iki alkūnės. Šalmo pagonis neturėjo visai, ir jo raiščiu surišti šviesūs plaukai driekėsi iki pat pečių. Tai buvo aukštokas jaunas, plačiapetis vyras, tačiau prieš spindinčius Haraldo šarvus, nekalbant jau apie ant plienu gaubto kovos žirgo jojantį Rudolfą, jis atrodė ir smulkus, ir lengvai pažeidžiamas.

- O kur jo šalmas? Kur skydas? - tarsi pats savęs paklausė kunigaikštis Fiodoras.

Iš tiesų, jaunasis pagonis neturėjo net skydo, tik kalaviją. Ir tą nešėsi jau apnuogintą dešinėje rankoje. Po kaire, prie juosmens, matėsi kovinio peilio makštys, iš kurių kyšojo peilio rankena. Tiek ir tebuvo visos ginkluotės.

- Gal jam dar atneš? - garsiai svarstė Gerasimas. - Žiūrėkit, eina antrasis. Tas didelis.

Tolumoje pro dar vis minioje neužsivėrusį tarpą į aikštės pakraštį išėjo antras pagonis. Tas buvo iš tiesų galingas, neįtikėtinai plačių pečių vyras. Tačiau šarvų jis neturėjo visai. Sulenkta kaire ranka

laikė jo ūgiui pritaikytą, plienu kaustytą medinį skydą, o dešinėje nešėsi nuleistą plačių ašmenų, tačiau gana trumpo koto kovos kirvį. Apsivilkęs buvo paprastu, gal net drobiniu, plačiom ilgom rankovėm apsiaustu. Išėjęs iš minios, jis sustojo ir skydą pastatė prieš save. Jaunasis pagonis žengė dar keliolika žingsnių į priekį.

- Nejaugi tai tas, kuris su meška ritosi? - sumurmėjo Gerasimas. - Ir tokį jie stato prieš šarvuotus vokiečius?

- Gali būti, kad ten tas pats. Nors tie pagonys panašūs, - Kirilas su palengvėjimu nusišypsojo. Dėl kovos baigties jis jau neabejojo ir matė, kad Fiodorui tai irgi darosi akivaizdu. - Štai ir matome aiškiai, prie kurios pusės mums labiau vertėtų šlietis, šviesiausiasis.

- Iš kur jie tokius ir ištraukė? - atsiduso Gerasimas, nes ir jam kovos baigtis atrodė nulemta. - Tačiau jums bet kas pasakys, šviesiausiasis, kautynėse būna visaip.

- Et! Ten jie paprastai puola iš pasalų... - skubėjo įsiterpti Kirilas. - Kai tik pasirodo rimtesnė jėga, jie sprunka. O čia nepabėgs. Ir matysim, ko jie verti!

Fiodoras tylėjo. Jis stengėsi pamatyti jaunojo pagonio akis. Buvo per toli, kad gerai įžvelgtum, tačiau jam atrodė, kad jos tokios pat bebaimės, kaip ir to nukauto pagonio, kuris buvo atvilktas ir numestas prie šventosios Sofijos cerkvės Naugarde. Jį nukrėtė lengvas šiurpas.

- Bet kodėl jis neturi skydo?.. - burbtelėjo Fiodoras. - Atrodo, kad jis nė trupučio nebijo.

Šios aplinkybės negalėjo suvokti ne tik dauguma žiūrovų, bet net ir priešininkai. Junkeris Haraldas dar vis stovėjo neišsitraukęs kalavijo iš makštų. Jis apsižvalgė, tarsi ko ieškotų, o kunigaikščio sargybos viršininkas išėjo į priekį, nešinas iš vieno sargybinio paimtu skydu. Jaunasis pagonis grįžtelėjo į jį ir papurtė galvą. Paskui mostelėjo kaire ranka, dar kartą patvirtindamas, kad skydo jam nereikia ir kad jis jau visiškai pasiruošęs. Sargybos viršininkas, gūžtelėjęs pečiais, grįžo į savo vietą. Aikštėje liko tik abu kovotojai, o jos pakraščiuose - kirviu ne-

šinas pagonio ir raitas junkerio Haraldo antrininkas. Kunigaikštis Jurijus atsistojo ir, aukštai pakėlęs rankas, suplojo delnais.

Junkeris Haraldas išsitraukė kalaviją iš makštų. Jis palietė juo savo kaktą, kairįjį ir dešinįjį petį. Kalavijo ašmenys blykstelėjo, atmušdami saulės spindulius. Tuo metu jaunasis pagonis stovėjo kaip stovėjęs. Tik atidesnis žiūrovas galėjo pastebėti, jog jis truputį sulenkė kelius, o kairiąją ranką atmetė šiek tiek atgal.

Junkeris Haraldas žengė į priekį.

Dvikova prasidėjo.

Brolis Steponas, sėdintis antroje eilėje, komtūro Haseldorfo kairėje, buvo vienas iš nedaugelio susirinkusių, kurie nebuvo tikri dėl dvikovos laimėtojų. Nors jo padėčiai tai ir nelabai pritiko, tačiau per savo margą gyvenimą ir ilgas keliones jis turėjo progos stebėti ne vieną dvikovą. Ir ne tik turnyrines kovas, kurios, nors ir pavojingos, vis tiek dažniausiai buvo skirtos riterių pasirodymui prieš damas. Kelias tokias dvikovas jis matė Prancūzijos bei Vokietijos valdovų dvaruose. Tačiau jam teko matyti ir kito pobūdžio dvikovų Lombardijoje bei Feraroje. Tai buvo teisminės kovos, skirtos susikaupusiai neapykantai ir neišsprendžiamiems ginčams galutinai išspręsti. Tos buvo nuožmesnės ir turėdavo baigtis tik vieno iš besikaunančių mirtimi. Ten ir ginkluotė, ir kovojančių elgesys buvo skirtingi. Ir štai dabar jam atrodė, tarsi šioje aikštėje vienu metu atstovaujama abiejų dvikovų rūšims. Parodomajai atstovavo šarvais žvilganti junkerio Haraldo pusė, o antrajai - tas apnuogintą kalaviją nuleidęs, truputį prasižergęs šviesiaplaukis pagonis. O gal net dar labiau - tas trumpakotį kirvį nusitvėręs ir skydą šalia pasistatęs, saugantis jį milžinas. Juo labiau, kad tą jaunąjį pagonį brolis Steponas prisiminė, vos jį išvydęs. Tai buvo prieš kelerius metus Dignojos pilyje, kai jis, lydimas savo pagalbininko riterio Rudolfo, lankė Ordino tvirtoves prie Dauguvos.

Du jauni pagonys tada pasakė jam turintys išpirką už laikomas Kuoknesės pilyje žemaičių rikio Žybarto žmoną ir dukrą, o jis apsiėmė pranešti apie tai komtūrui Haseldorfui. Tas vaikinas tada kalbėjo nepriekaištinga vokiečių kalba ir atrodė ne tik bebaimis, bet ir velniškai aštraus proto. Tai, kad pagonys išėjo į aikštę taip lengvai apsiginklavę, reiškė kažkokį pragarišką sumanymą, kurį sukliudyti jau buvo per vėlu.

Komtūras Haseldorfas taip pat pažino jaunąjį pagonį ir iš įniršio sugniaužė kumščius. Tai šitas vaikinas tada išviliojo iš jo rankų belaisves ir gavo jas mainais į lobį, gulintį dabar Dauguvos dugne. Kai raštininkas perskaitė pergamente įrašytą žemaičių rikio Žybarto vardą, komtūras norėjo iš karto atsisakyti dvikovos, nes jį apėmė prasta nuojauta, tačiau buvo per vėlu. Derybos būtų sužlugusios. Bet dabar, žvelgdamas į taip nelygiai apsiginklavusius priešininkus, komtūras po truputį rimo, tikėdamasis, kad ir junkeris Haraldas, ir riteris Rudolfas pagaliau atkeršys už prieš kelerius metus jo patirtą pažeminimą. Tegu greičiau prasideda kova!

O aikštėje abu priešininkai jau suartėjo. Tiesą sakant, priartėti teko junkeriui Haraldui, nes pagonis padarė tik du žingsnius į priekį ir laukė. Paskui jis ėmė trauktis. Haraldas, kaip reikalavo turnyrų taisyklės, pridengęs pusę veido skydu ir pasisukęs šonu į priešininką, atkakliai žengė žingsnį po žingsnio priekin. Kirto kalaviju jau kelis kartus ir du kartus staigiai puolė į priekį. Bet kiekvieną kartą jaunasis pagonis vos pastebimais judesiais suskubdavo pasitraukti, ir kalavijas perskrosdavo tik orą. Pagonis stovėjo prieš Haraldą, atsukęs į jį niekuo nepridengtą veidą, ir net nekėlė kalavijo, bet laikė jį nuleidęs ir išskėtęs abi rankas į šonus. Atrodė, tarsi kalavijas jam būtų reikalingas ne gintis, o tik išlaikyti pusiausvyrai. Kiekvieną kartą, kai Haraldas, kirsdamas kalaviju, puldavo į priekį, pagonis, tarsi šoktų kažkokį pavojingą šokį ir iš anksto žinotų, kur sieks Haraldo kalavijo ašmenys, atsitraukdavo atgal. Atsitraukdavo lygiai tiek, kiek reikėjo, kad ašmenys prašvilptų pro šalį. Kai šitaip traukdamasis jis pagaliau priartėjo prie šiaurinio aikštės

pakraščio, žiūrovai, kol kas tylomis sekę kovos eigą, sunerimo. “Žiūrėsim, kur jis dabar trauksis, - murmėjo vienas kitam. - Ant iečių jį užmes!”

Sargybiniai toje aikštės pusėje jau įsirėžė ir tvirčiau suspaudė iečių kotus. Sekančiu šuoliu atgal pagonis jau būtų atsirėmęs į ietis, tačiau įvyko kitaip, ir tada išaiškėjo jo laikysenos privalumas. Haraldas, kaip ir dera dešiniarankiams, taikė į kairįjį pagonio šoną, kad besitraukiantį priešininką pasiektų dešinės rankos kirčiu. Atrodė, jog pagonis nugara jau siekia sukryžiuotas ietis, bet paskutinę akimirką jis pasilenkė taip žemai, kad Haraldo kirtis prašvilpė virš jo galvos, ir tuo pat metu savo kalaviju atbuliniu kirčiu smogė į Haraldo skydą. Išnaudodamas kirčio jėgą, atsistūmė nuo skydo ir atsidūrė Haraldui už nugaros. Haraldas susverdėjo ir vos neužgriuvo ant pasitraukti nesuspėjusio sargybinio. Jis paskubomis apsigręžė, stengdamasis prisidengti skydu, tačiau pagonis ramiai atsitraukė, vėl pasisukdamas nugara į aikš-

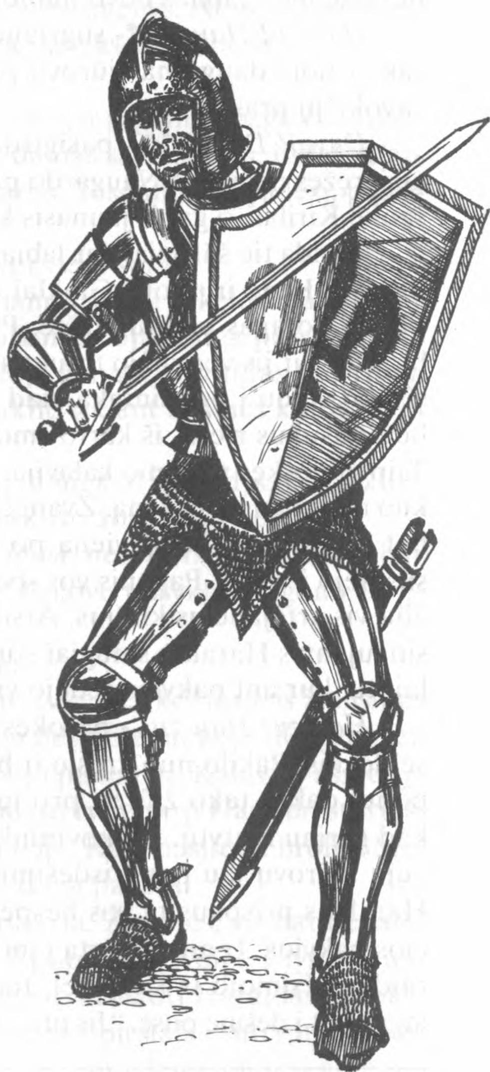
tę. Kaip ir pačioje kovos pradžioje, jis stovėjo truputį sulenkęs kojas, išskėtęs abi rankas, ir broliui Steponui pasivaideno, kad trumputis šypsnys išlenkė jo kietai suspaustas lūpas.

Minioje nuaidėjo šūksniai. Vieni įvertino judesio vikrumą, kiti šaukė iš nusivylimo, kad kova vis dar kaip reikiant neprasidėjo.

- Dabar vėl reikės jį vaikytis per visą aikštę! - nekantraudamas suniurzgė netoli brolio Stepono sėdintis Haseldorfas.

- Pribaik jį! - Haraldai... Blokšk jį į kairę, o tada kirsk! - šaukė brolis Morkus.

Ar išgirdęs šiuos padrąsinančius šūksnius, ar ir pats prarasdamas kantrybę, Haraldas, matyt, nutarė, jog metas pulti smarkiau. Jis nuleido skydą iki smakro ir pasisuko krūtine į pagonį, kad baigęs kirtį iš peties, galėtų tuojau pat smogti atbuliniu kirčiu. Žengė jis dabar į priekį didesniais žingsniais, tad pagoniui nebeužtekdavo tik lengvai šoktelti atgal. Jau per antrą išpuolį jis nebesuskubo atsitraukti, ir ginklai susikirto.

Grūdinto plieno žvangtelėjimas nuaidėjo per aikštę ir, tarsi juos pačius būtų kliudęs tas kirtis, žiūrovai krūptelėjo. Atrodė, jog plieno žvangėjimas tarsi suteikė Haraldui papildomų jėgų, nes jis tuoj pat užsimojo vėl, ir šį kartą kalavijai ne tik susikirto, bet pagonio ginklas buvo nublokštas.

- *Hau zu! Hau zu!**- sugriaudėjo galingas Haseldorfo balsas, ir nors dauguma žiūrovų pačių žodžių nesuprato, tačiau suvokė jų prasmę.

- *Davaj! Davaj!*** - pasigirdo keli balsai. Brolis Steponas atsigręžęs nužvelgė Naugardo pasiuntinius. Jam pasirodė, kad šaukė Kirilas, o gal ir jaunasis kunigaikštis.

Haraldą tie šūksniai dar labiau įkaitino. Jis vėl kirto ir puolė pirmyn. Kirto ir puolė. Ginklai žvangėjo vėl ir vėl, tarsi čaižus plieno botagas plaktų aikštę. Pagonio kalavijas vėl buvo nublokštas, ir jis vos spėjo trauktis. Haraldas neatlyžo. Jis vėl atsisuko veidu į priešininką, kad galėtų kirsti ne tik iš viršaus, bet, pasukus riešą, iš karto smogti pavojingą kirtį iš apačios. Taip atbloškęs pagonio kalaviją, jis kitą akimirką pasiektų niekuo nepridengtą jo šoną. Žvangėjo plienas jau ne po vieną dūžį, bet po du, sekančius vieną po kito taip greitai, jog jų aidas susiliejo į vieną. Pagonis vos spėjo trauktis ir atmušinėti kalaviju vis artėjančius kirčius. Atsitraukė iki pusės aikštės, o nesiliaujantys Haraldo smūgiai stumte stūmė jį tiesiai prie rūmų laiptų, kur ant pakylos sėdėjo visi kilmingieji.

- *Hau zu! Hau zu!* - pašokęs iš savo vietos, vėl šaukė Haseldorfas. Pakilo nuo krėslo ir brolis Morkus, tad broliui Steponui dabar teko žiūrėti pro jų tarpą. Jis pasilenkė į priekį, kad geriau matytų. Dvikovininkai buvo priartėję prie kilmingųjų žiūrovų jau per trisdešimt žingsnių. Dar keli šuoliai, ir Haraldas prispaus tą vos bespėjantį trauktis pagonį prie pačios pakylos. Ir antrą kartą jam kažin ar pavyks išsisukti. Haraldas užsimojo ir kirto vėl, tačiau šį kartą pagonis šoko ne atgal, bet į dešinę pusę. "Jis pradeda pavargti, - dingtelėjo broliui

---

* Kirsk! Kirsk! (*Vok.*)
** Greičiau! Greičiau! (*Rus.*)

Steponui, - nes šitaip priešas atsirado iš kairės pusės, ten, kur pagonis neturi ginklo. Jei turėtų bent skydą, kaip Haraldas, tai dar ne taip pavojinga, bet..."

Šios minties brolis Steponas nespėjo užbaigti, nes saulėje blykstelėjo oru skriejančio kalavijo ašmenys. Akimirką jam pasirodė, jog jaunajam pagoniui kalavijas išsprūdo iš rankos.

Tačiau ne!

Kalavijas ne iškrito, o buvo mestas, ir pagonis jį pagavo kairiąja ranka, nė akimirką nesutrukdydamas savo šuolio, ir dabar atsidūrė beveik už Haraldo nugaros. Tęsdamas tą judesį, pagonis sukosi į kairę ir kirto.

Kirto žemai - į kojas, ten, kur nėra šarvų.

Haraldas gręžėsi, prisidengdamas skydu ir kėlė kalaviją, norėdamas kirsti atgal, tačiau jo kairė koja staiga persisuko, ir jis nugriuvo žemėn. Dunkstelėjo šarvai, Haraldas dar ritosi šonu, stengėsi keltis, tačiau pakilo tik ant dešinės kojos ir vėl susmuko.

Kairiosios jis nebevaldė. Ir jau niekad nevaldys, nes jį kliudęs kirtis sutriuškino kelį ir perkirto abi sausgysles.

Dvikova dar nebuvo pasibaigusi, nes, nors Haraldas dabar buvo jau visiškai bejėgis, pagal Pskovo taisykles pagonis turėjo teisę jį nužudyti.

Šitaip būtų įvykę ir Feraroje.

Tačiau jaunasis pagonis atsitraukė per kokius tris žingsnius ir sustingo. Kalaviją jis vėl laikė dešinėje rankoje. Kaip jis ten atsidūrė, brolis Steponas nespėjo pamatyti. Kalavijo ašmenys tebebuvo švarūs, tarsi nebūtų jokio ryšio tarp Haraldo sutriuškinto kelio ir šio žvilgančio kalavijo. Kaip pasirodė broliui Steponui, pagonis net nebuvo per daug pailsęs.

Ilgą akimirką tvyrojo mirtina tyla. Žmonės, vis dar negalėdami patikėti tuo, kas įvyko, išpūtę akis žvelgė į tysantį ant žemės Haraldą. Po antro bandymo atsistoti Haraldas suvokė, kad nebepajėgs, todėl, kabindamasis pirštais į sutryptą aikštės žemę, bandė šliaužti suolų link. Kraujo dėmė plėtėsi apie nevaldomą, iš paskos traukiamą koją.

Pagonis lengvai būtų galėjęs nukirsti Haraldui galvą, tačiau net nesujudėjo. Atrodė, visi taip ir liks sustingę, nesugebėdami pajudėti, tačiau tada aikštėje nugriaudėjo balsas.

- *Rudolf, hau ihn nieder! Sofort!* - suriaumojo komtūras Haseldorfas. - *Sofort, den Hund. Töte ihn!**

Tarsi to garso pastūmėtas, į priekį šoko sunkusis riterio Rudolfo kovos žirgas. Visus sukausčiusią tylą nutraukė šarvų žvangėjimas ir sunkūs kanopų dūžiai. Rudolfas jau prieš tai ietį laikė parengęs kovai, o dabar jos smaigalį nukreipė tiesiai į aikštėje stovintį pagonį.

* Rudolfai, nukirsk jį! Tuojau... Tuojau tą šunį. Užmušk jį! (*Vok.*)

14

Daubaro kirvis

Jaunasis kunigaikštis Fiodoras atsilošė ir aiktelėjo. Jam pasivaideno, jog sunkiai šarvuotas žirgas su raiteliu dunda tiesiai į jį.

- Bet... Bet ar taip galima? - sumurmėjo jis. - Tai jau antras prieš tą patį...

- Tas prakeiktas pagonis kirto iš kairės, šviesiausiasis... - metė Kirilas, stengdamasis kunigaikščiui ir pačiam sau pateisinti neleistiną sunkiojo riterio puolimą. Jis visiškai pritarė Haseldorfui - tuos pagonis aikštėje reikėjo tučtuojau nukirsdinti. Ir bet kokia kaina, nes viskas bus prarasta. Reikia užmušti, o dėl dvikovos taisyklių bus galima ginčytis vėliau.

Visi vėl nuščiuvo, ir girdėjosi tik sunkūs kovos žirgo kanopų·dūžiai. Atrodė, kad išgirdęs kanopų dundesį, jaunasis pagonis norėjo bėgti arčiau prie savo draugo, tačiau buvo per vėlu. Jis atsisuko veidu į risčia artėjantį raitelį. Rudolfas jojo pasistiebęs balne ir šiek tiek palinkęs į priekį. Ietį jis laikė pusiau pakeltoje dešinėje rankoje, nutvėręs ją beveik už koto galo. Šitaip ji galėjo pasiekti toliausiai, o jei pagonis kris ant žemės, tai nesunkiai galės jį nusmeigti ir ten.

Bet jaunasis pagonis nejudėjo. Rudolfas, kaire ranka valdydamas žirgą, pasuko jo galvą truputį į šoną, kad geriau matytų, kur smeigti. Akimirka, ir žirgas jau atidundėjo, o tada jaunuolis krito. Tačiau krito jis ne į dešinę, toliau nuo žirgo, kaip tikėjosi Rudolfas ir kur jį vis tiek būtų pasiekusi prityrusios rankos valdoma ietis, bet aukštielninkas, laikydamas virš galvos kalaviją, ir tuoj pat nusirito žeme į kairę, atrodė, tiesiai po atidundančio žirgo kanopomis. Ar žirgas pasibaidė, ar jaunuolis taip tiksliai nutaikė, tačiau kanopos jo nepalietė, nes, vos žirgui pradundėjus, pagonis jau pašoko ir dabar, vėl atsigręžęs į besistengiantį suvaldyti žirgą raitelį, skubiai traukėsi atbulas. Rudolfas vos neįlėkė į pirmąją sargybinių eilę. Jaunuolio vikrumas jį taip nustebino, kad jis per vėlai pradėjo stabdyti žirgą. Kovos žirgai yra išmokyti joti tiesiai į žmones, ir šitas būtų visu smarkumu trenkęsis į sėdinčius ant pakylos, visai nekreipdamas dėmesio į tai, jog vienas iš jų yra komtūras,

o kitas - kunigaikščio Jaroslavo sūnus. Tačiau Rudolfas įtempęs jėgas truktelėjo žąslus, ir žirgas, žvangindamas šarvais ir maldamas žemę kaustytomis kanopomis, vis dėlto suspėjo apsisukti.

- *Jetzt, Rudolf... Hau zu und fehl nicht jetzt**... - dar garsiau skardėjo ir taip galingas Haseldorfo balsas.

- Apsaugok, Aukščiausias, vos neįjojo į mus! - kunigaikščio Fiodoro išblyškusį veidą nutvieskė nesveikas raudonis. - Prakeiktas vokietis! Ar tą pagonį, ar mane užmušti nori? - Jis apsižvalgė, tarsi norėtų iš čia pabėgti.

Kirilas nusišluostė prakaitą. Aprasojusi jo kakta buvo vėsi, nors saulė ir švietė, ir šildė.

- Dabar tai jau tikrai nudurs jį, šviesiausiasis, - užtikrino Kirilas. - Ir joja gi ne į mūsų pusę!

Fiodoro akys žibėjo iš susijaudinimo. Neatrodė, jog tie žodžiai jį būtų labai nuraminę.

- Bet kad nebijo tas pagonis, nė trupučio nebijo, - sumurmėjo jis. - Va dabar bus ir kitas. O tas - tai didelis!

Išties, kai Rudolfas pagaliau įstengė apgręžti savo žirgą ir vėl stipriai suspaudė rankoje ietį, jį pasitiko pasikeitęs vaizdas. Jaunasis pagonis, laikydamas rankoje nuleistą kalaviją, dar atbulas traukėsi ir buvo jau netoli žiūrovų kitoje aikštės pusėje. Tačiau dabar ryžtingu žingsniu į aikštę išėjo jo draugas.

Rudolfas tik truputėlį pristabdė žirgą. Pirmąjį kartą jis puolė negalvodamas, nes reikėjo vykdyti jam mestą įsakymą; puolė iš karto, nes priešininkas buvo per daug nelygus. Tačiau šis, dabar įžengęs į aikštę, jau buvo lygesnis. Ne tik todėl, kad tai buvo kur kas didesnis ir stipresnis vyras, bet dar ir todėl, kad nešėsi didelį skydą ir blausiai žvilgantį kovos kirvį. Todėl reikėjo keisti kovos būdą, ir Rudolfas, dabar suėmęs ietį per vidurį, atrėmė jos kotą į žirgo šarvų kraštą, nes šiuo jojimu jis privalės smogti ietimi į skydą. Smogti, kartu panaudojant ir žirgo jėgą, kad skydas skiltų arba vyras, smūgio priblokštas, suklupty. Tada tereikės greitai apgręžti žirgą ir, jei ietis bus

---

* Dabar, Rudolfai... Kirsk ir dabar neapsirik. (*Vok.*)

lūžusi, išsitraukti kalaviją bei pribaigti dar apkvaišusį nuo smūgio priešininką.

Atrodė, jog ir stambusis pagonis numatė jo veiksmus. Jis sustojo, pasisuko kairiu šonu į pradedantį įsibėgėti Rudolfą, atstatė skydą, įtraukė sprandą ir įsirėžė. Atrodė, kad jo ir taip neregėtai stambūs pečiai dar labiau sustambėjo. Minia užgniaužė kvapą. Šį kartą nebuvo abejonės, jog susidūrimas įvyks taip, kaip jis ir privalėjo įvykti. Sunkus šarvuotas žirgas, greitėdamas su kiekvienu šuoliu, dundėjo tiesiai į skydą atstačiusį vyrą. Šį kartą Rudolfas jojo pasilenkęs į priekį, priglaudęs ietį prie šarvuoto žirgo kaklo. Raitelis, žirgas ir priekyje jų lekiantis ieties smaigalys tapo vienu kūnu. O prieš artėjančią ietį, tarsi ir pats būtų iškaltas iš to paties ąžuolo, kaip ir jo geležimi kaustytas skydas, įsirėžęs stovėjo plačiapetis pagonis. Susidūrimas buvo neišvengiamas...

Smūgį žiūrovai jauste pajuto, tarsi po jų kojomis būtų sudrebėjusi žemė. Trenksmas susiliejo su skylančio ąžuolo ir lūžtančio plieno garsais. Dundėjo žirgo kanopos, skriejo į šalis sutrupintos ieties šipuliai, o dalis skydo atsimušė į prajojančio žirgo šarvus. Didįjį pagonį smūgis bloškė atbulą, jis susverdėjo, bet atsistūmė trumpakočiu kirviu į žemę ir nepargriuvo. Tačiau kairėje rankoje laikomas skydas buvo perskeltas pusiau, ir jam besistojant likusi didesnioji skydo dalis išslydo ir trenkėsi į žemę. Kairioji galiūno ranka nusviro. Atrodė, jog jis jos nebevaldo.

- O švenčiausieji Kirilai ir Metodijau! Jam ranką sulaužė! - sušvokštė Kirilas. - Pribaigs dabar... Pagaliau!

- Bet juk tokį puolimą atlaikė... - sumurmėjo Fiodoras. - Negi tas prakeiktas vokietis vėl puls tiesiai į mūsų pusę?..

Atrodė, jog taip ir įvyks. Riteris Rudolfas nujojo iki priešingo aikštės krašto ir apgręžė žirgą. Jis pakraipė galvą, pro šalmo plyšį įvertindamas padėtį. Jaunasis pagonis, kaip ir prieš puolimą, stovėjo dešinėje aikštės pusėje. Jam pasitraukti nebuvo vietos, nes kniaziaus sargyba laikė sukryžiuotas ietis taip, kad tarpo tarp jų neliko. Galiūnas pasitraukė atbulas beveik iki aikštės vidurio. Skilęs skydas ir ieties šipuliai liko susidūri-

mo vietoje. Plati kairioji rankovė buvo perplyšusi, ir galėjai matyti, kaip sunkiasi kraujas. Jis varvėjo nuo sulenktų rankos pirštų ant žemės. Jei ir ne sulaužyta, ranka buvo sužeista. Dešiniąja jis laikė nuleistą kovos kirvį. Sunkų ir plačių ašmenų kirvį, tačiau neįprastai trumpu kotu. Jaunasis pagonis paėjėjo į priekį taip, kad dabar abu stovėjo maždaug aikštės viduryje, per kokius dešimt žingsnių vienas nuo kito.

- *Erst den Grossen, Rudolf... Kopf ab!** - šaukė jau beveik užkimęs Haseldorfas. Tačiau Rudolfas buvo prityres karys, todėl ir be patarimų žinojo, ką daryti. Rankoje likusį ieties koto galą jis nusviedė į šalį ir išsitraukė savo didįjį kalaviją. Jis labiau tiko dviems rankoms, tačiau Rudolfas buvo pakankamai stiprus ir nesunkiai valdė jį vien dešiniąja. Turėdamas tokį ginklą, jis ir be ieties galėjo pasiekti savo priešininką, o pats likti nepasiekiamas. Aišku, pirmiausia reikėjo pribaigti tą didįjį su kovos kirviu, nes nors kirvio kotas buvo per trumpas, kad ašmenys kliudytų Rudolfą, tačiau jis galėjo pakirsti žirgo kojas.

Pentinais paragintas žirgas vėl pajudėjo. Šį kartą ne kiek įkerta, nes reikėjo prajoti pro šalį taip tiksliai, kad tik kalavijo smaigaliu kliudytum priešininką, o jis tavęs nepasiektų. Suvokė, kurį dabar puls, ir abu pagonys. Jaunasis kažką šūktelėjo plačiapečiui. Tas neatsakė, tik linktelėjo galvą ir stovėjo ramiai, kiek pasviręs priekin ir nuleidęs rankas. Kraujas lašėjo nuo kairės rankos pirštų ant sutryptos žemės, plačios rankovės dengė kairiosios rankos žaizdą ir dešinėje laikomo kirvio kotą.

Kovos žirgas skriejo lengva ristele, Rudolfas buvo jau per du šuolius nuo plačiapečio ir lanku kėlė savo ilgąjį kalaviją virš galvos. Jau galėjai numatyti kirčio kryptį, kai plačiapetis staiga pasisuko dešinėn, dešiniąją ranką su kirviu atmesdamas atgal, tarsi norėdamas juo paliesti žemę.

O po to!..

Dar ilgus metus pskoviečiai ginčijosi, kas įvyko po to. Ne dėl pasekmių. Pasekmės, nors ir sunkiai įtikėtinos, liko visiš-

---

* Pirma didįjį, Rudolfai.. Galvą nukirsk! (*Vok.*)

kai aiškios. Visi vieningai sutarė, kad plačiapetis smogė besisukdamas, sutarė ir dėl to, kad kirvis turėjo ne trumpą, bet net stebėtinai ilgą kotą. Kotą pagonis per visą dvikovą laikė paslėpęs plačiojoje apsiausto rankovėje. Todėl ir ėjo, ir stovėjo ranką nuleidęs, ir todėl tas prityręs vokietis prijojo per arti.

Tai buvo aišku, tačiau ar tas baisusis pagonis sukosi pusę apsisukimo, ar visą, ar jis pritūpė ir kirto iš apačios tuo pat metu stodamasis, ar kirto sukdamas kirvį virš galvos, - tais klausimais pskoviečiai nesugebėjo sutarti.

Nes buvo akivaizdu - reikėjo padaryti kažką, kas buvo virš žmogaus jėgų, kadangi smūgio pasekmės buvo stulbinančios.

Galiūnas pasisuko, žybtelėjo to staiga ištįsusio kirvio ašmenys, ir atrodė, jog dar prieš pasigirstant triuškinančiam smūgio garsui, riteris Rudolfas su visais šarvais kilte pakilo iš balno. Jis pakilo, jo kalavijas išslydo iš rankos ir nuskriejo į šoną, o žirgas suklupo ir, maldamas kojomis, žvangėdamas šarvais, ritosi į aikštės vidurį. Ritosi jau be raitelio, nes šis smūgio jėgos tapo nublokštas ir krito aukštielninkas. Atsitrenkė į žemę, šarvuota dešinioji ranka dar truktelėjo, ir jis nurimo. Ir nuo pakylos buvo matyti, kad tuose puikiuose, melsvo atspalvio krūtinės šarvuose žiojėjo dviejų plaštakų ilgio plyšys, pro kurį plūdo kraujas. Matyt, kirvis siekė širdį.

Žirgas atsistojo ir, pasukęs galvą į šoną, bėgo aikštės pakraščiu. Baisusis smūgis perkirto žirgo šarvus ir kliudė kaklą.

Abu pagonys dabar priėjo arčiau vienas kito ir atsisuko į kunigaikščio Jurijaus pusę.

- Koks kirtis... - sušnibždėjo kunigaikštis Fiodoras. - Gailestingasis Viešpatie, koks kirtis! Tai jie nori, kad prieš tokius vyrus dėtumės. Prarado protą tas komtūras?

- Jis neteko žado, - pastebėjo pirklys Gerasimas, nes ką tik visą aikštę drebinęs komtūro Haseldorfo balsas nutilo, o pats komtūras sėdėjo sustingęs, tarsi netikėdamas savo akimis.

- Blogai tau patariau, gerbiamas Gerasimai.. - vis dar neatsikvošėdamas, purtė galvą Fiodoras. - Blogai, blogai... Pasirodo, reikėjo lažintis!

- Čia kažkas neaišku, šviesiausiasis... - lemeno visai sutrikęs bojarinas Kirilas. - Neaišku ir nesuprantama.

- Sakėte, pamatysim, Kirilai, - nekantriai nutraukė jį Fiodoras. - Tai ir pamatėm. O ko ten ieško tas vienuolis?..

Ir žiūrovai, ir kunigaikščio Jurijaus svita sustingo ir tarsi laukė, kas sugebėtų bent šiek tiek paaiškinti šiuos stulbinančius įvykius. Tik mažasis vienuolis prasibrovė pro pakylą saugančius sargybinius ir nuskubėjo prie nejudančio Rudolfo kūno.

- Duos paskutinį patepimą, - spėjo Gerasimas.

- Per vėlu.

Aikštėje vienuolis jau atsiklaupė prie riterio kūno. Jis pridėjo abi rankas prie krūtinės šarvų. Persižegnojo, palikdamas raudoną dėmę ant kaktos ir rudojo abito. Atsistojęs iškėlė abu delnus į viršų ir atsisuko į kunigaikštį Jurijų.

- Šviesiausias Pskovo valdove! - sušuko jis nebloga rusų kalba ir stebėtinai skardžiu balsu. - Šiandien savo akimis regėjote, kaip šėtonas įsėlino į jūsų pilį. Pats šėtonas, pats pragaro vyresnysis, atkeliavo pas jus, nes ne tiedu čia laimėjo... Ne jie... Jie tik šėtono įrankiai...

Kunigaikštis Jurijus, kuris, kaip ir dauguma žiūrovų, dar nebuvo visai atsitokėjęs, atsistojo. Dabar visų dėmesį prikaustė aikštėje prie riterio lavono stovintis smulkusis vienuolis.

- Patys savo akimis matėte, kaip šėtonas išdrįso ateiti į jūsų cerkvių pavėsį! - šaukė jis. - Tai įvyko todėl, kad nuodėmė jam atvėrė kelią... Nuodėmė! Nesantaikos nuodėmė, puikybės nuodėmė, pavydo kitiems krikščionims nuodėmė. Ir štai pasekmė - balti jūsų kryžiai šėtonui jau nebebaisūs; jis įžengė į jūsų tarpą šių savo tarnų pavidale, ir visi regėjote jo galią.

Šaltu šiurpu tie žodžiai sukrėtė didžiumą žiūrovų. Nesantaikų ir puikybės Pskove buvo pakankamai, visi tai gerai žinojo. Įvykiai, kurie kol kas buvo visai nepaaiškinami, dabar tarsi pradėjo įgauti prasmę.

- Šviesiausiasis kniaziau, Pskovo valdove! Įsakykit suimti šiuos šėtono įrankius... Sudeginkit juos už miesto! Pelenus paleiskit pavėjui, ir šėtono galia bus sulaužyta!

15

Šarvai Naugardo kunigaikščiui

Uviui ir Daubarui tapo aišku, jog padėtis staigiai ir pavojingai pasikeitė. Ką tik jie buvo nugalėtojai, ir atrodė, jog viskas jau išspręsta, o dabar jiems gresia ne tik visų pastangų žlugimas, bet ir mirtis. Ne veltui Junda Daubarui buvo sakiusi, kad tas mažasis vienuolis - pavojingiausias iš visų teutonų. Tokio, atrodytų, visuotinio pralaimėjimo akivaizdoje jis sugebėjo ne tik paveikti Pskovo kilminguosius, bet ir suteikti kunigaikščiui Jurijui veikimo laisvę, kuria jis dabar, aišku, nedelsdamas pasinaudos. Pirmas žingsnis jau buvo žengtas - sargybai įsakyta neišleisti jų iš aikštės. Uvis su Daubaru dabar stovėjo suglaudę nugaras, ir jei ne Daubaro baisusis kirvis ir blizgantis kalavijas Uvio rankoje, uolesnieji iš sargybinių jau būtų puolę juos suimti. Norint pastūmėti juos šiam lemiamam žingsniui, reikėjo užsitikrinti Pskovo kunigaikščio dvariškių pritarimą, ir brolis Steponas tai puikiai suprato.

- Kiek kartų pagonys yra puolę jūsų žemes, kiek kartų plėšė jūsų turtą? - šaukė jis, kreipdamasis į aplink kunigaikštį Jurijų sėdinčius kilminguosius. - Kiek jie yra išsivedę jūsų žmonių, kiek pagrobę jūsų dukrų? Kodėl taip nutiko? Negi Pskovo bojarinams trūktų drąsos? Ne! Šimtą kartų ne! Mes, vokiečiai, gerai pažįstame jūsų narsą. Esame susitikę garbingoje kovoje, ir jūsų ginklą gerbiame... Lenkiamės jūsų narsumui! - Jis nusilenkė pakylai, ir Pskovo bojarinai tarpusavyje susižvalgė. Jau vien iš veidų išraiškų galėjai spręsti, jog ši kalba jiems labai patiko. - Ne dėl pskoviečių bailumo taip suįžūlėjo pagonys! Jokiu būdu ne! Suįžūlėjo jie todėl, kad jų pusėje šėtonas... Jie siaubė Pskovo žemes ne vieni, o padedant pragaro jėgoms. Pats šėtonas žygiavo jų gretose...

- Neteisybė, neklausykit to vokiečio, Pskovo vyrai! - stengėsi perrėkti jį Uvis, tačiau jam tai sunkiai sekėsi, nes brolis Steponas stovėjo arčiau pakylos su kilmingaisiais. Be to, jo išlavintas pamokslininko balsas bei iškalba buvo akivaizdžiai pranašesni. - Mes kovėmės ir nugalėjome. Matėte tai savo akimis...

- Matėte savo akimis! - pagavo Uvio sakinį brolis Stepo-

nas. - Taip, matėte! Šėtono darbą visi regėjote! Ir kas iš jūsų, garbingieji Pskovo didžiūnai, galėtų pakartoti tą kirtį? Kas? Niekas, nes ne žmogaus ranka jį valdė. Taip, jūs matėte. Matėte klastą, kuri iš pradžių paslėpė ginklą, o po to matėte šėtonišką kirtį. Pažvelkite, Pskovo didžiūnai, ar tai žmogaus darbas?.. - Jis ištiesė savo ranką į tą pusę, kur parkritęs baigė nukraujuoti didysis Rudolfo kovos žirgas. Kraujas nesigėrė į kietai sutryptą aikštės žemę, ir klanas aplink parkritusį žirgą plėtėsi. - Įsidėmėkite! Toks didelis, šarvuotas žirgas. Ir štai, pažvelkite! - ranka apibrėžė lanką ore ir grįžo prie Rudolfo kūno, tysančio prie brolio Stepono kojų. - Pažvelkite į krikščionio kūną, pakirstą šėtono valdomos rankos. Šis riteris pasiaukojo dėl jūsų, pasiaukojo, idant mes, sujungę jėgas, sunaikintume pačius pragaro vartus, pačią šėtono buveinę!..

Brolis Steponas nutilo. Reikėjo prieštarauti, reikėjo šaukti visu balsu, jog tai melas ir apgaulė, tačiau Uvis karštligiškai gniaužė prakaituotame delne kalavijo rankeną, nepajėgdamas rasti tinkamų žodžių. Kunigaikštį Jurijų ir kitus kilminguosius akivaizdžiai užvaldė brolio Stepono balsas. Kad ir ką Uvis pasakytų, mažasis vienuolis viską sugebės pasukti savo naudai. Atrodė, jog jis tik ir laukė, kad Uvis įsiterptų.

- Tad matote, šviesusis valdove Jurijau, šviesiausiojo Jaroslavo sūnau Fiodorai ir garbingieji Pskovo vyrai, - tęsė brolis Steponas. Dabar jis ruošėsi dalykiškai pasakyti, ką reikės daryti. Lėtai nuleido ranką ir dar kartą parodė į Rudolfo kūną. - Štai prieš jus guli auka. O štai ten stovi šėtono įrankiai. Reikia veikti ryžtingai, kad šio nekalto krikščionio kraujas nekristų ant mūsų ir jūsų galvų...

Jis vėl nutilo. Tai buvo laukimo tyla, kuri, jam vėl prabilus, turėjo tapti veiksmu.

Tačiau ne brolis Steponas nutraukė šią tylą.

- Tai jis buvo šėtono išpera, tas, kuris ten tyso! - staiga pasigirdo stiprus, sodrus balsas. Visi sužiuro į vakarinę aikštės pusę, kur pro sargybinius, nors jiems ir buvo prisakyta nieko neleisti į aikštę, prasibrovė galingas, žilstančia barzda vyras.

Barzdočius ranka parodė į brolį Steponą. - Tai ne pagonys, bet tas vokietis paisto jums niekus. Meluoja, kaip ir visi vokiečiai!

- Šviesiausiasis kniaziau Jurijau... Paliepkite šitą suklaidintą nelaimingąjį išvesti! - kreipėsi į pakylą nė trupučio nesutrikęs brolis Steponas. - Sargyba!

Sargybos viršininkas stovėjo prie pakylos, ir vienuolis atsigręžė į jį. Mostelėjo ranka, laukdamas, kad jo įsakymas būtų įvykdytas.

- Tai tas, kuris drybso, tas, kurį nukirto jūsų akivaizdoje, yra jūsų brolių žudikas! Tai jis Jurjeve žudė. Aš savo akimis mačiau! - toliau šaukė barzdočius. - Jis pagaliau nukirstas už prakeiktų vokiečių nuodėmes...

- Išveskit jį! Tuojau pat! - įsakmiai pakartojo brolis Steponas.

Sargybos viršininkas nejudėdamas iš vietos papurtė galvą.

- Tai Vienintelis... - tarė jis, tarsi tai viską paaiškintų.

Pirmą kartą per visus šiuos įvykius brolis Steponas sutriko.

- Koks vienintelis?.. Jis ne vienintelis šėtono įrankis čia!

- Vienintelis, paliktas gyvas! Tu, nuskuręs vokiečių rėksny! - šaukė net įraudęs barzdočius. - Žinokite, Pskovo žmonės, kai Jurjeve žudė jūsų beginklius vyrus, šitas, kuris drybso, buvo pats pirmas! Jis kirto, jis smaugė! Jei šitas buvo krikščionis, tai duokite mums čionai patį šėtoną.

- Šviesiausiasis kniaziau! - brolis Steponas žengė kelis žingsnius pakylos pusėn, kreipdamasis tiesiai į kunigaikštį Jurijų. - Liepkite nuraminti šitą žmogų. Šitą melagį.

Užuot atsakęs, kniazius Jurijus skėstelėjo rankomis, parodydamas, jog jis bejėgis.

- Tai Vienintelis... - pakartojo ir jis. - Tegu išsikalba. Mat žmonės...

Kunigaikštis puikiai suprato, jog viešai, prie žmonių, neįmanoma jėga sutramdyti Vienintelio. Dabar tai pradėjo suvokti ir brolis Steponas. Vienintelis atvėrė seną, tačiau neužgijusią žaizdą, kuri pskoviečių atmintyje tebekraujavo.

- Pskoviečiai, jūs išklausėt daug žodžių iš to vokiečio kose-

rės. Išklausėte daug melo! - tebešaukė Vienintelis. - Girdėjot apie šėtoną. Bet kas jums tai šneka? Žinokite, jog tai žodžiai iš klaidatikio lūpų!

- Pskovo gerieji žmonės... Juk jūs patys matėte savo akimis, - bandė įsiterpti brolis Steponas.

- Tylėk tu, melagi! - suriko Vienintelis. - Tie vokiečiai, kurie čia aikštėje krito, buvo prastesni kariai. Štai jums ir visas šėtonas! Tas, kuris nukirstas, labiau tiko beginklius žudyti. O jie?.. - Vienintelis ištiesė ranką į dar vis nugaras suglaudusius Uvį ir Daubarą. - Ar kariams, kurie laimėjo jūsų akivaizdoje, neleisite tarti žodžio?

Šį kartą brolis Steponas suprato, kad stojusios tylos jam pertraukti nevalia. Uvis, padėjęs kalaviją ant žemės, žengė į priekį. Jam atrodė, jog beginklio žmogaus žodis šiuo atveju bus įtaigesnis, jis suvokė ir tai, ką dabar reikia sakyti.

- Šviesiausiasis kniaziau Jurijau, šviesiausiasis Fiodorai... Jūs norite žinoti, kodėl mes laimėjome? Pasakysiu! Laimėjome todėl, kad vokiečių šarvai prasti.

- *Was lügt er da?** - pašoko iš vietos komtūras Haseldorfas. Jis pakankamai suprato rusiškai, jog suvoktų, kas kalbama, tačiau iš susijaudinimo jam pritrūko rusiškų žodžių. - *Die wollen unsere heilige Sache mit ihren elenden Lügen beschmutzen... Heiden sind unser gröster Feind. Heiden! Das darf man nie vergessen...***

- Ką jis ten pliurpia?

- Ei, kalbėk žmogiškai! - šūktelėjo arčiau stovintys. Tai padrąsino ir kitus. Šurmulys nusirito per minią. Brolio Stepono prieš tai pasakyti žodžiai jau prarado vertę. Atrodė, jog tai suprato ir jis pats. Dar mėgino kažką pasakyti, bet nutilo, kai ant jo užriko Vienintelis.

- Nutilk, melagi!.. Leisk tiems, kurie laimėjo, tarti žodį. Ką sakei apie šarvus?

---

* Ką jis ten meluoja? (*Vok.*)

** Jie bando mūsų šventą tikslą suniekinti savo melais. Pagonys yra mūsų bendras priešas. Pagonys. To negalim niekad pamiršti... (*Vok.*)

- Kad jie prasti. Teutonai atėjo čia, piršdami jums sąjungą, tačiau tai klasta, šviesusis Fiodorai Jaroslavovičiau. - Uvis nusilenkė Fiodorui . - Klasta jie nori įvilioti Didįjį Naugardą į sekinančias kovas, kad patys galėtų užimti jūsų žemes. Ar maža jų jau užėmė?

Komtūras Haseldorfas nenustygo vietoje. Brolis Steponas, atrodo, jau nedaug ką tegalėjo pakeisti. Reikėjo gelbėti tai, kas dar gelbėtina.

- *Diese verdammte Heiden sollen das Maul halten!** - sušuko jis, pakilęs iš krėslo. - *Sofort schluss damit!*

Vienintelis dabar pažvelgė tiesiai į kunigaikštį Jurijų ir mostelėjo komtūro link..

- Šviesiausias... Užčiaupkit tą vokietį, jei jis žmogiškai kalbėt nemoka.

- Užčiaupkit!

- Užkiškit gerklę tam teutonui!

- Ką jis sapalioja? - aidėjo šūksniai iš žiūrovų minios.

Haseldorfas dar norėjo kažką pasakyti, tačiau kunigaikštis Jurijus atsistojo ir ryžtingai pakėlė ranką. Jis nepasižymėjo iškalba ir mieliau būtų su valdovo orumu klausęsis ginčų; be to, vokiškai tesuprato keletą žodžių, todėl jautėsi sutrikęs.

- Ką sako garbusis komtūras?

- Šviesiausiasis, jis nori, kad tas ten nutiltų, - paaiškino vertėjas.

- *Diesen Lügner muss man in Ketten legen!*** - iš visų jėgų suriaumojo Haseldorfas, rodydamas pirštu į Uvį, tačiau tai tik atkreipė visų dėmesį į aikštėje stovintį Uvį. Kunigaikštis Jurijus nekantriai skėstelėjo abiem rankomis, leisdamas suprasti, jog pageidautų tylos.

- Aš noriu apsaugoti šviesiausiojo brolį nuo šitų klastos, - paskubėjo išnaudoti tylą Uvis. - Todėl ir kreipiuosi į jus ir į Fiodorą Jaroslavovičių. Tie šarvai, kurie atvežti dovanai, tai iš tiesų klasta. Jie dovanojami tik tam, kad būtų galima nužu-

---

* Tie prakeikti pagonys privalo tylėti! Tučtuojau baigti! (*Vok.*)

** Šį melagį reikia apkalti grandinėmis! (*Vok.*)

dyti Didžiojo Naugardo kniazių Jaroslavą. Aš tuščiai nekalbu! Mes tai galime įrodyti.

Jaunasis Fiodoras dar labiau išblyško.

- Nužudyti mano tėvelį? - paklausė jis taip garsiai, kad išgirdo ir aplinkiniai.

- Taip! Nužudyti, - patvirtino Uvis. - Jie skirti tam, kad iš pasalų galėtų būti nukirstas šviesiausiasis kniazius Jaroslavas...

Fiodoras stengėsi suvokti, kas sakoma, tačiau galutinai sutriko. Jis atsisuko į patį komtūrą.

- Tas sako: nužudyti... Bet kaip?

- *Er lügt, er lügt... Es ist nichts als Lügen...* - riaumojo visas paraudonavęs Haseldorfas. Jis ne visiškai suprato kaltinimą, tačiau suvokė, jog jis sunkus. - *Haut den verdamten Heiden nieder**...

Brolis Steponas pajuto, jog komtūras nepajėgs atremti šio kaltinimo.

- Jis metė įžeidžiančiai melagingą kaltinimą, gerbiamieji... - rusiškai šaukė brolis Steponas. - Jis privalo už tai atsakyti. Jis privalo įrodyti!

- Mes įrodysim! - Uvis tučtuojau pagavo šį žodį ir sviedė jį broliui Steponui atgal. - Taip, mes įrodysim! Mes ne vokiečiai, mes kaltinimais be įrodymų nesisvaidom.

- Girdėjote? - kreipėsi brolis Steponas į kunigaikštį. - Girdėjote, ką jis sakė? Jie atsakys, jei neįrodys. Savo galvomis atsakys!

- Suprantama, atsakys, - sutiko kunigaikštis Jurijus. - Kaip įrodysite?

- Atneškite šarvus, kurie skirti šviesiausiajam Jaroslavui.

Brolis Steponas išvertė, kas buvo pasakyta, ir komtūras papurtė galvą.

- Komtūras Haseldorfas sako, jog valdovui skirtų šarvų pagonių šunims jis nerodys.

- Bijote parodyti todėl, kad jie peršaunami. Peršaunami kaip minkštas sūris!

---

* Jis meluoja, meluoja. Tai vienas melas. Nukirskit tą prakeiktą pagonį! (*Vok.*)

Šitiek Haseldorfas suprato.

- *Das ist das beste Panzer der Welt... Undurchschiessbar. Ueberhaupt undurchschiessbar...* * - suriaumojo jis.

- Tas vokietis kartoja, kad šarvai neperšaunami... - dabar išvertė kunigaikščiui Uvis. - Tai ko jie bijo atnešti? Bijo, kad parodytume, jog jie lengvai peršaunami. Štai kas! Bijo, kad prieš jūsų akis neatidengtume klastos.

- *Undurchschiessbar!* - kartojo Haseldorfas. - *Bei keinem, und von jeder Stellung...* **

- Sako, niekas neperšautų. Jis meluoja. - Uvis nusilenkė dar vis tebestovinčiam Fiodorui. - Leiskite, ir parodysime jums. Parodysim, jog juos peršauti gali net moteris.

- *Eine Frau?.. Er ist total verrückt...* - komtūras papurtė galvą, pats stebėdamasis tuo, ką išgirdo. - *So lass ihn doch...* ***

- Komtūras sako, kad šarvai bus atnešti, - pridūrė brolis Steponas. - Ir visi tai girdėjote. O šmeižikai už šiuos žodžius atsako savo galvomis. Ar girdėjote? Jie tvirtina, kad net moteris juos peršautų.

- Moteris ir peršaus! - tvirtai tarė Uvis.

---

* Tai geriausi pasaulio šarvai. Neperšaunami, visiškai neperšaunami... (*Vok.*)

** Neperšaunami. Niekieno ir iš jokios pusės... (*Vok.*)

*** Moteris? Jis visai sukvailiojo... Tai leiskim! (*Vok.*)

16

Jundos strėlė

Šarvų puošnumą paryškino sutryptas, krauju apšlakstytas aikštės grindinys. Juos atnešė du tarnai kartu su šarvams skirta stovyla ir pastatė priešais varpinę. Ten prieš tai būriavosi dvaro tarnai ir keli į pilį prasmukę miestelėnai, tačiau sargybiniai juos dabar išvaikė. Šarvai blizgėjo nugludintais skydų paviršiais, sudėtingas sumaniai išraižytas raštas žaismingai vingiavo glotniai nukaltu plienu.

- Tai Bremeno kalvių darbas, o raižiniais jie papuošti Rygoje... - aiškino per vertėją komtūras Haseldorfas šarvų dar nemačiusiems kilmingiesiems. - Štai Riurikovičių ženklas, o čia šviesiausiojo Jaroslavo herbas. Plienas grūdintas slaptu Bremeno kalvių būdu, ir, kaip matote, visi šarvų paviršiai nuožulnūs. Plienas - neperkertamas. Kad ir kur kirstų strėlė, ji nuslys šarvais. Valdovo verta dovana. Šie šarvai apsaugos jį nuo visų pavojų. O tie niekingi melagiai sumokės savo galva už šmeižtą!

- Prašau juos apgręžti! - Uvis stovėjo kiek toliau nuo šarvus apstojusių kilmingųjų. Trys ietimis ginkluoti sargybiniai dabar neatsitraukė nuo jo nė per žingsnį. To pareikalavo brolis Steponas. Daubarą visą laiką lydėjo šeši.

- Mano šviesiausiasis brolis savo priešus pasitiks krūtine... - sausai tarė šalia stovintis kunigaikštis Jurijus.

- Neabejoju, kad taip, jūsų šviesybe. Ir nugalės atviroje kovoje. Tiktai ne su šitais šarvais, nes jie skirti tam, kad išdavikai nušautų jį iš užnugario. Dar kartą prašau juos apgręžti.

Vertėjas paskubomis šnibždėjo, kas sakoma, komtūrui, kuris besigėrėdamas šarvais ir įsitikinęs savo laimėjimu, jau buvo aprimęs. Dabar jį vėl nutvieskė įtūžio raudonis. Netardamas nė žodžio, jis pats priėjo prie šarvų stovylos ir, nelaukdamas tarnų pagalbos, juos apsuko. Šarvų nugarą puošė ne herbai, o įmantrus augalų raštas. Nugaros šarvų skydai buvo dar stambesni ir ne mažiau nugludinti.

- Pasakykit tam šmeižikui, jog iš nugaros pusės valdovas dar geriau apsaugotas, negu iš priekio. Plienas storesnis ir tvirtesnis!

Tai matė ir pats Uvis. Augalinis raštas mirguliavo ir vynio-

josi, kildamas šarvų skydais aukštyn, o kairėje ir dešinėje pusėje, maždaug po mentėmis, susivijo į sudėtingas ąžuolo lapų puokštes. Pats tų puokščių vidurys buvo net įdubęs. Tai ten, kaip pastebėjo Junda, per daug į savo darbą įsijautęs šarvus puošęs dailininkas dėl grožio paaukojo nuožulnumą. Stipriai šauta į tą vietą kieto plieno strėlė galėjo juos prakirsti...

- Pakaks pagaliau! Gana įžeidinėjimų ir melo! - dar vis įtūžęs švokštė Haseldorfas. - Štai šarvai. Šaukit pagaliau! Šaukit, iš ko tik norit.

Vertėjas pradėjo versti, tačiau rankos mostu jį sustabdė šalia stovėjęs brolis Steponas.

- Gerbiamasis komtūras sako, kad metas šauti... Tačiau atminkite - jūs sakėte, kad šaus moteris. - Jis pažvelgė į šarvus ir, atrodo, šyptelėjo. - Tikiuosi, kad rasite tokią, kuri moka šauti...

Įsmeigė žvilgsnius į šarvus ir kunigaikštis Jurijus bei kiti kilmingieji.

- Bus nelengva, - linktelėjo Uvis. - Tačiau pabandysime.

Visą tą laiką Junda stovėjo netoli varpinės, už ten susispietusių tarnų bei tarnaičių. Ji buvo pakankamai aukšta, kad per jų galvas matytų aikštę, o reikalui esant, galėtų nesibraudama per minią greitai pasiekti Vienintelio vežimą, kur po šiaudais gulėjo paslėptas jos kryžlankis. Nors ji buvo įsitikinusi, jog Uvis ir ypač Daubaras dvikovoje laimės, tačiau reikėjo pasiruošti visiems netikėtumams. Kai krito Rudolfas, ji sušnibždėjo padėkos maldą deivei Medeinai, tačiau netrukus viskas pasikeitė. Kurį laiką jai atrodė, jog brolis Steponas savo kaulėtuose, riterio Rudolfo krauju apšlakstytuose delnuose laiko kietai suėmęs visus, esančius aikštėje, laiko juose ir jos brolių gyvybes. Junda pasitraukė į patį aikštės kampą. Dar kelios akimirkos, ir ji jau būtų bėgusi prie netoli vartų stovinčio vežimo ir išsitraukusi iš po šiaudų kryžlankį.

Pačiu laiku į aikštę prasibrovė Vienintelis! Tuo savo įsikišimu jis, ko gero, išgelbėjo Uvio ir Daubaro gyvybes. Tačiau jis apsaugojo nuo mirties ir brolį Steponą, nes šis būtų kritęs pirmas, o jei ji būtų suskubusi iššauti antrą kartą, būtų kritęs ir komtūras. Tekilo klausimas, kiek kartų Junda suskubs iššauti. Ar pataikys - tokio klausimo iš viso nebuvo.

Kai šarvai buvo atnešti, o visi tarnai nuvaryti nuo varpinės, Junda atsidūrė dar didesnėje minioje netoli dabar jau nugaišusio Rudolfo žirgo. Tai ten, tarp susispietusių tarnaičių, ją ir surado Uvis. Sargybinių lydimas, jis lėtai ėjo aikštės pakraščiu ir žvalgėsi po žmones. Kelis kartus jis dėjosi atkreipęs dėmesį į vieną ar kitą moterį, tačiau krestelėjęs galvą ėjo toliau.

- Štai šita! - šūktelėjo jis, rodydamas Jundos pusėn. - Ta galėtų. Ateik, mergele!

Šalia Jundos stovinčios tarnaitės sukikeno ir atšlijo į šalis. Visi iškėlę galvas žvalgėsi į besibraunančią pro spūstį aukštą merginą - daugelis smalsiai, kiti, kaip komtūras Haseldorfas, nustebę. Tačiau brolis Steponas susirūpinęs suraukė kaktą. Jis suskubo pagauti tą akimirką, kai Uvio ir Jundos akys susitiko, ir suprato, jog šis jų susitikimas - ne pirmas. Junda pasiekė aikštę, o įsivyravusią tylą pertraukė minios balsai:

- Ei, iš tikrųjų mergina!

- Tik pažiūrėk, kokia!

- Nejaugi ji šaus?

- Bet kuo ji šaus?

- Iš kur ji atsirado? Ar kas pažįsta?..

Kampe, kur buvo susibūrę virtuvės tarnai, į klausimą, kas ji, buvo atsakyta. Netrukus minioje pasklido žinia, jog tai su Ordinu atvykusi latgalė. Komtūrui Haseldorfui visa tai panėšėjo į nevykusį pokštą. Jam atrodė, jog tuo stengiamasi užvilkinti įvykius, siekiant kažkokių jam dar neaiškių tikslų.

- Ar jie čia kvailioja, ar ką? Negi Alvita?.. - bambėjo jis savo vertėjui. - Paklausk jos, ar ji tikrai šaus.

- Man atrodo, kad šaus, - tarė šalia stovintis paniuręs brolis

Steponas. - Nujaučiu, kad čia vyksta kažkas, ko mes, deja, dar nesuvokiam.

Haseldorfas nekantraudamas sušvokštė. Gerokai sutrikę atrodė ir kiti kilmingieji, bet vieną klausimą Uvis jiems padėjo išspręsti. Pakankamai garsiai, kad girdėtų visi, komtūras paklausė jau į priekį išėjusios merginos, ar ji sutinka šauti. Junda kukliai nudelbė akis ir linktelėjo.

- Jei taip reikia...

- Būtinai reikia! - patvirtino Uvis. - Visi tie gerbiami didžiūnai laukia.

- Tada šausiu.

Uvis apsižvalgė, ieškodamas Vienintelio, nes pats išeiti iš aikštės negalėjo. Sargybiniai neatsitraukė nuo jo toliau, nei per žingsnį.

- Paklausk jos, ar jai reikia lanko, - įsakė sargybos viršininkui kunigaikštis Jurijus. - Mūsų svečias iš Ordino labai nekantrauja. Duok jai savo, kad būtų greičiau!

Sargybos viršininkas nusijuosė per petį nešamą lanką ir oriai, kaip viršininkui pridera, nupėdino prie ramiai aikštės pakraštyje stovinčios Jundos. Tačiau jis nespėjo atkišti jai lanką, nes pro žmones jau prasibrovė Vienintelis, nešdamasis kryžlankį. Uvis paėmė jį ir iškėlė, parodydamas, jog strėlės jame nėra.

- Štai ir ginklas! - šūktelėjo. - Toks, kokį turi Ordino šauliai. Gal leisime patikrinti komtūrui, kad jis niekuo nesiskiria...

Haseldorfas paniekinamai numojo ranka.

- *Schiesst doch, und schluss damit...** - suniurzgė jis, nes ir iš tolo matė, jog kryžlankis iš tiesų yra Rygos gamybos. Nuodugnesnis patikrinimas jam irgi nieko nebūtų davęs, nes tik geras ginklakalys būtų pastebėjęs, jog šio Rygos ginkludėje gaminto kryžlankio lankas yra pakeistas. Kryžlankis buvo tas pats, kurį Jundai padovanojo Tolvaikis**, tik plieninį lanką kalvis Kernius pakeitė dar tampresniu.

- Komtūras sutinka! - sušuko Uvis, aukštai iškėlęs kryžlankį.

---

* Šaukite, ir baigta! (*Vok.*)

** Apie tai, kaip Junda įsigijo kryžlankį, sužinosite, perskaitę apysaką "Atpildo strėlė".

- Ir noriu atkreipti šviesiausiojo Fiodoro Jaroslavovičiaus dėmesį į štai ką. Tai paprastas kryžlankis, toks, kokį turi šimtai Ordino karių. Tų karių, kurie, jei pasisektų ši klasta, jotų iš paskos šviesiausiajam kniaziui Jaroslavui. Tačiau jūs tam čia ir esate, šviesiausiasis Fiodorai... Tam, kad sutrukdytumėte klastą.

- Didžiai gerbiamas kniaziau... Liepkite nutraukti šį vaidinimą! - Brolio Stepono nepaliko slogi nuotaika, tačiau dabar vis tiek reikėjo vienaip ar kitaip baigti.

- Šaukite... - trumpai tarė kunigaikštis Jurijus ir apsisukęs nužingsniavo atgal prie savo paaukštinto krėslo.

Balso kelti niekas nebedrįso. Kurį laiką dar girdėjosi žingsniai, krėslų stumdymas, bet netrukus ir tai nutilo. Dabar visa nemaža minia, užgniaužusi kvapą, sekė, ką daro į aikštę išėjusi aukšta mergina. Ji ėjo nešina jau įtemptu kryžlankiu kairėje rankoje ir strėle dešinėje. Nužygiavo tiesiai į vidurį aikštės ir iš ten pažvelgė šarvų link. Iš čia buvo gal tik šešiasdešimt žingsnių iki taikinio, ir Junda papurtė galvą. Iš taip arti šauti ji nebuvo pratusi. Apsisuko ir, visų nuostabai, atsitraukė dar per dvidešimt žingsnių. Iš tokio nuotolio šaulys į šarvus pataikytų, tačiau turėtų būti labai įgudęs.

Tačiau taikinys Jundai buvo ne patys šarvai, o pats susivijusių ąžuolo lapų rašto viduriukas, ne didesnis už didžiojo piršto nagą. Jų buvo du. Žinoma, rinktis reikėjo kairįjį, nes jis saugotų kniaziaus Jaroslavo širdį.

Junda pasisuko šonu į taikinį ir įdėjo strėlę į griovelį. Strėlę su kalvio Kerniaus grūdintu smaigaliu. Nukaltu kaip bukas trikampis ir pritaikytu pramušti šarvams.

Vos ji pridėjo buožę prie peties, ją supantys žmonės, baltasis varpinės bokštas, komtūras Haseldorfas, kniazius Jurijus, net jos broliai - Uvis su Daubaru - viskas tarsi išnyko. Teliko tik kryžlankis, griovelyje tykanti strėlė ir šarvai priekyje.

O jų kairėje pusėje - susivijusi ąžuolo lapų puokštė.

Prieš akis išniro Šventaragio slėnis, šimtamečiai ąžuolai, žilabarzdis žynys Prūtas, įdėjęs į jos delnus įkaitusią aukuro ugnyje

sidabrinę strėlę ir dusliai taręs: "Šauk!" Junda tada iššovė, ir tas šūvis pakreipė jos likimą.* Lygiai taip pat viską nulems ir šis jos šūvis.

Ji primerkė dešinę akį ir pamatė, kaip kitų neįžiūrima gija, ženklinanti strėlės kelią, nusidriekė nuo trikampio smaigalio iki pat taikinio. Iki pat vidurio kairėje pusėje susivijusios puokštės. Tereikėjo sulaikyti kvėpavimą, sustabdyti akimirką ir širdies plakimą. Viskas sustingo. Krustelėjo tiktai svirtį nuspaudžiantis pirštas.

Dusliai trenkė plieninis kryžlankio lankas, ir tarsi suvaitojo prieš varpinę stovintys šarvai. Vanago plunksna papuoštas strėlės galas styrojo tiesiai ąžuolo lapų puokštės viduryje.

Viešpatavusi mirtina tyla tęsėsi dar kelias akimirkas, nes tie, kurie stovėjo toliau, gerai neįžiūrėjo. Nesusigaudė net, ar pataikė, nes, kryžlankio lankui kirtus, šarvai tik vos vos suvirpėjo. Tada kilmingųjų eilėse pašoko jaunasis Fiodoras.

- Pramušė! - sukliko jis keistai aukštu balsu. - Pramušė kiaurai. Tiesiai į širdį! Prakeikti vokiečiai!.. Mano tėvelį nužudyti siekia...

Minia suūžė, ir jos gausme skambėjo įtūžis.

Tolesnę sumaištį teko raminti kunigaikščio Jurijaus sargybai. Dalis kilmingųjų šūvį palaikė jau įvykdytu pasikėsinimu į Didžiojo Naugardo kniazių, todėl griebėsi savo kalavijų. Karštesnieji, ypač tie, kurių žemės buvo Naugardo pusėje, buvo pasiruošę įrodyti savo ištikimybę kniaziui Jaroslavui tuojau pat, užpuldami šiuos klastinguosius vokiečius. Kadangi Ordino kariai stovėjo kitoje aikštės pusėje, kunigaikščiui Jurijui teko į pagalbą kviestis savuosius. Haseldorfas dar stengėsi perrėkti įtūžusius balsus, tačiau brolis Steponas gerai suprato, kad viskas pralaimėta ir kad reikia kuo skubiau trauktis. Jis vos ne jėga tempė už rankos komtūrą, ir netrukus visa vokiečių pa-

---

Apie tai skaitykite Skomanto apysakoje "Jundos lemtis".

siuntinybė dingo rūmų gilumoje. Kunigaikštis Jurijus ramino įsikarščiavusius, patikindamas, jog teutonai bus išsiųsti atgal, vos tik susikraus savo mantą, įskaitant ir šituos gražiai papuoštus, tačiau niekam netinkamus šarvus.

Jaunasis Fiodoras jau spėjo įsakyti Kirilui, kad šis tuojau pat ruoštųsi kelionei, nes reikia kuo greičiau pranešti apie šį įvykį kniaziui Jaroslavui.

Uvį saugojusiems sargybiniams teko atsitraukti. Jiems dabar buvo liepta daboti ką tik taip gerbtus vokiečius, kurie niūriais veidais stovėjo susibūrę netoli savo valdovo.

- Bet tie kiti šarvai mūsų! - palaukęs, kol šiek tiek aprimo įsikarščiavę bojarinai, pareiškė kunigaikščiui Jurijui Uvis. - Ir to sužeisto, ir to, kuris nukirstas. Mes laimėjome. Tokios taisyklės!

Kunigaikščiui dabar rūpėjo tik viena - kaip nuraminti įtūžusius pskoviečius. Jis pakėlė akis į Uvį, tarsi nustebęs, jog šis vis dar čia, po to atsisuko į rūmų duris, norėdamas įsitikinti, jog Haseldorfas bei kiti Ordino pasiuntinybės nariai jau saugūs.

- Galite paklausti komtūro, jūsų šviesybe, - pridūrė Uvis. - Tokios taisyklės jų kraštuose. Mes jų karius nukirtome, ir šarvai mūsų.

Kunigaikštis numojo ranka:

- Imkite!.. Imkite ir dinkite iš čia. Dinkite visi nuo mano galvos!

Jis nuskubėjo į rūmus, nes reikėjo atsisveikinti su vienais bei kitais ir pasistengti viską sutvarkyti taip, kad naugardiečiai netyčia nesusidurtų su Ordino pasiuntiniais.

Uvis atsisuko į brolį. Ilgakotį kovos kirvį Daubaras dar vis nešėsi dešinėje.

- Kaip ranka? - paklausė jis. - Ji viską nulėmė.

- Mažumėlę pritrenkta, - suniurzgė Daubaras, patrindamas vis dar užtirpusią kairę ranką. - Ir nubrozdinta. Bet nieko...

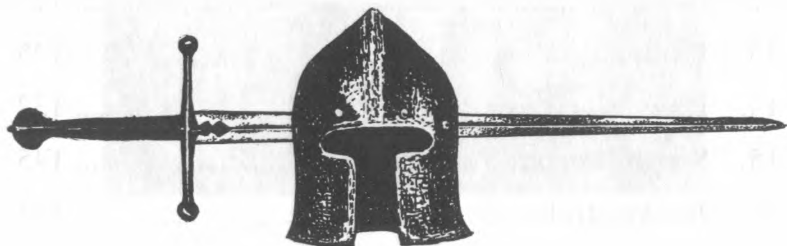
- Ne ta. Dešinioji...

- Dešinioji? Dešinioji nesužeista.

- Taigi, kad ne. Bet jei mokėtum ja kiek švelniau tvoti, gal nebūtų kilusi ta sumaištis. Ir žirgą būtume laimėję, ne tik šarvus.

Daubaras susimąstė. Jis pakilojo sunkųjį kirvį ir atsiduso.

- Ugi tiesą sakai.. - sutiko jis. - To žirgo tai tikrai gaila. Toks didelis buvo, kaip sykis man.

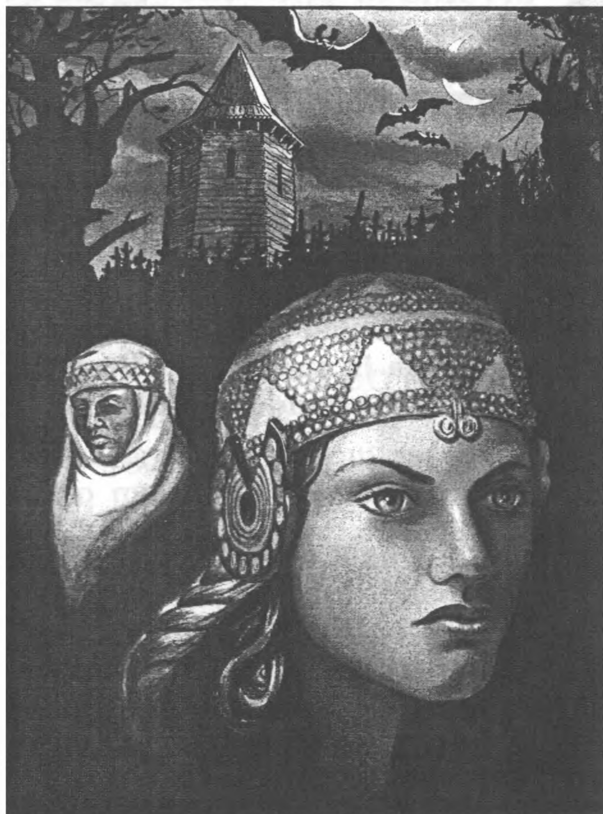
Turinys

1. Ordino pasiuntiniai 5
2. Belaisvė savo noru 15
3. Pskovo vartai 23
4. Laukimas 31
5. Vienintelis ir lokys 41
6. Pskove 49
7. Junkeris Haraldas 65
8. Vienintelis likęs gyvas 77
9. Jaunasis kunigaikštis Fiodoras 85
10. Kas stipresnis? 93
11. Pergamento ritinys 107
12. Iššūkis 115
13. Pirmoji dvikova 125
14. Daubaro kirvis 137
15. Šarvai Naugardo kunigaikščiui 145
16. Jundos strėlė 153

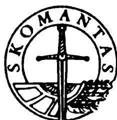

SKOMANTAS

JUNDOS LEMTIS

Ar pritinka merginai šaudyti iš kryžlankio? Junda su motina vyksta į Šventaragio slėnį prie Vilniaus pilies prašydama žynių permaldauti dievus ir atimti iš jos stebuklingo taiklumo dovaną. Tačiau, praradusi šią dovaną, Junda vos nepraranda gyvybės.

SKOMANTO KNYGOS

Lietuviai, nepaisant savo ilgos, permainingos ir didingos istorijos, negali pasigirti istorinių veikalų gausa. Taip pat nėra ir nuotykinės literatūros jaunimui. Šias dvi spragas bando užpildyti *SKOMANTO* knygų serija.

Prieš kelerius metus Kazys Almenas subūrė grupę literatų, kurie pabandė kurti apysakas jaunimui apie XIII a. pradžios Lietuvą. Vėliau prie šios grupės prisijungė ir daugiau rašytojų, o pirmosios knygos jau išvydo dienos šviesą. Tai leidžiamos bendru *Skomanto* slapyvardžiu apysakos "Teutonų belaisvis", "Pelkių vilkė", "Atpildo strėlė", "Plėšikų pilis", "Užkeiktas lobis", "Dievų valia", "Mėlynojo varno paslaptis", "Polocko ranka" ir "Šarvai Naugardo kunigaikščiui", kurią dabar skaitote.

Apysakose veikia tie patys pagrindiniai personažai: žemaičių rikis Žybartas, jo žmona Medeina ir penki vaikai: Daubaras, Junda, Uvis, Einius ir Gailė. Apysakų veiksmas aprėpia ne tik Lietuvą, bet ir latvių, rusų žemes, kitas šalis, su kuriomis lietuvių ir žemaičių gentys XIII šimtmetyje kariavo, bičiuliavosi ir prekiavo.

Pirmoji knyga "TEUTONŲ BELAISVIS" pasakoja, kaip garsaus žemaičių rikio Žybarto sūnus, dešimtmetis Uvis, patenka į kalavijuočių nelaisvę, kelerius metus vargsta žvakių meistro namuose Rygoje, paskui parduodamas klajojantiems cirkininkams.

Antrojoje knygoje "PELKIŲ VILKĖ" Uvis vėl vos nepatenka į teutonų nelaisvę, tačiau išsigelbsti ir po ilgų klajonių Žiemgalos miškais ir pelkėmis, prisijaukinęs vilkę, pagaliau pasiekia gimtąją Žemaitiją.

Trečiosios knygos "ATPILDO STRĖLĖ" veiksmas vyksta Deltuvos žemėje, kur turi ištekėti Uvio sesuo Junda, aukšta, graži, išdidi, puikiai šaudanti iš lanko ir kryžlankio mergina. Tačiau vestuvės išyra, nes, pasinaudoję jomis, kalavijuočiai kartu su pskoviečiais norėjo išžudyti žemaičių ir lietuvių didžiūnus.

Ketvirtoji knyga "PLĖŠIKŲ PILIS" pasakoja apie tai, kaip Uvis su savo draugu žiemgaliu Zerviu randa nukautus prie Nemuno pirklius iš Gotlando salos ir bando išaiškinti kas įvykdė šią žmogžudystę.

Penktojoje knygoje "UŽKEIKTAS LOBIS" Uvis su jaunesniuoju broliu Einium ieško senelio Žvelgotės lobio, kuris jiems reikalingas išpirkai už kalavijuočių pagrobtą motiną ir seserį.

Šeštojoje knygoje "DIEVŲ VALIA" Uviui ir jo bičiuliui Zerviui po ilgų nuotykių pavyksta nugabenti Dauguvos upe Einiaus surastą lobį į Kuoknesę, kur Ordino pilyje įkalintos Uvio motina Medeina ir jaunesnioji sesuo Gailė.

Septintoji knyga "MĖLYNOJO VARNO PASLAPTIS" pasakoja apie tai, kaip Uviui pavyksta išnarplioti siaubingą nusikaltimą, įvykdytą jo vaikystės draugo Sirpučio tėvo rikio Algimanto pilyje.

Aštuntosios knygos "POLOCKO RANKA" veiksmas prasideda Vilniaus pilyje, kai neseniai iškilęs Lietuvos kunigaikštis Mindaugas, sužinojęs, kad Kalavijuočių ordinas ir Didysis Naugardas nutarė sudaryti sąjungą, nukreiptą prieš Lietuvą, pasiunčia Uvį į rusų žemes suardyti prasidėjusių derybų.

Devintojoje *Skomanto* knygoje - "ŠARVAI NAUGARDO KUNIGAIKŠČIUI" pasakojama apie tai, kaip Uviui, Daubarui, Einiui ir Jundai pagaliau pavyksta pasiekti, kad Ordino ir didžiojo Naugardo derybos būtų nutrauktos.

Skomantas

Sk46 Šarvai Naugardo kunigaikščiui: Apysaka: Jaunimui. - K.: Tvermė, 1997.
- 168 p.
Iliustr.

ISBN 9986-476-13-5

Jaunimui skirta apysaka iš XIII a. pradžios apie žemaičių rikio Žybarto sūnus ir dukrą, kurie bando sutrukdyti Kalavijuočių ordino ir Didžiojo Naugardo sąmokslą, nukreiptą prieš Lietuvą.

UDK 888.2

SKOMANTAS
Šarvai Naugardo kunigaikščiui
Apysaka

Redaktorius Eugenijus Valotka
Dailininkas Gintaras Jocius
Maketuotoja Nijolė Burncikienė

SL 1615. 1997 03 03. 6,6 leidyb. aps. l., 10,5 sp. l.
Išleido K. Almeno IĮ
Prancūzų 47-1, 3035 Kaunas
Tiražas 7000 egz. Užsakymas 116

Spaudė A. Jakšto spaustuvė,
Girelės g. 22, 4230 Kaišiadorys

ISBN 9986-476 -13 - 5

Skomanto knygos:

Teutonų belaisvis

Pelkių vilkė

Atpildo strėlė

Plėšikų pilis

Užkeiktas lobis

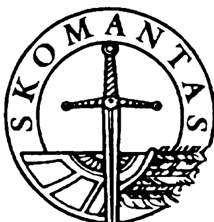
Dievų valia

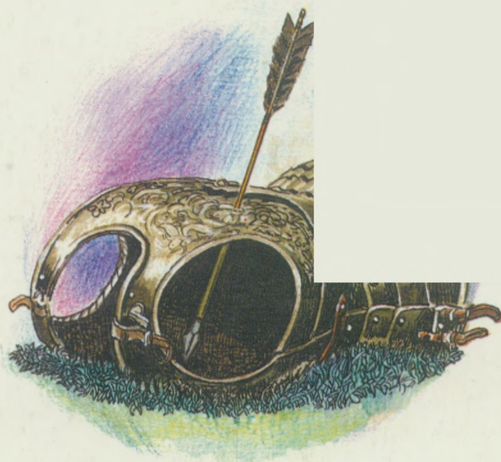
Mėlynojo varno paslaptis

Polocko ranka

ŠARVAI NAUGARDO KUNIGAIKŠČIUI

Jundos lemtis

ISBN 9986-476-13-5